

1969

Kuurtanes-Seuran Joulu

Kuurtanes- Seuran Joulu 1969

*To kuusi
kynttiläitä on
käynyt kukkimaan.
Pimeitä talven
öitä näin ehkä
valaistaan.*

Kummikuntavierailu kesällä 1969.

Kummikuntatoimintaa

Viime sotien aikana syntyi kummikuntaliike Ruotsin ja Suomen välille. Suomalaiset kunnat saivat Ruotsista omat kummikuntansa ja myöskin monet yksityiset henkilöt Ruotsista ottivat suomalaisia sotaorpoja kummilapsikseen. Kuortaneelakin 64 sotaorpoa sai Ruotsista sotakummin. Sotakummiasiat hoiti kunnassamme pankkivirkailija Lempi Honka-Hallila.

Sodan aikana oli kummikuntatoiminta puhtaasti taloudellista auttamistoimintaa. Ruotsista saaduilla varoilla, joita saatiin ns. "sokerikruunuista", avustettiin mm. Kuortaneen kirkonkylän terveystalon rakentamista.

Toistakymmentä vuotta sitten omaksui kummikuntaliike ruotsalaisten aloitteesta uudet, sivistykselliset tehtävänsä. Tämän päivän kummikuntaliike on elävää ja vireää vuorovaikutusta Pohjanlahden molemmin puolin.

Kuortaneen kummikunta Ovanäker sijaitsee Keski-Ruotsissa sisämaassa, suunnilleen Porin ja Rauman korkeudella. Kunta kuuluu Hälsinglandin maakuntaan ja Gävleborgin lääniin. Sitä lähinnä oleva kaupunki on Bollnäs ja sen lähimmät rannikkokaupungit ovat Söderhamn ja Hudiksvall. Kunnan asukasluku on n. 8.600 henkilöä ja suurin osa väestöstä elää maataloudesta

Pitäjän läpi virtaava joki muodostuu kaiken elämän valtasuoneksi siellä. Kunnan keskuspaikaksi on kehittynyt teollisuuslaitoksien ympärille muodostunut taajaväkinen yhdyskunta Edsbyn, jonka asukasluku on yli 3000 henkilöä.

Kuortanelaiset ovat kerran käyneet virallisella vierailulla Ovanäkerissa Kuortaneen kunnan ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kuortaneen osaston edustajina olivat silloin mukana pankinjohtaja Heikki Ala-Mäyry, opettaja Kaarlo Alfthan, terveyssisar Martta Alfthan, pankkivirkailija Lempi Honka-Hallila, sosiaalisihtööri Eeva Peltola ja neiti Saara Rasinperä. Lisäksi "epävirallisia" vierailuja ovat tehneet Vihmat ja Volannot. Opiskelija Paula Juntunen o.s. Kataja ja koululainen Sirpa Valanta ovat olleet hankkimassa työ- ja kielitaitoa kummikunnassa.

Ovanäkerista on Kuortaneelle tehty useita kummikuntavierailuja. Kuortanelaiset muistanevat kummikuntatoiminnan alkuunpanijan ja sen uskollisen ystävän kamreeri Leo Karlssonin, joka opettaja Toivo Salosen kanssa käymässä kirjeenvaihdossa lujitti kuntiemme välistä ystävyyttä. Tuttuja ovat myös nimet: Strand, Söder, Roslund, Norin, Jonsson, Olsson, Wäger, Johansson ja Persson.

Viime kesäkuun 12 ja 16 päivien välisenä aikana toteutettiin Ruotsista Vaasan läänin kummikuntavierailu, jonka tarkoituksena oli Suomen ja Ruotsin välisen yhteistyön kehittäminen ja laajentaminen. Lääninvierailun päätoimikunnan puheenjohtajana toimi maaherra Martti Viitanen. Paikallista vierailua järjestämään Kuortaneen kunnanhallitus valitsi toimikunnan, johon kuuluivat ravasti Kalevi Vihma, kunnanjohtaja Onni Volanto, kunnanlääkäri Jouko Laitokari, kunnansihtööri Rauno Myllymäki ja sosiaalisihtööri Eeva Peltola. Tulkiksi saatiin taitava ruotsinkielen kääntäjä, ekonomi rouva Mirja Rasinperä.

Vaasaan saavuttuaan vieraat saivat tutustua kaupunkiin ja lääninvierailun pääjuhla vieraille ja isännille oli Vaasan kaupungintalossa 13. 6. 69. Vaasassa olivat vieraitamme vastassa tulkki rouva Rasinperä, kunnan edustajana kunnanjohtaja Onni Volanto ja seurakunnan edustajana osuuskassanjohtaja Erkki Annala. Viime kesän kummikuntavieraat olivat: kirkkoherra Olle Olsson, seurakunnan taloudenhoitaja Ernst Wäger, kunnanvaltuuston jäsen Helge Johansson ja kuljetuspäällikkö Hilding Persson. Vieraat sijoitettiin urheilupuistolle, jossa saapumispäivän iltana oli vieraiden ja isäntien tapaaminen sekä kunnan tarjoama tervetuliaisateria. Kunnanvaltuuston puheenjohtaja Antti Peltokangas toivotti vieraat tervetulleiksi Kuortaneelle. Vieraiden puolesta puhuivat O. Olsson ja H. Johansson, jotka samalla luovuttivat lahjaksi ovanäkeriläisaiheisia tauluja, joita voimme käydä katsomassa seurakuntata- ja kunnantalossa.

Toisena vierailupäivänään ruotsalaiset tutus-

tuivat Pohjanmaan Urheilupuistoon, jota esitteli johtaja Matti Lähdesmäki. Kunnan alueelle tehdyn kiertoajelun aikana käytiin terveystalossa, jossa O. Volanto kertoi vieraille kunnan tehtävistä. Museolla olivat vieraita vastassa Kuortanes-Seuran puheenjohtaja Heikki Mäki-Hallila ja sihteeri Paavo Vainiotalo ja seurakunnan leirikeskuksen Torpan toimintaa siellä käytäessä selosti pastori Heikki Vihma. Lauantai-iltana vieraat saivat sauna Volannolla.

Sunnuntaina kummikuntalaiset osallistuivat jumalanpalvelukseen Kuortaneen kirkossa. Jumalanpalveluksen jälkeen oli kunniakäynti sankarihaudalla, jonne laskettiin sinikeltaiset kukkaset ja kirkkoherra Olsson puhui. Kirkkokahvi nautittiin hiippakunnan kurssi- ja koulutuskeskuksessa Haapaniemessä. Sunnuntaipäivänä tutustuttiin vanhainkotiin, jossa vieraita olivat vastaan ottamassa johtaja Kaija Männikkö ja johtokunnan puheenjohtaja Pentti Koskela. Päivällisen aikana valtuuston puheenjohtaja A. Peltokangas ja kunnanjohtaja O. Volanto luovuttivat kunnan lahjana vieraille vaakunaviirit ja Ovanäkerin kunnalle lahjana vietäväksi puheenjohtajan nuijan. Kuortaneen seurakunnan lahjana annettiin tänään, jonka luovuttivat ravasti K. Vihma ja kirkkohallintokunnan puheenjohtaja E. Annala. Sunnuntai-iltana kokoonnuttiin ravastin pappilaan yhteisiin seuroihin, joissa puhuivat oman ja Ovanäkerin seurakunnan papit. Siellä tavattiin entisiä tuttuja ja solmittiin uusia ystävyyssuhteita. Oli Antti Mattilan sotakummi Wäger, joka halusi tietoja konstaapelina toimivasta kummipojastaan. Entisen kummikuntaystävän opettaja Salosen haudalle vietiin kukkakimppu. Muisteltiin myös opettaja Kaarlo Alfthania, pankinjohtaja Heikki Ala-Mäyryä, apteekkari Ahti Lampelaa ja kelloseppä Lauri Pääkköstä, jotka eivät enää olleet joukossamme, mutta ovat omalta osaltaan olleet luomassa ystävyyden siitaa "Laulavan Laakson" ja Kuortaneen kunnan välille.

Näin päättäneen kummikuntavierailun tunnelmat voi parhaiten kiteyttää niihin runon säkeisiin, jotka vierailulla mukana ollut rehtori Helge Johansson on kerran kuortanelaisille kirjoittanut:

"Siis ystävä Kuortaneen mailta, ojenna kätesi mulle,
oot veljeni nyt sä hetkestä tästä, kiitos sulle.
Olkoon vapaa liittomme veljeyden ikuinen ja vakaa,
sen usko Jumalaan ja veljenrakkaus aina takaa."

Eeva Peltola

Vellamo Ekola:

Liekit

Lähestymme talviasuunsa verhoutunutta Kuortaneen hautausmaata jouluaattona 1968.

Astumme hautausmaan portista sisään. Askeleemme johtaa pienelle hautakummulle, jonne on sisareni jo tuonut kynttilän. Sytytän sen isäni isoäidin haudalle ajatellen, että hänen kohdallaan ovat toteutuneet sanat: "Minä teen laupeuden tuhansille, jotka minua rakastavat ja pitävät minun käskyni".

Jatkamme matkaa. Etsimme hautakummun, jossa lepää tätini, nuori nainen. Asetan kynttilän lumen verhoamalle hautakummulle ja sytytän sen palamaan ajatuksin: "Poisnukkuneen on osa onnekkain".

Jatkamme kulkua keskihautausmaalle päin, äidini äitini hautakummulle. Ajattelen kuinka monta sota-ajan surullista ja ankeaa joulua tämä henkilö sydämeillä sydämeillä, iloisella mielellään ja vieraanvaraisuudellaan sai meille lapsen lapsilleen tuntumaan todelliselta juhla. Asetan kynttilän haudalle ja sytytän sen suurta kiitollisuutta tuntien. — Sitten sankarihaudalle. — Etsimme kolmannen laattarivin kahdeksannen laatan. 5-vuotias poikamme lukee: AARO SARA-AHO 28. 1. -40 TAIPALEENJOKI.

Silloin jouduit jättämään nuoren puoliso, 1,5 vuotiaan ja 3 vuotiaan tyttäresi. Sytytän kynttilän isäni haudalle tervehdykseksi, että silloinen nuorempi tyttäresi viettää nyt omassa kaupunkikodissaan perheineen ensimmäistä jouluaan.

Toteutuneet ovat sankarikuolemasi edellisenä iltana korsussasi veisaamasi virren sanat: "Tee minut Herra valmiiksi pois täältä lähtemähän, eroamaan rakastani, ne haltuus jättämähän." — Lepattava liekki jää hautalyhtyyn.

Kierroksemme jatkuu hautausmaan portille päin. Tieltä kuljemme hautakummulle, jonka alla lepää isoäitini ja isoisäni. Nämä henkilöt välittivät meille orpolapsille sen musikaalisen kodin perinnön, joka saa joululaulut nykyisissä kodeissamme helkkymään tavallista kirkkaammoin.

Sytytän kynttilän syvää kiitollisuutta ja rauhaa tuntien. — Hautausmaan portilta luon silmäykseni vielä jouluaaton kirkkotarhaan.

Viisi lepattavaa liekkiä yhdistävät minut elämän-kohtaloineni samaan sukupolvien saattoon.

Hautausmaalla

Jouluaatto hiljaa hämärtyy,
Kajastaapi taivaan ranta,
Ihmismieli herkiytyy,
Sydän antaa parhaintansa.

Hautausmaalla astelen.
Minä niinkuin monen moni.
Hartahana muistelen. —
Tuonkin peittää haudan povi.

Niin tuttu nimi on täällä ja tuolla.
Muistot mieleen palaa monet.
Lohdutus on täältä kuolla,
Kun aukee iki-joulun ovet.

Kohti tuttua hautaa astelen.
Siellä nukkuu isä, äiti ja veli —
— joka pari vuotta — muistelen —
meidän keskelläme vielä eli.

Minä kynttilän hiljaa sytytän.
On harras ja pyhä tämä hetki.
Ja Luojalle kiitoksen lähetän.
Kun päättynyt on moni vaikea retki.

Siinä seison ja katson.
Nautin rauhasta Joulun.
Hiljaa askeleet portille johtaa.
— Kuka ensi jouluna kynttilät tuo,
Kuka määränpänsä kohtaa.

Ihmetellen syrjästä katselee,
Jouluvaloja tuttu hiekkaranta.
— Vielä muutama kuukausi taaksepäin
Oli tarjolla puhdas ja kuuma santa.

Näinkö kesä kaunein pian mennyt on?
Näinkö pian elämä eletty on?
Siinä läksy mulle on osaamaton.

MUISTATKO

SYKSYN 1939

Sinä vanhempi lukija, muistatko syksyn 30 vuotta sitten? Se oli niinkuin tämäkin syksy. Sato valmistui. Kukin ahersi omalla työsarallaan, maamies omalla pellollaan, korjaten viljaa, perunaa ym. talven varalle. Aloitte lipa joku jo kyntöjäkin. — Mutta oliko sittenkin jotain poikkeavaa ilmassa? Jo kesäkuussa oli kylämme eräs lottia lähtenyt Kannakselle muonitustehtäviin. Ketä muonittamaan? No, niitä miehiä, jotka siellä linnoittivat rajaa. Tuli sitten sekin aika, jolloin Etelä-Pohjanmaan miehet olivat menovuorossa. Miesjoukko toisensa perään oli kuka viikon, kuka pari, samoissa hommissa. — Niin kului syksy — hujuja tuli ja meni — aina lokakuun 13 pv asti. Sinä päivänä käskyn mukaisesti kokoontuivat miehet Ylijoen koululle, oli edessä lähtö ylimääräisiin kertausharjoituksiin, niin sanottiin siinä "lapussa", joka tuli määrätuille ikäluokille. Oli siinä miestä nuorta ja varttuneempaa. Osa jämerissä sk:n puvuissa, osa pikkutakkisillaan. Jokainen kyselevän näköisenä. Luokissa kirjoitettiin nimet papereihin. Kysyttiin lähiomainen. Ilme vakavoitui. Kukaan ei osannut antaa kyselyihin vastausta. — Lotat tarjosivat hernekeittoa. Se oli ensimmäinen kenttäruookailu. Monelle miehelle myös viimeinen kotipitäjän kamaralla nautittu ateria. Ilan hämärtyessä joukko hajaantui lähitaloihin yöksi. Lokakuun 14 p:n aamu oli kylmä ja kuurainen. Jälleen miehet tapasivat toisensa koulun pihassa. Huonosti nukutun yön leima heijastui jo monen kasvoilla. Oli tosiaankin ankea aamu.

Miehet järjestyivät avoneliöön. Koulun portaille tuli silloinen kirkkoherra rovasti Soini. Alkuvirren jälkeen hän puhui lähteille: "Sinun turvasi on ikiaikojen Jumala, sinua kannattavat iankaikkiset käsi-varret". Hän itse sodan henkilökohtaisesti kokeneena

puhui kuin isä lapsille, toivottaen matkaevääksi Jumalan siunaavan suojeluksen. Voimakkaana kaikui miesten lähtövirsi "Jumala ompe linnamme". Kello oli tasan seitsemän sinä lokakuun usvaisena aamuna, kun miehet marssien lähtivät kohti Alavutta. Pihaan jääneet "surkosivat" miehiä, kun heidän piti jalkaisin mennä tuo matka asemalle. Jälkeenpäin ajatellen se oli ollut vain pieni vaiva sen rinnalla, mitä he myöhemmin kokivat. — Kun viimeinenkin mies häipyi näköpiiristä, ei kukaan osannut puhua mitään. Oli kuin pala kurkussa ja kirvely luomien alla.

Niin kului syksy. Kirjeet toivat ja veivät viestejä. Ne olivat side sinne ja sieltä tänne. Jokainen odotti hyvää sanomaa, onnellista ratkaisua asiaan. Perheenjäsenen kotiintulosta puhuttiin, heitä kaivattiin. — Toisin kävi. Marraskuun viimeinen päivä muutti kertausharjoitukset tositoimiksi — ja siitä alkoikin se vyöry, joka muutti kaiken. Se käynnisti ahkerat kädet, toi jokaiselle jotain tehtävää. Tuli totista hätää omien ja toisten puolesta. Kaikki rintamalla olevat olivat "meidän poikia". Kun vielä saman vuoden joulukuun 29 p:nä oli ensimmäinen sankarihautaus, tuntui, kuin suru olisi ollut yhteinen. Se oli aikaa, jolloin unoituivat pienet arkiset huolet ja kinat. Toinen toistaan auttaen koottiin voimavarat yhteen, koko kansan eduksi, sillä nyt oli vain yksi päämäärä, yksi yhteinen tavoite, että poikamme kestäisivät rajoillemme. Heitä piti aina ajatella, heidän puolesta — vaikkakin vähäisin voimin — rukoilla. Oliko tämä kansan kokonaisuus pienenä osatekijänä siinä, että poikamme kestivät ne sata kunniaakasta päivää?

Sirkka Kantola

Kuortanelaisten hyväksi kallis-arvoista työtä tehnyt kättilö Maria Vuoksela o.s. Luhtala täytti 100 vuotta viime kesänä, tarkemmin sanoen elokuun 9. päivänä. — Kuortanes-seuran Joulu on paras paikka muistella hänen kättilön tietään ja 100-vuotisjuhlakesäänsä.

Naimisiin en kuitenkaan mene, oli Luhtalan Maria-neito ajatellut ja lähtenyt Kuortaneen pastorin kehoituksesta vuonna 1890 diakonis-alaitokselle, opistoon, josta aikaisemmin ei ollut kuullut puhuttavan sanaakaan. Tuolloin oli Aurora Karamsin vielä elossa ja Maria Vuoksela muistaa ne juhlat vastaan-otot, jotka aina järjestettiin rouva Karamsinin saapuessa laitokselle. Diakonissalaitokselta Maria siirtyi kättilöopistoon, josta valmistui vuonna 1894.

Maria ryhtyi heti kotipitäjänsä ensimmäiseksi kunnankättilöksi, oli pa hän ensimmäinen koulunkäynyt lapsenpäästäjä koko lähitienoilla. Naimisiin hän meni vastoin nuoren tytön mielteitään. Kuortanelainen Juho Vuoksela sai hänet muuttamaan mielensä. Maria Vuoksela jatkoi naimisiinmenostaan ja suuresta perheestään huolimatta kättilön ammatiaan pitkän ajan, kokonaiset 40 vuotta.

Maria Vuoksela oli Kuortaneella ensimmäinen lääketieteellistä koulutusta saanut ja joutui sen vuoksi oman toimensa ohella olemaan milloin lääkäri tai sairaanhoitaja, milloin apteekkari. Entinen suuri lääkekaappi on vieläkin vanhuksen huoneessa. Pitäjäläiset tottuivat pian koulunkäyneeseen lapsenpäästäjään ja niin väheni Kuivasen Sannojen ja muitten apumuorien työ tällä alalla.

Matkat ympäri pitäjää olivat pitkät ja olot alkeelliset, mutta Maria Vuoksela kertoo: "Ehdin tottua alaiseen lähtemiseen, ei se niin raskasta ollut. Synnytykset tapahtuivat kotona ja minua kyydittiin pitkän ja poikin Kuortanetta etupäässä hevosella, mutta viimeisinä vuosina jo autokyydilläkin."

Maria Vuoksela arvioi auttaneensa maailmaan lähes 4.000 lasta. Kättilön oli tuolloin paljon luotettava omaan neuvokkuuteensa. Lapsivuodekuumeeseenkaan ei ollut muuta keinoa kuin laittaa jääpussi liden vatsalle. Yksikään äiti tai lapsi ei kuollut hänen käsiinsä, tämän Maria Vuoksela sanoo olevan Korkeimman johdatusta ja varjelusta.

Ennen oli Kuortaneen kättilö myös apteekkari ja lääkäri

Eläkkeelle Maria Vuoksela jäi vuonna 1929. Mieheensä kuoltua on hän asunut lastensa luona. Kahdeksan lastaan Maria Vuoksela saattoi maailmaan isoäidin avustuksella, toista kättilöä kun ei ollut lähiseudulla. Nykyään hänen lapsistaan on neljä elossa, lapsenlapsia on jo neljänteen polveen saakka.

Sadannen kesänsä Maria Vuoksela vietti tyttärensä huvilalla Sata-vassa. Hänen näkönsä ja kuulonsa ovat vanhuuden mukana heikentyneet, mutta muisti on hyvä. Hän ei kuulemma ole koskaan varsinaisesti sairastanut. Ruokansa ja juomansa hän valikoi tarkkaan. Kalassa, puuroissa ja teessä on hänen pitkän ikänsä salaisuus, vihanneksista hän ei piittaa, ne ovat hänen mielestään lapsellisia.

Jumalanpalvelukset ovat olleet Maria Vuokselan eläkevuosien rakkaimmat hetket. Nyt ovat kirkkomatkat pakosta iän kertyessä jääneet, mutta edelleen hän seuraa kiinteästi hartaushetket radiosta ja muistaa pitää huolta, että hänelle luetaan raamatusta kaksi kertaa päivässä.

Nykyisten maailmantapahtumien seuraaminen on jo vähäisempää kuin ennen, mutta syntymäpäivänsä tienoissa sattunutta kuumatkaa Maria Vuoksela seurasi tyttärensä kertoman perusteella ihmetellen kovasti ajan muuttumista. "Ennen kirkkoreissutkin käveltiin."

Paula Hämäläinen
Helsingin ja Turun Sanomien mukaan

Kärpän häät

Oli romanttinen 30-luku. Kärpän töyrien kupeella asuivat myös Elle ja Eino. Elle oli palveluksessa läheisen koulun opettajalla, Eino jauhoi kyläläisten viljaa isänsä omistamassa myllyssä ja sahasi myös kyläläisten puita pienellä yksiraamisella sahalla. Mylly ja saha kävivät vesivoimalla, mutta kesällä ja talvella vähän veden aikana oli hiljaista, myllyn kuitenkin jauhaessa sen verran kuin paikkakunnalla jauhoja tarvittiin.

Kesäisinä joutilaina iltoina ja joskus päivilläkin Eino soitteli sahanmäellä "kramofooniansa", joka siihen aikaan oli vielä melko harvinainen. Kylän tyttöjä ja poikia kerääntyi iltaisin kuuntelemaan "Emmaa" ja "Villiruusua" ja taisipa moni tyttö ja poika lähteä iltamyöhäisellä käsi kädessä soiton loputtua haaveilemaan Lahdenkankaalle. Niinpä alkoi myös Ellen ja Eino rakkaustarina. Ensimmäinen se oli haaveilua kankaalla ja hiekkamonttujen partaalla, mutta ajan mittaan Eino puikki jokivartta pitkin Ellen aitan taakse ja lopulta sisällekin. Mitäpä siitä. Näinhän oli ollut ennenkin ja tulee vastaisuudessakin olemaan.

Normaalisti on seurustelusta tuloksena kihlojen esto ja niin oli tässäkin tapauksessa. Myös käytiin kuulutukset hakemassa pappilassa ja kolmen kuulutuksen jälkeen oltiin valmiit häiden viettoon.

Häiden pitopaikaksi oli sovittu Einojen koti, joka siinä Kärpöntöyrän lappeessa, myllytuvasta suurennettuna, keittiön ja kamarin käsittävänä, lepikesta pilkotti. Suurista tiloista ei ollut kysymys, mutta olihan kesä ja tilaa oli yllin kyllin pihamaalla, sahan päällä ja "tukkilaanilla". Lautoja ja pölkkyjä oli omasta takaa ja niistä tehtiin istuimia, samoin rakennettiin töyrän kupeeseen tanssilava, koivuja pystytettiin lavan reunalle ja orkesterille tehtiin soittolava hiekan ylemmäksi lepikkoon. Kaikki muutkin pitovalmistelut oli tehty huolella, voileivät ja kalja valmistettu sekä pullat ja pikkuleivät leivottu. Kokit ja kahvarit olivat valmiina ja niin tuli lauantai — kaunis kesäinen hääpäivä.

Päivällä lähtivät morsian ja sulhanen pappilaan vihittäviksi. Niin, mutta kun poikakin oli valmiina maailmassa, pyydettiin kummeiksi opettaja rouvineen jotka myös olivat vihkimisen todistajia. Kaikki oli sitten sitä myöden selvää, eikä muuta kuin häätaloon. Myllyn töyrällä kuhisi jo runsaasti väkeä. Siellä olivat nuorta paria odottamassa suurella joukolla omai-

set, sukulaiset ja kyläläiset onnitteluneen ja lahjoineen. Kaikki sujui normaaliin tapaan, juotiin kahvia, syötiin voileipiä, otettiin valokuva ja tietysti isäntämiehet rupesivat tekemään asiaa läheiselle viljavai- niolle ja menivät oraitten kasvua katsomaan ja nuoremmat miehet menivät halkopinojen taakse, kaikki naisväeltä salaa omia eväitä maistelemaan.

Illan suussa ilmestyi hääpaikalle orkesteri "Pirske". Kun lepikesta, orkesterin lavalta alkoi kuulua viulun viritystä ja mandoliinin näppäilyä sekä haitarin luituksia, alkoi hääväki kerääntyä tanssilavan välittömään läheisyyteen. Morsian ja sulhanen samoin kuin useita paikkakunnan tyttöjä ja poikia oli kadonnut salaperäisellä tavalla. Poikaviikarit olivat varanneet parhaat paikat maasta aivan lavan reunalta ja seurasivat silmällä kovana kaikkea tapahtunutta ja pian tapahtuvaa. Yhtäkkiä avautuivat myllyn päällä olevat ovet, orkesteri rupesi soittamaan marsssia ja myllyn päälle johtavaa siltaa alas astelivat kohti tanssilavaa morsian ja sulhanen sekä heidän peräänsä tusinan verran kukkapareja. Oli myllärin häät, oli juhannus-tunnelmaa ja taisipa joltakin naisihmiseltä vierähtää kyynelkin poskipäältä pitkin. Kun morsiuspari ja kukkaparit olivat lavalla, alkoi orkesteri soittaa morsiusvalssia ja tämän jälkeen sitten vähitellen hääväkikin yhtyi karkeloon.

Leppoisesti lauantaihtoo vierähti häätunnelmissa, muuten leppoisasti, mutta kun eräs "hieman korkin päälle astunut" iso mies, taisi olla peräti nurkkuri jostakin Murrennevalta, tuli pyytämään kaljaa kaljantekijä-Liisalta ja taisi samalla hieman lähennelläkin, niin Liisa antoi miehenroikaleelle sellaisen tällin vasten naamaa, että mies meni takamuksilleen lattialle. Harvoin tapahtuu, että nainen aloittaa tapelun, mutta niin kävi kuitenkin Kärpän häissä.

Pentti Harju

Joskus vuosisadan vaihteessa otettu kuva kertoo näymästä Koskiskylältä. Taustalla Peltosen kauppa, etualalla nahkurinverstaas, sitten vasemmalla Vuolteen myllynportaat ja muutamia pinoja pärepölkkyjä. Kuvassa on myöskin useita henkilöitä, kuusi kaupan pihamaalla. Oikealla sillanpielessä on nainen pojan kanssa menossa nähtävästi ostoksille. Hyvin säilynyt kuva, jonka omistaa maanviljelijä Antti Peltokangas.

Uusi aika

Uusi aika on tullut myös Kuortaneen maisemiin. Sen toteaa muualla asuva "kuortanelaanen", joka palaa kesämatkallaan katsomaan. Alavudelta tullessa ajetaan joko uutta moottoritietä, tai osittain vanhaa. Murronneva on saanut onnellisen ratkaisun. Ennen se oli yksinäiselle kulkijalle pelon paikka. Tulipalo jo, kymmeniä vuosia sitten, aukaisi väyliä auringolle ja ihmisasumukset tekivät seudun turvallisemmaksi. — Oliko siellä joskus pahantekijöitä liikkunut, ainakin se oli ikävä taival. Nythän niissä maisemissa voi liikkua vaikka lentäen.

Mutta ankarasti harmaa väylä rikkoo maiseman! Niillä paikoilla ennen sai ihailla viljapelloja. Ruis-, kaura-, ohra- ja heinäpellot olivat kuin taiteilijan suunnittelema taulu. Tuleentuva ruis, vihreä kaurapello ja kuin koristeena sininen kukkiva pellava ja perunamaa. Tiekin kiemurteli kuin koristenauha. Ja niin Rintalan mäen, rinteet jo sykäyttivät mieltä. Jatkuu sama: joen töyräät, Kurikan, Heikkilän ja "Kuhanpihan" talot, Kuhalampi, talot kuin koristeena kuvastelevat järven pintaan värejä. Voi, Kuljun "pihaa". Hiljaisuus on laskeutunut koko Ala-Kuljun värikkään ja pirteän elämän paikalle.

Syrjäkylällä asuvalle ennen Kirkonkylään tulo oli

jotenkin juhlallinen. Rasinperän rintapellot kukoistivat, Peltosen kauppapuoti oli jo komea ulkonaisesti ja sisällä oli kauniita kankaita, lankoja ja kaikkea hyvää ja tarpeellista. Sai siellä ihailla kauniita tavaroita, vaikka pienillä rahoilla ei "irti saanut". Rasinperän paikkeille jo näkyi kirkkotorni. Ja siinä jo kuultiin huomenkellot, jotka sunnuntaina kutsuivat jumalanpalvelukseen. Töykeä raivaus on kulkenut kuin rajumyrsky, suoraan Sysilammen ja Mustapään pellojen yli, eteenpäin, eteenpäin! Kiire on tullut maailman vitsaukseksi.

Vaikka Kirkonkylä on kokenut monenlaisia kohaaloita (ja raivauksia). Luoman kauppatalostakin on muisto enää jäljellä, ei hiekkarantaa ja järveä ole (vielä) tehty "moottoritieksi". On vielä silmälle hautausmaa ja kirkko. Läntisrannan punaiset talot kuvastuvat kauniisti järvenpintaan kuin ennenkin. Ja me, joilla enää on "vähän päiviä", saamme toivottavasti uumistaa silmämme, kirkkoranta, kaunis Kuortane viimeisenä kuvana sielussamme. Ja sellainen kirkko, joka oli lapsuutemme kirkko.

Helmi Kuusisto

Koulukuva 60-vuoden takaa

Mitä enemmän ikää karttuu, sitä enemmän lapsuuteni ja nuoruuteni aikaiset kuvat alkavat kulkea. Klemetin mielikuvissa ne kulkivat niin runsaasti ja elävinä, että hän julkaisi monta "kuvakirjaa", joissa hän herkästi piirsi monta elävää muistelmää myös kotipitäjän olosta ja elämästä. Minulle pari todellista valokuvaa on palauttanut mieleen kansakouluaisaisia muistoja kuuden kymmenen vuoden takaa.

Tuossa koululaiskuvassa, joka lienee otettu 1908, on monta tuttua tyttöä ja poikaa, monta jota ei paljon kouluvuosien jälkeen ole tavannut, mutta myös monta nuoruuden aikaista kaveria ja joitakin myöhempienkin vuosikymmenten tuttavaa, sukulaista, naapuria, kuurtanelaista. Monet ovat siirtyneet ajasta iäisyyteen, jotkut jo varhain, toiset myöhemmin ja useat elävät kahdeksaa vuosikymmenlukuja käyden. Sehän on elämän kulku. Päivä hämärtyy iltaan ja taivaan tähdet näkyvät kirkkaammin.

Opettaja Matti Luukko siinä istuu keskellä vaimonsa ja Rauha-tyttärensä sekä Aaro-poikansa kanssa. Luukko oli hyvä opettaja, järjestyksen mies, innokas hyvien asioiden ajaja. Muistan kun hän Ala-Kuljussa kerran äitini kanssa keskustellessaan innoitui niin, että hyppäsi tuolille seisomaan. Sain kerran häneltä oikein kunnan korvapuustin. Olimme me Kuljunpihaiset järjestäjinä, aikaisin oli koululle menty, pesät sytytetty ja sitten alkoi telmiminen, juoksu salista toiseen. Olin käsityösalin puolella ja vedin kovasti ovea kiinni luullen Keski-Kuljun Heikin sinne ryntäävän eteisestä. Kun ryntääjä sai oven auki,

oli se — kauhistus sentään — opettaja Luukko, joka enempää empiäntä vetäisi minua korvalle niin että tyssähdin lattialle.

Ne järjestäjänä olot olivatkin kovia päiviä. Kuu-delta matkaan, puut koululla pieniksi, sisään ja pesään ja sitten kaikki muukin siivous. Tavallisesti jäätin kyllä edellispäivänä pieniskelemään puut. — Kerran kun oli melko pimeä syysaamu ja kello oli noin kuusi ja Keski-Kuljun Heikin kanssa menimme järjestäjän vuorolle ja siivoojatytöt perässä vähän tulla hämmöttivät, päätimme pelästyttää heitä. Menimme siltarummun alle ja kun tytöt olivat sen yli kulkeneet, aloimme ulvoa kuin sudet. Tytöt olivat juosseet Mäyryyn saakka ja kertoneet susia olleen liikkeellä. Olivatpa nähneet Kohtakankaalla niistä vilauksia ja puolikuoliaina kovasta juoksusta olivat päässeet pakoon. — Me pojat hiljaa vain kuuntelimme ja ihmettelimme.

Perua entisaikaisista kylätappeluista lienevät olleet ne ankarat koitokset, joita käytiin joskus jo välitunneilla, joskus oikein joukkovoimalla koulun päätyttyä. Kysymys näyttää olleen siitä, kummatko ovat parempia, ylä- vai alapäälläiset, siis koululta etelään päin menevät oppilaat, vaiko pohjoiseen päin (Mäynus - Länsiranta - Kulju - Viitasaaari). Yliselän riihen luona käytiin kerrankin kova "taistelu". Se alkoi ensin suojaamaan kovasta lumisodasta, mutta lopulta kehittyi väkivoimaiseksi rinnuspainiksi, hyvä ettei "nuijasodaksi". Ainakin jotain kättä pidempällä etsittiin riihinurkilta. Ahon Venneri oli kova polka.

Vaivaistalosta vanhainkotiin

Tämän vuoden tammikuussa tuli kuluneeksi 50 vuotta siitä, kun kunnallinen laitostoiminta Kuortaneella aloitti toimintansa. Siksi lienee paikallaan viipyä vielä hetkisen vaivaistalon vaiheissa ja seurata sitä kehitystä, joka puolen vuosisadan aikana on laitostoiminnassa ollut.

Yleisessä kunnan kokouksessa maaliskuussa v. 1911 otettiin vaivashoidon tarkastelijan ehdotuksesta esille kysymys, "joska jo kunnassa olisi selkeä mielipide vallalla, että ruvettaisiin vaivaistalon laittamista pitämään tarpeellisenä". Asiasta virisi vilkas keskustelu. Toiset pitivät laitosta tarpeettomana, toiset vastustivat jyrkästi. Vihdoin suurella enemmistöllä päätettiin valita

toimikunta, johon tulivat kauppias Heikki Sysilampi, arentaattori Antti Haavisto, lautamies Juha Honkola, kirkonisäntä Kalle Korpela, talokas Juha Heikkilä ja edusmies Aleksi Koivisto. Toimikunnan tehtäväksi tuli ottaa selkoa vaivashoitotapojen yleensä sekä tiedustella sopivaa taloa, jonka voisi ostaa vaivaistaloksi.

Asia jäi kypsyään aina vuoteen 1914, jolloin joulukuun kuntakokouksessa yksimielisesti kannatettiin vaivaistalon perustamista. Kokouksessaan tammikuussa 1915 kuntakokous kuitenkin päätti peruttaa tekemänsä päätöksen, jonka mukaan ensiksi olisi saatava valtiolta lainaa ja sitten vasta ryhdyttävä vaivaistalon rakennuspuuhiin. Valtiolta tulevaa lainan myöntämistä ei kuitenkaan jouduttu odottamaan, vaan rahoitusasiassa turvauduttiin yksityisiin rahalaitoksiin. Lainajärjestykin sitten Kuortaneen Säästöpankista.

Aluksi oli vaivaistaloksi ehdolla Haaviston sotilasvirkatalo. Nykyinen Alpo Kuhan omistama talo. Talon vuokralle saantimahdollisuudet pidemmäksi kuin 25 vuodeksi olivat vielä epävarmat ja kun vuokra nousi liian korkealle, päätettiin Haaviston vuokraus jättää.

Elokuussa 1916 toimikunta osti Kuortaneen Mäyrän kylästä 154 ha:n suuruisen Koskelan perintötilan kaikkine vuodentuloineen ja irtaimistoineen 63.000 mk:n kauppahinnalla. Kuntakokous hyväksyi yksimielisesti kaupan ja rakennustoimiin päätettiin ryhtyä heti. Valittiin rakennustoimikunta ja rakennusaineet kuten hirret, tiilet ym. aineet päätettiin ajattaa talkoilla.

Vuoden 1918 loppuun mennessä valmistui Kuortaneelle odotettu vaivaistalo. Laitos oli osittain kaksikerroksinen, n. 55 metriä pitkä puurakennus. Joten ei ole ihme jos sitä leikkiläisesti nimitettiin "Pitkäsi-Koskelaksi". Hoidokkien huoneet oli sijoitettu rakennuksen molempiin päihin ja keskelle jäi avara ja valoisa ruokasali, laitoksen keittiö, johtajan huoneisto ja kanslia. Yläkerrassa olivat askarteluhuone ja kaksi arstihuonetta. Huoneet olivat isoja 7-8 hengen huoneita. Hoitopaikkoja yleisellä osastolla oli 56 ja tuberkuloosiosastolla 4. Myöhemmin valmistui 12 paikkainen mielisairasosasto eli "Huurula".

Ensimmäiset hoidot sijoitettiin vaivaistaloon tammikuussa 1919. Heitä oli kaikkiaan 35 henkilöä, joista lapsia oli neljä. Suurin osa näistä hoidoista oli kunnan vaivaisapua nauttivia, yksityisten luo elänteille sijoitettuja. Hoidokkainne oli hyvin kirjavaa. Toimihan vaivaistalo samalla

Käsityötunnit ovat erityisesti jääneet mieleen. Oli tärkeää saada tehdä vaativiakin esineitä ja tehdä kunnolla. Joitakin niistä on minullakin säilynyt aina näihin aikoihin saakka. Syrjämäen Eemi on jäänyt mieleeni erinomaisena käsityötaidon osaajana. Muistelen hänen opastaneen ja auttaneen minua, kun jotain en oikein saanut onnistumaan. Opettajalle ei hevin menty näyttämään heikohkoa tekelettä.

Eväät piti olla mukana ja maitopullolla oli paljon huolta ja harmia. Jos jollakulla oli eväänä kropsua, sai hän olla varma ystävästä. Kerran oli Linjan Urholla eväänä lihamakkaraa ja hän antoi siitä maistiaiseksi palasen ja niin hyvää maultaan en muista siihen mennessä koskaan saaneeni. En ollut milloinkaan kuullutkaan puhuttavan sellaisesta makkaraista. Siannakkaran tunsin kylläkin, olihan "makkaran mitta ja kiskon kaavaa" pitänyt käydä naapurista hakemassa.

Elpä niistä tavallisista tunneista paljon muista, mutta koulun kuusijuhla on varmaan jäänyt kaikkien mieleen. Opettaja luki ja puhui, oli laulua ja kai joskus oli kuvaelmakin. Mutta kuusi jo sellaisenaan puhui ja se ihmeellinen puolihämärä, jota kynttilät valaisivat ja ennen kaikkea joulupukki, jota harvoin kodeissa nähtiin. Mäyrän koululla oli aivan erinomainen joulupukki niihin aikoihin. Koiviston "Sota-Matti" kai se oli ja sillä pukilla oli niin ihmeellistä kerrottavana. Mitä se oli, en muista, mutta niin täyttä joulua se oli.

Niinpä niin. Mennyt aika muistelen niin mielelläni vielä

Reino Ala-Kulju

Uusi vanhainkoti.

työlaitoksen tapaisena ojennuslaitoksena ja yksinäisten, raskaana olevien naisten turvapaikkana.

Mitään kurinpidollisia vaikeuksia ei laitoksessa alkuajoina ollut, vain joitakin pieniä arestirangaistuksia näpistelystä ja luvattomasta laitoksesta poistumisesta. Jo silloin osallistuivat hoidot siivous-, navetta-, pelto- ym. töihin. Näille työtätekeville hoidoille annettiin "ahkerusrahana" kaksi laatikkoa tupakkaa henkilöä kohti viikossa. Saivatpa he kahviakin peräti kaksi kertaa päivässä.

Vaivaistalon aloittaessa toimintansa oli sen ensimmäiseksi työntekijäksi valittu emännöitsijä. Kesäkuussa 1919 valittiin laitoksen ensimmäiseksi johtajaksi 12 hakijasta Juho ja Sanna Kitinoja. Yleisellä osastolla ei sitten ollutkaan muuta henkilökuntaa kuin johtaja ja emännöitsijä. Apunaan heillä oli työhön kykeneviä hoidokkeja. Mielisairasosastolla oli yksi "haurujenhoitaja".

Vuoden 1922 köyhäintalon ohjesäännössä on maininta hoidokkien ruuasta, että köyhäinhoitohallituksen yhdessä johtajattaren kanssa on "vaarintamattomalla asianmukaista säästäväisyyttä, mutta kuitenkin silmälläpitäen, että hoitolaisten ruoka on riittävä ja terveellinen ja huolellisesti valmistettu". Hoidokkien yleinen työkyky oli otettava huomioon ruokajärjestystä laadittaessa. Laitoksen ensimmäisen v. 1919 laaditun ruokajärjestyksen mukaan, aterioitiin kolme kertaa päivässä. Tämä osoittaa, että ruokaa oli riittävästi, mutta se oli yksipuolista. Oli vain perunasoppaa, perunoita ja soosia, ohraryni- tai ohrajuuhveilla. Maitoa sai vain viitenä päivänä viikossa. Leipää oli tarpeen mukaan. Voita annettiin vain sunnuntaisin. Kahvia saivat hoidot kerran päivässä, paitsi työtätekevät kahdesti ja pyykkärit kolmesti päivässä. Sota-aikana, jolloin elintarvikkeet olivat säännöstelyn alaisia, myös laitoshoidossa olevalla henkilöllä oli omalla nimellä varustettu ostokortti. Laitoksessa esiintyi usein huollettavien taholta valituksia annosten niukkuudesta ja syytäksiä henkilökuntaa kohtaan

siitä, että nämä käyttivät hyväkseen huollettavien kahvi- ja sokeriannoksia. Sota-aikana sai ostaa ylimääräistä kahvia laitoksen varoilla, mikäli huoltolautakunta niin päätti. Kuortaneella ei sitä ostettu. Juotiin korviketta kaksi kertaa päivässä.

Vuodevaatteista mainittakoon, että patjat olivat olkipatjoja. Tuona aikana eivät huollettavat olleet kotiloissakaan tottuneet käyttämään kuin yhtä lakanaa, aluslakanaa. Eikä heitä laitoksessa kahden lakanan käyttöön pakotettu. Sota-ajan jälkeen sai sosiaaliministeriön kautta tilata sotasairaaloista vapautuvia huopia ja lakanoita, joita myytiin kunnalle kohtuullista korvausta vastaan. Pitovaatteet valmistettiin alkuajoina kaikki kotona, aina pieksuista pukuihin saakka. Kiertävät suutarit kävivät tekemässä kenkiä, kangasta kudottiin ja kotona kehrätystä villasta kudottiin sukkia, lapasia ja villapaitoja.

Huollettavien sielunhoidosta sanotaan köyhäintalon yleisessä järjestyssäännössä: "Aamuin ja illoin pidetään yhteinen rukous aterioiden yhteydessä ja hoidokkaille on sen ohessa hankittava tilaisuus olemaan saapuville yleisessä jumalanpalveluksessa. Hoitolaisille, jotka eivät selaisiin voi ottaa osaa pidettävään erityinen rukoushetki köyhäintalossa joka sunnuntai tai juhlapäivä. Hartauskirjoja tulee olla hoitolaisten käytettävissä. Köyhäinhoitolautakunnan on huolehdittava siitä, että pappi käy ainakin kerran kuukaudessa laitoksessa." Ensimmäiset sanomalehdet Vaasa ja Herättäjä tilattiin laitokseen v. 1922.

Lisää kirjavuutta ja vaihtelua toi laitoksen elämään sodan aiheuttama tilanne. Talvisodan sytyessä marraskuussa 1939 jouduttiin itäisen rajaseudun uhanalaisilta alueilta evakuoimaan väestöä. Viipurin läänin Pyhäjärven 40-paikkainen kunnalliskoti evakuoitiin ja hoidot siirrettiin Etelä-Pohjanmaalle pääasiallisesti Alavuden pitäjään. Marraskuussa 1939 saivat lähtömääräyksen mm. Räisälän, Harlun ja Impilahden kunnat sekä helmikuussa 1940 osa Värtsilä. Kuortaneen

kunnalliskotiin siirrettiin edellä lueteltujen kuntien asukkaita. Vuoden 1942 lopulla ja vuoden 1943 aikana siirtyi maahamme inkeriläisiä ja heitäkin oli Kuortaneen kunnalliskodissa. Kaikkiaan on vv. 1940-1955 Kuortaneen kunnalliskodissa hoidettu 44 sotasiirtolaista. Sotasiirtolaisia sijoitettiin pääasiassa varakkaisiin kuntiin, sillä heistä koitui vastaanottokunnille paljon sellaisia menoja, joita valtio ei korvannut. Tämä herätti tyytymättömyyttä "kunnan isien" keskuudessa ja vuoden 1942 korvaushakemukseen oli kunnan kirjuri Juho Kokkila kirjoittanut: "Me toivomme, ettei nyt enää tätä todellista hoitopäivämaksua alennettaisi kuten edellisessä vuonna on tapahtunut, sillä sellaiseen laittomaan alennukseen emme tule enää tyytymään".

Sotavuosien jälkeen oli laitoksen rakenteellinen kunto päässyt tarvikkeiden ja työvoiman puutteen tähden suuresti laskemaan ja rakennukset kaipaivat kipeästi korjausta. Vuosina 1950-1951 suoritettiinkin laitoksessa perusteellinen korjaus ja siitä tuli viihtyisä kunnalliskoti, joka palveli kuntalaisia aina v. 1968 joulukuuhun saakka. Mielisairasosasto lakkautettiin kunnalliskodista v. 1960, jolloin potilaat siirrettiin Seinäjoen B-mielisairaalaan.

Puolivuosisistaista juhluvuottaan viettävä Kuortaneen kunnalliskoti on toimintansa aikana läpikäynyt suuren kehityksen. Varsin suurin uhrauksin on siirrytty vaivastaloasteelta nykyaikaisen kulttuuriyhteiskunnan mukaiseen viihtyisään vanhusten huoltolaitokseen.

Kiitollisena kääntyy kuitenkin katse vielä "Koskelaan". Moni on siellä saanut kodin, moni maallisen matkansa päättänyt. Jouluseurojen jouluvirsissä on kaikunut kiitos. Kuka on viettänyt laitoksessa ensimmäistä, kuka viimeistä jouluaan. Varsinkin tämän viimeisen joulunsa on vanhus herkästi vaistonnut. - Jälleen syttyvät joulun kynttilät. Ne syttyvät yksityisissä kodeissa, mutta ne syttyvät myöskin yhteisessä uudessa laitossamme, johon Joulun Herra suokoon siunauksen.

Eeva Peltola

Punatulkkku

Tuli syksy, lintuset
lensi kaukomaille.
Saapui pieni punatulkkku
ikkunani alle.

Silkkipuku punainen
sull on lintu pieno
patalakki samettinen
— kovin olet hieno.

Tuli talvipakkaset,
lunta maille valaa.
Punatulkkku oksallaan
ilman einepalaa.

Lintu pieni piipittää:
— mull' on nälkä, suru,
anna leivän syrjästä
pienen pieni muru.

Kuule, pieni lapsonen,
olethan sä hyvä,
anna aitan laarista
joku kauranjyvä.

Huono olen laulajaksi
mutta laulaa koitan.
Sulle lapsi kiitostani
piipitän ja soitan.

Sulle laulan kiitostani
koivus korkealla.
Ilokseksi hyppelen
ikkunasi alla. —

Mutta ole varovainen
viekas mirri kurkkii,
joka hiljaa hiipien
kiertää tuvan nurkkiin.

Sill' on kynnet terävät
kuin kalamiehen koukku.
Siin' on, pieni sinulla
vaarallinen loukku.

Vähään olet tyytyvä
lintuseni pieni.
Voi jos yhtä tyytyväisnä
voisin käydä tieni.

Tuli kevät, lintuset
pesäpaikkaa etsi.
Silloin punatulkkunenkin
häipyi kauvas metsiin.

Tule jälleen, syksyllä,
pikkuvierahamme.
Ilomielin ruuanmurut
sulle tarjoilemme.

A-i K-a

Kuortanes-Seuran Joulun toimituskunta järjesti perinteelliseksi tulleen kirjoituskilpailun Kuortaneen yhteiskoulun VIII luokalla. Seuraavien oppilaiden kirjoitukset palkittiin:

Pekka Laitakari, Helinä Niemi, Terttu Saari ja Maritta Viitala.

Kiittäme kaikkia osallistujia erittäin hyvästä ja tasaväkisestä kilpailusta ja toivotamme menestystä kevään kirjoituksissa.

TERTTU SAARI:

Sinfoniani

Kaikki olisi käynyt helposti, jos olisin ollut ilman taakkoja. Musta laahu, viulun alakuloinen kieli — kompastelin. Padot eivät auenneet.

Rukoilin sadetta, kaiken puhdistavaa, mutta käteni eivät menneet ristiin. Ne olivat liian etäällä toisistaan, ne olivat likaiset ja niihin koski. Viulun kielet painoivat niveliin. Olin halunnut vaihtaa kättä, mutta en uskaltanut rikkoo määräyksiä. Väsymystä en enää huomannut. Olin kiitollinen, että tiellä oli muitakin kantajia. Joskus he saattoivat kyllä olla vaivaksi seisoessaan auringon edessä, mutta tänään ei ollut pelkoa siitä, aurinkoa ei näkynyt. Kuka lie sen sammuttanut.

Kaikkialla soi tuskainen melodia. Se sai minut värisemään. Yksi meistä pystyi purkautumaan musiikkinsa avulla. Itse en ollut koskaan oppinut soittamaan viuluani. Salaa olin kuitenkin iloinen: minulla oli jotain, joka sai minut onnelliseksi — kauneuden sinfonia. Se oli sydämen täyttävä ilo, tähti, rajaton suru, rakkaus, sade. Tuo sinfonia oli kasvanut ja kehittänyt minussa itsestään aikojen kuluessa. Sisälläni tunsin kammion, josta sen voima lähti, joskus melkein pelottavana. Silloin saatoin vain odottaa ja toivoa, ettei se murskaisi minua. Suurimassa voimassa saattoi olla tuho.

Väistelin ajatuksiani, teräväkärkisiä nuolia. Yritin löytää asennon, jossa olisin tyhjiössä. Jos löysin, pääsyt eteenpäin. Oli ajateltava. Katselin ympärilläni olevia kantajia. Jokaisen kasvoilla oli sama toivottoman keskittyneen ilme. Olin tahtonut avata heidän kammionsa, saada selville heidän sinfoniansa, mutta silloin olisi minunkin pitänyt tehdä samoin omalla koddallaan. Kuinka olisin voinut.

Sade oli tullut huomaamattani. Minun täytyi uskaltaa avata silmäni. Uskalsin, samalla tein jotakin kauheaa: paikasin viulun rinnettä alas. Odotin kammioni käskyä sil-

määräpöksen, kohotin käteni ylös aivan suoriksi, nousin varpaileni, kosketin varovasti sinfoniaani. Sadepisarassa oli lupaus. Pisaroita oli tuhansia ja ne kaikki olivat tulossa minua kohti. Hengitin kiivaasti, kammioni sykki tuskaisesti — voimassa oli tuho... En halunnut uskoa sitä, minkä alitajunnassani tiesin todeksi. Kaikki oli ulottuvillani: kadonneet viulun ja sinfoniaani, mutta en halunnut. Olin halkeamaisillani onnesta.

Kaiken piti käydä niin. Onnellisuus vaati minulta liikaa. Tuska ei väistynyt. Tietoisuus siitä, etten koskaan enää saavuttaisi sinfoniaani, merkitsi minut. En itsekkään ollut uskonut, etten kestäisi sadetta loppuun. Jokainen pisara, joka vielä viimeksi lankesi, ruoski minua. Minun oli kylmäkin. Lepäsin kaktuksen juurella ja katselin taivaalle. Taivas oli tähti, keltainen. Toivoin yhä, mutta en kertonut sitä itsellenikään.

MARITTA VIITALA:

Kilpajuoksu

Älä koskaan pysähdy, vaan juokse, juokse! Muuten joku toinen ottaa paikkasi. Jos pysähdyt, he tulevat, kaatavat, tuhoavat sinut. Kukaan ei tule koskaan kysymään, mihin sinä jäit, mitä sinulle tapahtui. Kukaan ei välitä.

Nykyaajan kilpailevassa kylmässä maailmassa kampaillu palkoista on kova ja kireä. Ole aina mukana! Jos pysähdyt, luovut, on tuhannet kärkekymässä paikallasi. Jos sorrut tyhjiin haaveisiin ja unelmiin, liu'ut alemmaksi ja alemmaksi kohti maailmaa, jossa ei ole hyvää eikä kaunista. Kukaan ei sääli sinua. Miksi säälistä, onhan kaikkien yrittäviä.

Kulje siis virran mukana, tottele käskyjä, ehkä jonakin päivänä saat itse jaella niitä, kun olet ollut tar-

peeksi kova ja säälimätön. Sitten kun olet huipulla.

Koska tämä kaikki loppuu? Ei koskaan. Se on elämän laki. Miksi se on muodostunut sellaiseksi? Siksi, että olemme kaikki kunnianhimoisia ja ahneita. Emme välitä muista, miksi siis he välittäisivät meistä.

Nuku huomiseen ja unohda kaikki: kiire, kylmyys ja sota. Herätessä olet pieni, vanha muukalainen oudossa ympäristössä. Aika on mennyt ohitsesi, ihmiset kiivenneet ylittesi, unohtaneet sinut.

Nykypäivien yhteiskunnassa ei voi nukkua. On pidettävä kiinni jokaisesta hetkestä, joka lukuuk ohitse. On astuttava jokaiselle askelmalle, joka vie ylöspäin. Ei saa pysähtyä lepäämään, silloin on jäljessä ja askelmat tuntuvat yhäkin korkeammilta. Jaksa siis ylöspäin, ylöspäin.

Mikä on elämäsi tarkoitus? Päästä kilpajuoksussa ensimmäisten joukkoon. Unohtaa ystävät ja saada vihamiehiä. Tänään ajattelet niin ja huomenna huomaaatkin, että kaikki oli tarpeetonta — turhaa. Mutta huomenna on liian myöhäistä. Kuka sinua enää silloin auttaa.

Tee työsi ahkerasti, säilytä asemasi ja pyri parempaan! Opetä lapset kävelemään, juoksemaan, lukemaan ja yrittämään, sillä heidän kilpajuoksunsa on kireämpi kuin sinun.

Epäkirjallinen pika-impromptu

Etana käveli puujaloilla pitkin
pikitetä
ja kompasti minuutensa koheesioon
havaiten olevansa rajallinen yksilö
maailman menossa

Tieto oli pullon
kaulassa
mutta virtasi yhä
edelleen
tajusiko kukaan kellä oli
jano

Aika
rajaton ilman mittaa
koska ei ole rajoja
lopun koska ei ole
alkua
tapahtuma on siten ajaton

Inspiraation jälkeen jää vain
palanen illuusiota
tajunnan hetkestä

Kontakti on törkeää lievempi
kannakäymisen tila
tajunnan korrelaatiota

Motto:

Onko runo
kategorisen irrationalisointia vai
irrationalisen kategorisointia

HELINA NIEMI:

Mielipiteeni Hair'ista

"Hair" on tämän päivän runo, sävel ja todellisuus. Tuskin keneltäkään on jäänyt kuulematta tuo maaginen sana. Se toistuu jatkuvasti ympärillämme ja kohtaa meidät tahtomattamme. Joillekin se on vain sana, jonka merkitys on tuntematon, jotkut voivat kertoa kaiken siitä, mitä "Hair" on.

Tämä Golt McDermantin musiikkiin pohjautuva, Ragnin ja Radon tekstittämä Broadway-musikaali näki ensi-iltansa jo runsas vuosi sitten. Se herätti suurta kohua: ihastusta ja paheksuntaa. Siitä lähtien olemme kuulleet "Hair"ista. Sen sävelet ovat tunkeutuneet iskevinä mielimme. Pian tämä vallankumoukselliseksi mainittu musikaali

voitiin nähdä Lontoossa, Pariisissa, Tukholmassa. Se oli lähtenyt maailmalle saadakseen osakseen loppuunmyytyjä katsojia, nuorta yleisöä, hippyleisöä, mutta myös vanhemmaa. Juuri tänä vuonna se on tullut lähes jokaisen tietoisuuteen koko sivistyneessä maailmassa. Myöhemmin voimme ehkä hyvällä syyllä sanoa: Vuosi 1969 oli "Hair"-vuosi.

Suomessa ryhtyi Tampereen Pop-teatteri lähes uhkarohkeaan yritykseen tehdä musikaalista suomenkielinen versio. Nuoren, kyykkään Reijo Paukun ohjaamina harjoittelivat teatterin nuoret amatööri näyttelijät lähes puoli vuotta. Tulos oli valmis nähtäväksi elokuussa. Ensi-iltaa odotettiin kiinnostuneesti, mutta myös tietyin varauksin. Epäiltiin, pystyisikö suomalainen esitys tarjoamaan Hair'in alkupeleistä tunnelmaa ja varsinkin sen sanomaa. Ensi-illan jälkeen arvostelut olivat yleensä yllätyttäneen myönteisiä. Lieneekö syynä sitten esityksen hyvä taso vai liian vähäiset odotukset. Joka tapauksessa musikaali kerää yhä täydet katsojat, eikä innostuksen laimenemista ole odotettavissa.

Sanotaan, että hipit ovat kuolleet mutta Hair'issa hippiaate on elävänä esillä. Musikaali käsittelee nuorten ongelmia tämän päivän Amerikassa, eikä tekstistä ole suomalaisessa versiossa muutettu meidän olojamme vastaavaksi. Mielestäni tämä on hyvä, sillä käsikirjoituksen muutos olisi ehkä laimentanut esityksen tehoa. Sitä paitsi nykyajan ongelmat ovat lähes samat eri puolilla maailmaa. Tosin esim. rotukysymys ei esiinny meillä niin voimakkaana kuin juuri Amerikassa.

Musikaalin sisältö jäi yhden keran jälkeen ehkä hieman epäselväksi. Luulin, että toisella kerralla pystyisi paremmin kiinnittämään huomiota juuri sisältöön. Tekstiä on seurattava tarkasti, sillä joka repliikki on tärkeä, joka sanalla on tarkoituksensa. Pääosa tekstistä on laulujen sanoissa. Nuoret laulavat huumausaineesta, sodasta, valkoi-

sista ja muista pojista, siitä, miten kaasut saastuttavat ilman, ja ihmisten julmuudesta. Kaikessa voi huomata ironiaa. Vanhemmat hokevat lapsilleen: Me ajattelemme vain sinun parastasi. Kuitenkin nuoret saavat vanhemmiltaan vain maailman, joka ei hyväksy heidän pitkästä tukkaansa, heidän vaatteitaan tai heidän ajatuksiaan. Siihen heidän pitäisi sopeutua.

Kuten musikaalissa yleensäkin, on tässäkin tärkeä osuus ulkonaisilla tekijöillä, kuten musiikilla ja tansseilla. Tampereen "Hiusten" musiikista vastasi Matthews-yhtye, jonka laulusolisti esitti Clauden roolin eli siis pääosan. Mielestäni yhtye selvisi tehtävästään erinomaisesti. Nimitään tottuneena suomalaisen popmusiikin esittämisen huonoon tasoon olin odottanut melko väsyä taustamusikkkia. Musiikin onnistuminen takasi suuressa määrin koko esityksen onnistumisen. Mielestäni hyviä laulusuorituksia esittivät Rauli Koivisto, Clauda ja Pirkko Saanakorpi Sheilan osassa.

Tanssien koreografian oli tehnyt ja laulaminen samanaikaisesti on melko vaikea tehtävä ja luultavasti tämä osa olikin vaatinut eniten harjoitusta. Loppujen lopuksi sujui yhteistyö hyvin ja tanssit olivat miellyttävää katsottavaa. Ne vapauttivat koko esityksen.

Vaikuttavinta oli loppukohtaus, joka muodostui lähes järkyttäväksi. Claude on pitkän taistelunsa jälkeen päättänyt lähteä sotaan ja on nyt poissa. Ystävät huutavat: Claude! ja laulavat "Let the sun shine in". He poistuvat vähitellen ja näyttämä on hämärän sininen. Ellei katsoja ole aikaisemmin päässyt mukaan esitykseen, on hän nyt joutunut kokonaan sen vaikutuspiiriin, joka jättää jotakin ajattelemissa jälkeinkin päin.

"Hair" eli "Hiukset" ei ole vain hippinurison musikaali, vaan sillä on annettavaa jokaiselle, nuorelle ja vanhemmalle. Vakavista asioista on tehty kevyt musikaali, missä muodossa ne voivat lähestyä jokais-ta.

Kyllähä mä pelekäsi..

(Tosikertomus paimen vuosilta.)

Muutamia kymmeniä vuosia takaperi ersäänä keväänä kulukeenuun töihi Nurmooon pualelle yhtehe suurehe taloohi. Päätyänäni oli karjan hoito. Lisäksi oli tiskausta, silvoustta, pyykkiiä, ojankaivua, kuakkimista ja rukihin leikkuaikana 10 jalakaa päiväs urakkaa. Olikii siinä hommia, mutta en mä sitä tyätä peljänny, ku olin nuari ja terves. Kesä kuluu liianki nopeasti syksyä kohori.

Oli päästy jo elokuun loppupuolelle, ku isäntä sanoo yhtenä aamuna jotta: "Ny saa flikat lähtiä väämähä lehemiiä Kyröönjoelle". Taloos oli nimittään toinenki palavelijä ja mukava olikii. Samalla isäntä määräs mun jäämähä sinne paimeneksi muutamaksi viikoksi. Emäntä laittaa eväspussin mukaha ja sitte lähärettihi. Tiä oli jo vana-hasta tuttu, olihan sitä kulijettu jo monet kerrat heinäaikana. Matkaa oli 10 kilometriä, mutta kyllä me vaa perille päästihi ja lehemät alakoo vetää äpirestä suun täyreltä.

Enkä mä täskää vaihees viälä yhtää peljänny, ku ei karjas ollu eres suurta sonniakaa, 13 sarvipää lehemää vaa, mutta annetaas aijan kuluu, niin kummia kuuletta vähän päästä.

Siälä vainionlairs jokitöyrällä oli piäni mökki. Kuurtanehella sellaa-ta sanotaha kyötövuksi. Sinne vein eväspussini. Toinen flikka lähti pois ja mulle alakoo totine paimen-tamine. Koko suurella alueella ei ollu yhtää aitoja. Oli eres joki yhyrellä puale ja toisella taholla met-tä, johonka lehemät ei paljo tuk-kinu, mutta sitä enemmän kaurapeltoto ja naapurin pualelle. Sain-ki siälä jauksennella niin lujaa ku mataloolla ketaroollani pääsin. Ilta tull kumminkin sen ensimmääsen päivän perästä ja sain ajaa lehe-mät navettaha lypsettäväksi. Lyp-syn jällekihi olikii päivä omaa.

Iltaasen keitin mökis takkavala-kialla. Söin ja painuun pehkuuhi. Uni tuli aivan soutamata. Seuraava aamuna alakoo samat työt. Taloosta tuli joku miäs hakemaha maidon meijerille. Tällästä jat-kuu useeta viikkoja ja ny tullahan-ki vasta pääasiaha.

Lehemie ruaka huanonnu ja ne tulivat oikeen ketiseksi. Tukkiivat jokahine eri taholle ja pääsivät käymähä kaurapellooski. En mä viälä sitäkkää peljästy, mutta sitte ku ilta tuli, yritin lypsää maha-

rollisimman nopiaa, jotta pääsis pian tupaha ja sais pönkitä oven sisältä päin kiinni.

Menin sitte tupaha ja pönkittin oven, kun en oikee luattanu lukohoonkaa. Olin väsyksii ja syätyäni oikein kohta sänkyhy, mutta eipä uni tullukkaan, piti vaa pyä-riä ja pykätä asentota ja tunnit kuluu-vat. Viimme mä ajatteli jotta: Valavotaha ny sitte, ku ei kerra nukuta. Yä oli niin musta, jotta ei klasia seinästä eroottanu.

Mitäs ny? Ulukua kuuluu sele-västi kävelemistä. Tulikoha se ovelle? Ny se kiärtää tuvan päitte ja pirättää klasin taa. Silloon teköö syrämmei ensimmäset yrityksen-sä hypätä pois karsinasta. Kuunte-len ja osaan kerranki olla hilijaa. Pääs kiärtää sarallaaset ajatukset. Kauhiaa, jos se tuloo tupaha, vaik-ken oo muistaakseni ketää haasta-nukkaa. Koskaha helähtää klasi rikki?

Silloon tuli miäleheni, jotta oven-suus o hyviä koivun koippuroota. Hiiviin hilijaa ovelle ja otin koip-puran käsihini, sitte asetuun klasi-piälehe vartioho. Puallustustahtoni oli silloa parahimmillansa, ja ajatelin jotta jos ominlupis tupahan meinaat tulla niin mä kyllä koitte-len koippuran kestävyyttä.

Mutta klasia ei särietty. Silloon tällöön vaan kuuluu niinku olis porstalla pyhkäästy klasia ja klasin piällä. Viimnee se lähti kävelemähä ja tuli hilijaansuus. Yksi siälä mahtoo olla, koska ei puhetta-kaa kuulunu.

Asetuun taas makuulle ja taisin aamupualehen vähä nukahtaakki. Aamulla oli kauhia lähtiä navetta-ha. Pelekäsin, jos siälä o se, joka yällä komus klasin takana.

Mutta ei sitä ollu. Yks lehemä vaa oli pois. Mä ajattelin jotta: Oikian ratkaasun teitki roisto, ku veit sen lehemän. Mitäpä musta olisit hyätyny, jos tupahan tuli.

Lähärin kumminki kattelemaha ulukua, jos se lehemä jostaki löy-tyys ja siälähä se Manteri makas ja märehtii tuvan seinustalla. Kai-kista merkiistä päätelle se oli vii-pyny siinä kauemmanki ja nuales-kellu klasin ruutua aikansa kuluksi.

Seuraavana iltana kyllä muistin laittaa navetan oven tavallista lu-jemmasti kiinni. Kyllä mä erellis-yänä niin pelekäsi.

R. M.

Ihmisiä muuttuvassa maailmassa

KUORTANEEN JÄRVENPALO

Kun tuo oudonniminen tapahtuma on elänyt muistitietona jo ties miten pitkät ajat, ja on jo häipymässä unohduksiin, on syytä palauttaa se taas esiin.

Siitä on paljon aikoinaan puhuttu täällä ja naapuripiirissäkin. Saivatpa kuortanelaiset kuulla siitä Amerikassakin, kun siellä olevat naapuripitäjien miehet kiusoitellen kyselivät, että kuinkas se oikein kävi, että järvi paloi ja menikös se ihan kuiviin.

Heikki Klemettikin ärtyi näistä kyselyistä senverran, että haastatteli sen ajan vanhuksia, josko sellaista on tosiaan tapahtunut. Ja oli kun olikin jotain pohjaa löytynyt. Oli nimittäin ollut suuri määrä, peräti 400 tynnyriä, tervaa varastoituna tuolla jossain Länssirannan puolella kuljetusta varten. Siinä oli syttynyt tulipalo ja palava terva oli juossut pellonoja myöten järveen laajoille alueille.

Mahtava näky varmaan, mutta surullinen, sillä siinä meni monen isännän kovan työn palkka.

Tähän, niinkuin aina kauan eläneisiin muistitietoihin, liittyy myös lisäpiirteitä. Palon aikana piti olleen eräs Vähänkylän mies läkkiastioiden kaupalla ja auttaessaan sammutustöissä poltti karvakengistään kärjet. Siitä lähtien hänen kotipaikkakunnallaan muutui karvakenkämuoti kärjettömäksi. Joku meikäläinen isäntä oli nokisella kädellään pyyhkäissyt hikistä otsaansa ja siitä paikalla olevat vieraat antoivat meille komean nimen "nokiotta" jne.

Hämärä juttu, mutta jotain tämän tapaista on täytynyt tapahtua. Ei tyhjää kauan elä, vaikka vaikea on uskoa, mutta vaikeampi on uskomattakin olla.

I. H.—la.

Elämänmeno on muuttunut aina ja tulee kait vast' edes vasta muuttumaankin. Mutta eiköhän voitaisi väittää, että tämän vuosisadan alkupuolella eläneet ovat nähneet vanhan ajan muuttuvan uudenaikaiseksi tavalla, joka on antanut heille aihetta yhä uudelleen päivitellä sitä ja sitä ihmettä. Nykyinen nuorempi sukupolvi sensijaan on tottunut lapsuudestaan asti kaikenlaiseen, että tuskin purukumi suupielestä toiseen vaihtuu siitäkään, kun joku kuuhun lentelee.

Vanhemman polven edustajista muistamme moniaita, jotka mitä suurimmalla taidolla ja tarmolla hoitivat sitä työnsä, joka oli heidän kohdalleen osunut. Jos he sitten eivät olleetkaan valmiita ilman muuta omaksumaan uusia tietoja, se kait osoitti, etteivät he tahtoneet rikkoa valmista maailmankuvaansa. Joka nykypolvelle lisääntyneestä tiedosta huolimatta vasta epäselvä lieneekin.

Kun nyt eräs peräti Helsingit käynyt taiteilija julkeni väittää, että maailma olisi pyöreä, niin seppä, joka taisi sekä takomisen, että talonpidon taidon ja paljon muutakin, lopetti lyhyeen moiset lorut tokaisemalla, että "koetappas seistä pyörivän tynnyrin päällä".

Aivan ensimmäisiä pitäjään hankituista radioista sattui kuuntelemaan vieraisille tullut paappa, joka tarkkaan tutki seinän ja ikkunan takana olevat paikat, kun ei tahtonut uskoa mokoman masinan voivan jostakin Lahdesta asti kirkonmenoja välittää. Taisi olla sama paappa, joka väitti, että puhelinlangassa pitää olla reikiä.

Meitä oli kaksi ylenviisasta koulukloppia, jotka selitimme, että laivat tehdään raudasta. Sellaista nyt ei voinut uskoa Lapi ja muut kierrellyt tukkijätäkä, sillä "raudahan painuisi veteen". Kuparinen "nappo" ei kelvannut selitykseksi.

Emännillä sitä piisaa puuhaa, (melkeinpä häpeäksi miesten niskaan) eipä siis ihme, jos ainakin kartanluku ja maantieto jää vähemmälle. Kun taannoin eräs nuorimies meni Ruotsiin töihin, niin muuan emäntä sitä päivittelemään, että mitä se RX sinne Ruottiin menö, siälähän on sota. (Koreassa se oli silloin). Isännän kommentti asiasta oli, että "akat ovat aina samanlaisia".

Paljon enemmän riittäisi jokaisesta edellä olevasta kerrottavaa, miten se ja se raskas urakka on viety tuskalla ja vaivalla läpi. Mutta harvoin me tähän kiittämiseen saamme käynehiksi.

T. Y.-H.

Urheilijan unelmamatka Argentinaan

Päivä, kuukausi ja vuosi kirjataan 23. 2. 69 jolloin matkamme kohti kaukaista Argentiinaa oli alkamassa. Painin MM-kisajoukkueen mieliala oli korkealla, istuessamme kahdeksanmiehisenä joukkueena lentokoneessa, sen valmistautuessa nousuun Seutulan kiitoradalta. Tämän pitkän matkan ensimmäinen välilaskupaikka oli Tukholma, mistä matka edelleen jatkui Kööpenhaminaan. Siellä matkatavaramme vaihdettiin todelliseen ilmojen jättiläiseen. Tällä koneella sitten lähdimme Atlantin ylitykseen, Lissabonissa tapahtuneen laskun jälkeen. Vatsassa oli omituinen tunne, liekö ollut pelkoa tai jännitystä, koneen noustessa kentältä, suuntanaan valtameren ylitys ja Etelä-Amerikka. Meille ei kuitenkaan ollut ihan jokapäiväistä, istua tällaisessa jättiläisessä, kymmenentuhannen metrin korkeudessa alla vain tyhjiyttä ja matkaa Etelä-Amerikan manterelle seitsemäntuhatta kilometriä.

Yhdeksän tuntia Lissabonista lähtömme jälkeen, syttyi koneen sisäpuolella olevalle valotaululle sanat: "Fasten seat belts, no smoking". Pian myös lentoemäntä kuulutti, että olemme lähestymässä Brasilian Rio de Janeiroa. Laskeutuessamme koneesta kentälle, vastaamme tulvahti hioivasta lämmintä ilmaa. Tuli siinä mieleen ajatus, että olisiko ollut syytä jättää villahousut kotiin. Monien viivytyksien ja aikataulun muutoksien jälkeen, saavuimme vihdoin ja viimein loppu väsyneinä Mar del Platan Argentiinaan, painin MM-kilpailujen isäntäkaupunkiin. Aikataulun mukaisen vuorokauden sijasta oli matkaan kulunut kaksi vuorokautta. Tästä vedimme poikien keskuudessa leikkimielellä, johtopäätöksen Etelä-Amerikkalaisista lentokenttävirikailijoista: "Ei tehdä tänään sitä, minkä voimme tehdä huomenna".

Mar del Plata sijaitsi Buenos Airesista etelään, Atlantin rannikolla, ollen erittäin vilkas satama- ja kylpyläkaupunki. Asukkaita kaupungissa oli noin kaksisataatuhatta. Kuuleman mukaan vilkkaimpina turistikausina saattoi turistivaihto nousta jopa miljoonan turistiin kuukaudessa, mikä selvästi antaa kuvan Platan suosiosta kylpylä- ja lomaviettäjäpaikkana. Ei siis ollut mikään ihme, että kaupungissa oli hotelli hotellissa kiinni. Meidän majoituspaikkamme oli aivan kaupungin keskustassa sijaitsevassa hotellissa, mistä kilpailupaikalle oli matkaa vain kolmesataa metriä.

Kilpailupaikkana oli rannalla sijaitseva pelikasinorakennus, joka kuitenkin arvokilpailujen pitopaikaksi oli aivan liian pieni. Järjestely sinänsä oli aivan oma lukunsa, mitä osoittaa sekin, että kilpailujen alkamisajan ollessa jo käsillä, painimattoja vielä verk-

kaiseen tahtiin kiinniteltiin. Kaikesta huolimatta kilpailut vietiin määräajassa päätökseen. Järjestelykömmähdysten vuoksi eurooppalaisten joukkueiden keskuudessa ihmeteltiin sitä, että tämän suuruiset arvokilpailut annetaan maahan, jolla ei ole aikaisempaa kokemusta suurien kilpailujen järjestämisestä. Oman joukkueemme vitsinikkarit keksivät asialle pätevän selityksen: "Johtajat eivät ole ennen käyneet Argentinassa". Meidän suomalaisten kannalta kilpailut sujuivat aivan kerrassaan erinomaisesti, mitä osoittaa Eero Tapion hopea ja Martti Laakson pronssimitali.

Niin olivat kilpailut taas sillä kertaa kilpailtu ja alkoi kotimatka. Aikataulun mukaisesti pysähdyimme Buenos Airesiin vuorokaudeksi. Saimme mahdollisuuden tutustua mm. erään Buenos Airesilaisen urheiluseuran kymmenkerronlaiseen urheilutaloon. Mietteet kulkivat siinä vaiheessa siihen suuntaan, että eipä taida olla rahasta kiinni. Kotimatkamme jatkui, seuraava pysähdyspaikkamme oli Rio de Janeiro Brasilissa. Kahden vuorokauden aikana meillä oli tilaisuus tutustua kaupungin nähtävyyksiin. Kävimme kuululla Sokeritoppa-vuorella, jonne nousu oli sekin melkoinen elämys. Nousu tälle sokeritopan muotoiselle vuorelle tapahtui teräsvaijerin varassa kiihkeällä kopilla. Taisi olla vain totisia kasvoja vaunun alkaessa huojuen nousta ylöspäin. Näköala, joka meille huipulta aukeni, korvasi moninkertoinen ne pelonsekaiset tunteet, jotka syntyivät huipulle noustessa. Se oli todella suurenmoinen näky, yksi maailman kauneimmaksi sanotuista kaupungeista oli katseltavanamme. Sitä näkyä ei hevillä unohda. Mutta ei niin kaunista ja hyvää etteikö vastakohtia. Tämän saimme todeta kiertoajelumme jatkuessa. Jyrkille rinteille ahtautuneet neekerien asuttamat alummit, myöskään tämä näkymä ei helpolla mielestä häihdu. Sitä ahdinkoa katellessa, mikä rinteillä valitsi, nousi varmaan monen pojan mieleen ajatus: "Onko toinen parempi kuin toinen".

Oli jälleen edessä valtameren ylitys, mutta olihan meillä jo kokemusta tulomatkalta. Niin olimme saapumassa jälleen kotimaahan, Suomen kirpeään pakasaamuun, kaksi viikkoa kestäneeltä toivematkalta. Korotelllessamme autolla Seutulasta kohti Helsinkiä, käväisi mielessä ajatus, palaten kaiken edelläkerrotun lähtökohtaan: "Se kaikki ei sittenkään ole ollut turhaa, hikipisaroiden vuodatus, harjoitukset harjoituksien perään, metsässä, painikämpillä, punttitalissa jatkuvasti vuodesta vuoteen".

Risto Björlin

Kuortaneen Haapaniemen pappila.

Runoilija - professori Lauri Stenbäck ja Kuortane

Herännäisyyden historian merkkimies Lauri Stenbäck syntyi Kuortaneen Haapaniemen pappilassa 26. 10. 1811. Hänen isäntä oli Kuortaneen kirkkoherra Kaarle Fredrik Stenbäck ja äiti Eva Maria o.s. Gummerus, Lapuan silloisen kirkkoherran tytär. Pienokainen kastettiin 3 p:nä marraskuuta ja sai nimekseen Lauri Jakob. Laurin, jolla nimellä häntä perhepiirissä kutsuttiin, kummeina olivat: lukkari Juhani Perander ja vaimonsa Klaara Höök, talollinen Siimon Hynnä ja vaimonsa Valpuri Jaakon tytär, talollinen Matti Sysilampi ja vaimonsa Agneeta Matintytär, talollinen Matti Koskela ja vaimonsa Maria Heikintytär sekä raahelainen kauppiaan tytär demoiselle Maria Forbus. Kummiluettelosta päättäen kirkkoherra Stenbäckin perheellä oli läheiset suhteet pitäjän talonpoikiin. Kasteen toimitti apulainen Juhani Nygrén. Lauri-poika oli hento ja heikko. Se kai lienee ollut syynä, että kerrotaan äidin häntä hemmotelleen ja hänen esimerkkiään seurasi koko perhe. Myöhemminkään Lauri ei ottanut osaa poikien rajuihin leikkeihin, vaan pysytteli sisällä äidin ja sisarten kanssa.

Eva Marian esikoinen Johan Mikael (Janne) oli syntynyt 29 p:nä syyskuuta v. 1809, myös Kuortaneella. Kaarle Fredrik Stenbäckillä oli edellisestä avioliitosta Beata Mellbergin kanssa kolme lasta: Elisabet eli Lisette, Susanna ja Kaarle Fredrik, kun he muuttivat Kuortaneelle. Lasten äiti oli kuollut Alahärmässä kuukautta ennen Kuortaneelle muuttoa v.

1807. Surullinen ja varmaan vaikeakin oli perheen muutto ilman äitiä uuteen kotiin, Haapaniemen pappilaan. Kaunis ympäristö kuitenkin nosti mielialaa. Pappilahan sijaitsi kauniilla, lehtevällä niemellä kirkkojärven rannalla. Järven puolella asuinrakennusta oli kaunis puutarha, jonka jatkoksi uusi kirkkoherra istutti koivukujan rantaan.

Näköala aukeni saarettoman järven yli, jonka taustalla tumman havumetsän yli näkyivät kirkon ja tulpin tornit. Mellinniemi vasemmalla ja Hiironniemi oikealla olivat silloin vielä metsän peitossa. Lapset nauttivat hyvästä uimarannasta, kalaisista onkipaikoista, hyvistä marjamaista ja poimivat kauniita kieloja rantalehdoista.

Seuraavana vuonna Stenbäckin Kuortaneelle saapumisen jälkeen alkoi Suomen sota v. 1808. Kesällä jo vihollispartiot ottivat Kuortaneen majoituspaikakseen. Lähipitäjäinkin talonpojat joutuivat kuljettamaan sotamiehiä ja muonaa. Kuortanelaiset saivat kärsiä vieraan sotaväen mielivallasta ja sotasaaliina heiltä otettiin viljaa, karjaa, hopeaa, kudonnaisia ja talouskaluja. Ihmisiä räikkättiin ja taloja hävitettiin.

Pappilasta mm. särjettiin viisi ovea ja lukot, ruudut kymmenestä ikkunasta, muurit kolmesta huoneesta, pihatuvasta ovi, lukko ja ruutu, väentuvasta ikkunat.

Varsinaiset taistelut alkoivat syyspuolella. Kuulu Ruonan - Saimin taistelu 31. 8. — 2. 9. 08 käytiin vain parin kilometrin päässä pappilasta. Sukutarina

kertoo, että kirkkoherra istui kotinsa portailla yrittäen tykkien jyskeestä ja taistelun melksestä päättellä, kuinka kävisi. Tuskauset huokaukset nousivat hänen sydämeään Kaikkivaltiaan puoleen kodin ja isänmaan puolesta.

Sota kulki surullista loppuaan kohden ja Haapaniemen pappila säästy suuremmilta tuhoilta. Taistelut siirtyivät pohjoista kohden ja olot rauhoittuivat. Niinpä Lapuan pappilassa v. 1809 vietettiin Kaarle Fredrik Stenbäckin ja Eva Maria Gummeruksen häitä. Eva Maria oli luonteeltaan vilkas, leikkimielinen, ystävällinen ja sydämellinen. Hänen toimeliaisuuttaan ja lahjakkuuttaan hänen aikalaisensa kilvan ylistivät. Hän toi lämpöä ja viihtyvyyttä äidittömien lasten ja suljetun, harvapuheisen isän elämään. Eva Maria ja lapset kunnioittivat isää suuresti ja koettivat antaa hänelle työrauhan, kun hän vetäytyi huoneeseensa.

Eva Marialle ja Kaarle Fredrikille syntyi vielä kolme tytärtä: Charlotta 1813, Maria 1814 ja Laura 1816. Tyttäret Kaarle Fredrikin ensimmäisestä avioliitosta kasvoivat ja pian alkoi kosijoita ilmestyä taloon. Vanhin tytär Lisette meni naimisiin pitäjän kirjurin Daniel Lariekin kanssa ja jäi Kuortaneelle Puodin-kedon emännäksi. Nuorempi tytär Susanna joutui ajan tavan mukaan naimisiin isänsä apulaisen Gustaf Hällstenin kanssa.

Kirkkoherra Stenbäck koetti tehdä työtä parhaansa mukaan seurakuntansa hengellisen, henkisen ja taloudellisen tason kohottamiseksi. Klemetti sanookin hänestä: Stenbäck oli erittäin toimelia, seurakunnan jäsen, itsepäinen ja ponteva aloitteiden tekijä, joka ei hevillä lannistunut.

Hän elvytti ja järjesti oltermannipiirit "hyvän järjestyksen ja taloustoiminnan hyväksi". V. 1812 hän ehdotti köyhäinhuoneen ja kouluhoitolan (koulun) perustamista, mutta kuortanelaiset valittivat köyhyyttään, ja asia raukesi. Hän myös poimi taloudellista tietoa mistä vain onnistui saamaan ja jakoi tie-

toaan pitäjäläisilleen: puhdistetusta potaskasta, saivuhuoneitten rakentamisesta, peltomaan parantamisesta, rokotuksesta ja kirkkokurista. Leskien ja orpojen asiaa oli ajettava, kirjallisuutta oli levitettävä. Ennen kaikkea oli levitettävä Pyhää Raamattua jopa seurakunnan lahjoituksina niille, jotka itse eivät pystyneet sitä hankkimaan. Jumalan sana kohottaa kansan, oli Stenbäckin varma vakaumus. Pappila myös uusittiin v. 1811.

Palatkaamme Lauri-pojan vaiheisiin. Suuren 8-lapsisen perheen jäsenenä, tarmokkaiden vanhempain hoidossa kasvoi tuleva runolija ja herännäispappi onnellisena Haapaniemen pappilassa. Milloin hän oli iloinen kuin lintunen, milloin pahalla tuulella eli lauantaituulellaan, kuten perheen kesken sanottiin.

Kotielämä pappilassa oli iloista ja sydämellistä. Lasten leikkeihin ottivat myös, varsinkin äiti, osaa. Perhejuhla, syntymä- ja nimipäiviä vietettiin iloisin, sydämellisin menoin. Isä kirjoitti usein näihin tilaisuuksiin pienen runonpötkän. Olihan perheellä oma runoilijapoikakin Lauri, joka jo varhain sommitteli säkeitä vanhemmille ja sisaruksille. Onkin sanottu, että Kuortaneella kului tämän perheen onnellisin aika.

Syntymäpäivät seurasivat toisiaan nopeassa tahdissa. Lapset kasvoivat. Vanhin poika Kalle kävi Vaasan triviaalikoulun ja tuli ylöppiläksi v. 1818. Lauri oli silloin 6-vuotias. Hänelle oli näihin aikoihin tapahtunut surullinen onnettomuus. Hän näet putosi astiaan, joka oli täynnä kuumaa vettä ja poltti pahasti koko alaruumiinsa niin, että hänen luultiin kuolevan. Hän toipui kuitenkin onnellisesti.

Eräänä syksynä, kun pakkahan oli vetänyt järven hienoon jääriitteeseen, Lauri lähti omin päin jäälle. Vaaraa huomaamatta hän oli jo mennyt pitkälle rannasta, kun muut sen huomasivat. Jää ei vielä kantanut aikuisia. Ei ollut muuta neuvoa kuin hätäisin huudoin kehoittaa ja houkutella lasta kääntymään takaisin vaaralliselta retkeltään.

Kuortaneen pappilan vanha sivutupa nyt Lakaluomalla.

Kuortaneen pappilan vanha väentupa.

Laurikin varttui ruumiillisesti ja kehittyi henkisesti nopeasti ja oppi varhain lukemaan. Jo 6-vuotiaana hän joutui aloittamaan koulunkäynnin kodin ulkopuolella. Vanhin poika oli tullut ylioppilaaksi, kuten edellä kerrottiin, ja sai paikan everstiluutnantti Tuomas Henrik Adlercreutzin kodissa Pälkäneen Myttälässä. (T. H. Adlercreutz oli Siikajoen sankarin Kaarle Juhana Adlercreutzin veli.) Tällainen oli ajan tapana. Nuorta ylioppilasta ei heti lähetetty lukujaan jatkamaan yliopistoon, vaan hänen oli ensin päästävä johonkin arvokkaaseen perheeseen kotiopettajaksi. Se kehittäisi häntä henkisesti ja opettaisi hyviä käytäntöjä.

Pälkäneen Myttälässä oli kaksi poikaa, joita Kallen piti valmistaa oppikouluun. Adlercreutzit ja Stenbäckit pääsivät sopimukseen, että myös 8-vuotias Janne (John Mikael) ja Lauri tulivat Kallen mukana Pälkäneen kotikouluun. Adlercreutzien koti tuli heille pian läheiseksi ja säilyi ystäväkotina läpi elämän.

Varhainen koulunkäynti vieraissa ei mitenkään vierottanut Lauria lapsuudenkodistaan. Kaipaus oli tietysti molemminpuolinen, mutta ilo sitä suurempi, kun veljekset tulivat loma-ajoina kotiin.

Varhaiset lapsuusvuotensa tuleva runoilija eli Kuortaneelle. Tähän paikkakuntaan liittyi hänellä paljon rakkaita muistoja, sellaisiakin, jotka myöhemmin pukeutuivat runon muotoon.

Esimerkiksi hänen jääseikkailunsa sanotaan olevan pohjana ihmeelliselle, tunnelmalliselle Meri-ballaadille. Välittömämmin soivat Kuortaneen muistot eräässä keskenjääneessä runossa Runoilija. (Ikävä kyllä en ole saanut käsiini Lauri Stenbäckin Runoja, suomentanut Yrjö Weijola.)

Så bland lekar och bland blommor
Flöt hans fromma barndomstid
Allt hvad stort han tenkte sedan
Låg uti hans bröst i frid

(Niin leikkien ja kukkien keskellä kului hänen lapsuuden aikansa, kaikki mitä hän myöhemmin ajatteli suurta uinui rauhassa hänen rinnassaan.)

Kuortaneella runoilija oppi ihailemaan Suomen luontoa ja tuntemaan ja rakastamaan omaa kansaansa ja sen kieltä. Olivathan Stenbäckit laihialaisen talonpojan Heikki Liukun sukua. Suomen kieli oli pappilan kotikieli ja muuttui ruotsiksi vasta Vöyrillä, jonne Kaarle Fredrik Stenbäck muutti v. 1823 kirkkoherraksi.

Kun Lauri Stenbäck runoili "Suomalaisen isänmaansa", niin hän ainakin ajatuksissaan oli palannut ensimmäiseen kotiseutuunsa:

Men framåt gick han — och han fann i ro
Ett folk i torfbetäckt hyddor bo,
Och friskhet glänste ur dess öppna öga.
Det var så välbekant, så svalt det var;
Hans hjerta kände, att det egde o var
Sitt Finska fosterland.

(Mutta hän kulki eteenpäin — ja löysi kansan, joka asui rauhassa turvekattomajoissaan, ja terveys loisti sen avosilmistä. Oli niin tuttua, oli niin vilpoista; hänen sydämensä tuns, että sillä oli suomalainen isänmaansa.)

Perhe siis muutti Vöyrille. Tämän jälkeen ei Lauri Stenbäck enää viettänyt pitempiä aikoja Kuorta-

neella. Koulumatkoilla ja muutoinkin vierailtiin Li-sette-siskon luona Puodinkedolla. Kun Kalle aloitti opintonsa Turun akatemiassa, oli vanhempien mielestä turvallista lähettää Janne ja Lauri Turun kadetraaliskouluun.

Kun pojat kolmannen lukuvuotensa päättyessä Turun koulussa lähtivät lomalle, ei matka enää suuntautunutkaan rakkaaseen syntymäkotiin. Heitä odotti uusi, suurempi koti Vöyrillä. Kieli oli outoa rannikkoruotsalaisten murretta. Lapsuudenkoti jäi ihanaksi, pyhäksi maaksi.

Vuosi 1838 merkitsi Stenbäckin perheelle suurten muutosten alkua. Isä kuoli. Joulukuun 1839 oli vielä saatu viettää vanhassa Vöyrin kodissa. Lauri ei kuitenkaan päässyt irtautumaan Helsingistä. Erikoisesti Lauri tunsi tarvetta tavata äitiään ja sisaruksiaan. Hän kirjoittaa päättäväisesti kotiin Vöyrille: "Meidän täytyy kohdata siellä Lariekien kodissa Kuortaneella". Siellä asetettiin virkaan tammikuussa 1840 herännäispappi Anders Holmström. Stenbäckitkin oli kutsuttu tilaisuuteen. Päätettiin samalla pitää perhekokous Li-sette-siskon kodissa Puodinkedolla. Sinne lapsuuden maille jokainen mielellään lähti vanhoja ystäviään tapaamaan. Erikoisesti Lauri halusi puhua äitinsä kanssa kalliista sielun asiasta.

Lauri Stenbäckistä tuli siis herännyt pappi. Hän toimitti herännäisyyden hengessä "Evankeelisia viikkosanomia". Tässä lehdessä ilmestyi myös hengellinen runo "Jeesuksen silmäin eteen", joka on Siionin virsissä ja Hengellisissä lauluissa ja virsissä suomennettuna. Hänestä tuli myös Helsingin yliopiston professori. Mutta pian hän hakeutui seurakuntatyöhön ja kuoli Isonkyrön kirkkoherrana v. 1870.

J. Aspelin - Haapkyllän, Jenny Paulaharjun ja Heikki Klemetin muk. kirjoittanut Kerttu Alakulju.

Lohdutuksen sanat

Tuli halu kirjoittaa tähän tuttuun Kuortanes-Seuran joululehteen jotain. Mietin mitä kirjoittaisin? Niin, asioita olisi kyllä monia. Mutta ei-
kö ole kaikkein tärkein asia kirjoittaa hengellisistä asioista. Olemmehan kohta viettämässä Vapahtajamme syntymäjuhlaa ja siksi ajattelin, että kaikki muu on roskaa näitten asioiden ja sanojen rinnalla.

Nämä sanat mistä nyt aijon kirjoittaa ovat Jeesuksen ihanimmat sanat meille kaikille, jotka vain uskossa nämä omistamme. Mitään sanoja en mieluummin tahdo kuulla Jeesuksen huulilta kuin nämä. Kuinka mielelläni tahtoisinankaan olla tuo mies, joka makasi Jeesuksen jalkojen juuressa. Tahtoisin nähdä hänet kun hän kiinnittää katseensa minuun ja kenties kohottaa sormensakin osoittaakseen juuri minua lausuaan nuo sanat: "Sinun syntisi annetaan sinulle anteeksi." (Mark. 1-4). Nämä Jeesuksen sanat ovat ikuisia. Ne ovat voimassa meitä jokaista kohtaan tänä levottomana maailman aikanaikin. Ne ovat voimassa minuunkin suureen syntiseen nähden jos vain olen rehellinen hänen edessäni. Oi mikä autuus! Minun syntini ovat anteeksi annetut! Mikään ei ole niin kauheata kuin minun syntini, syvät lankeemukset. Mikään ei voi niin painaa ja vaivata minua kuin ne. Ne pimittävät minulta taivaan ja riistävät iloni. Jos hän tuomitsisi minut kuolemaan olisi hänellä oikeus siihen, ja minä olisin ansainnut sen. Ja sitten hän pahoastoi sanookin: "Sinun syntisi ovat anteeksi annetut". Mikä ilo! Mikä autuus! Mikä taivas maanpäällä!

Näillä ihanilla Jeesuksen sanoilla toivotan kaikille tämän Kuortanes-Seuran joululehden lukijoille ja kaikille muillekin Siunattua joulurauhaa.

H. Elorinta

Ruonan taistelun muistopatsas.

Kylänvanhin Löyältä

Löyänkylän ensimmäinen rakennus on todennäköisesti kala-aitta, joka sijaitsi Löyänjärven eteläpäässä. Aitasta ei löytynyt vuosilukua, mutta saatujen tietojen perusteella Löyänkylään ovat saapuneet ensimmäiset asukkaat jo v. 1664, joten aitta lienee rakennettu samoihin aikoihin. Kuvan omistaa Eeva Peltola.

Käden ojennus

Elettiin vuoden 1940 kevättä. Talvisota oli loppunut Moskovan pakkorauhaan. Luovutettava alue oli evakuoitu asukkaista ja omaisuudestaan. Jälkimmäisistä se, mikä oli voitu ja ehditty. Siirretyt asukkaat oli melkein läjääpäissä siirretty muualle Suomeen. Toki pitäjien asukkaat samaan tahi vierekkäisiin pitäjiin. Voi vain arvata, että asuttopula oli paikoin huu-tava.

Kotipitäjäni asukkaista suurin osa, noin 5.000 henkeä, oli tuotu Alavudelle. Pienempiä määriä oli ollut pakko siirtää naapuripitäjiinkin. Silti oli vielä sekä Alavuden aseman, kirkonkylän sekä toisten lähikyläliikkeen sijoitusmahdollisuudet jotakuinkin loppuun käyhtetty.

Kun 12. 4. vapauduin — monen muun kotipitäjän miehen kera — armeijasta, oli asunnon saaminen Alavudelta mahdollinen. Harkittiin tasoitusliirtoja. Olin asunut jo 3 viikkoa Alavuden matkustajakodissa. Tilaisuuden ollessa tällainen, lähdin eräänä kauniina päivänä Kuortaneelle katselemaan, löytyisikö sieltä sijaa majassa. Kuortaneelle tultuani tapasin vielä erään kotikyläni miehen, joka liikkui samoissa aikeissa. Hänellä kun oli seitsemän henkinen perhe, jonka pois siirtymistä asuntotalostaan talon väki jo enemmän kuin hartaasti toivoi. Asunto-asiamme järjestyi-kin oloihin katsoen sangen suotuisasti.

Samaksi illaksi oli nykyiselle seurakuntatalolle järjestetty siirtoväelle jonkinlainen tilaisuus paikkakuntalaisten toimesta. Sinne saapastelin minäkin joittenkin kotipuoleni tuttujen kanssa.

Kun tulimme pihalle oli siinä jo portailta opettajaparl, joka kädestäpitäin lausui jokaisen tulijan tervetulleksi. Tämä oli jo jotakin toista, mitä olin saanut kokea Alavudella siellä 3 viikkoa turhaan asuntoa etsiessäni. Jo tuo vastaanottaminen sinänsä tuollaiseen tilaisuuteen, oli jotain lämmittävää kaiken kokemani jälkeen, sisällä meidät ohjattiin odottavaan korvikepöytään — vai oliko silloin vielä peräti kahvia, en muista. — Tilaisuudessa oli myös ohjelmaa josta tarkemmin muistan vain meille siirtoväelle kohdistetun lämmihenkeksen puheen ja siirtoväen puolelta rouva H. Hynnisen lausuntanumeron. Myös tutustumisruustelun tilaisuudessa olleitten kuortanelaisten kanssa oli sangen sydämellistä.

Tämä kaikki oli juuri se lämmin käden ojennus, joka niin mieluisen tuntuiseksi otti minut vastaan kuortanelaisten joukkoon, ja jossa olenkin jo yli 29 vuotta hyvin viihtynyt.

TARINAA SANOISTA JA KIELESTÄ

Viime vuoden lehteen tein kertomuksen tervasta ja edelleen lupasin jatkaa samasta asiasta. Kuitenkin olen siitä luopunut, koska professori Aulis Alanen on Kuortane -kirjassa kertonut samaa asiaa laajemmin ja perusteellisemmin kuin allekirjoittaneelle on mahdollista.

Kerron siis sanoista, joita nykykielessä harvemmin tapaa. Sanoista, joita olen kuullut ja mieleen jäänyt. Tämänkin vanha puhekieli sanoineen kuuluu menneeseen aikaan, niinkuin se terva-asiakin.

On se kans, niinkuin olis jotakin olovanansa, tai on raamiistansa pois hypänny. Sellanen siirahthanu. Kaikki ne kans kuakin.

Kyllä on flinkkiä ja koria tyttöä. Se on kun viisitoista penniä. Tuan jokahinen ottaa, jos vaan sais. Noo, on sitä kans kasuatu ja kukkaa kämmenellä.

Niin se on aimoo kaikinpuolin ja sitten niin föörikäs niin totta oikee. Eipähän sitä osaa kehua eikä källätä.

Ei meillä oo' pruuokattu teherä tätä nua. Joo, ei värkiis ollu vikaa, soli tekijäs. Ei tullu kalua, se meni penkin ala. Toisin sanottuna tuahisen.

Turhaan sinä siinä pröystäätet ja minkä pualesta. Tuakin kulukoo noukka pystys ja keikkaa, ku mikäkin mahapaaroo. Tekis tyätä, jotta paikat natajaas.

Sanotahan ku on voimaa nii ei lipsu, eikä lipsahtelee.

Meillä jo tua ruvis tikittää. Kohtapuolin tuloo äimääläelle.

Sulla on ollukkin aina sitä itikan onnia. Meillä taas on pakannu vähäväliä kronklaamahan. On usee tarvittu huusalaria.

Voi raakkules ku tua on outoone. Joo, kylähän sitä kaikkikin aikanansa airastoopuu.

Tuata meirän nuarinta jo kans friiatahan. Pitää tästä mennä nikkaria pyytämähän, jos sitä piankin viirähän.

Niihän se on, jotta kyllähän se sen kupistansa särppää. Sano mun nii sanoneheni.

Voi jestas poo. Isoo miäs ja viälä mouruaa. Itku kurkus väkijää, aina inumas jotakin. Häpee rumaane.

Ei sun ny tarvitte muuta ku istua ja kelliä. Aläs sano, ei se taas nii oo. No on se nii. Kyllähän ne kaikki tiättähän. Soo, vai tiättähän enee, ku minä itte.

Siinähän se klapajaa parempaan joukos ja menöö täyrestä niinkuin menöö.

Voi hertti sentähän sitä tirskumista ja hihitystä. Taitaa ollakkin mukavaa ku ovat rookannehet toisensa.

Onko sua pantu mun föörmuntariksi ku pualestani nii pärmätät. Kyllähän minä ittekin etuni perkaan. Kalavehri sinä vaan ne omas.

Voi hellantuutis tuata tenavaa, ku osaa sortihin väykkyttää.

Mitäs sinä siinä kriinastat. Ei täs oo mitään tapahtunu.

Kun minä kerran mojahutan, niin kyllä se siitä oikee. Tuata tarvittis vähä lätäästä kynsilä. Se olis parasta voiretta. Nii, ja antaa mitä kuuluu ja kuka käski.

Voi herrin jee, nyt se kuoppas sinne rouppihin. Ku menöö niin menöö. Kyllähän kömpii takkaasi.

Mitähän tuasta ketalehestä. Puhuu nii viisinkaavoön, jotta ota siitä selevä.

Mitäs siitä sen enemppää. Ittensä se sinne vouvas. Leukaale mitä leukaale, eikä susta sitte muuhun oookkaa. Aläkä siitä samasta aina motkota. Tarvittis ympärikorvia notta roikuu. Ei se pahemmin oo siukas lais. Mahallansa se vaa makaa ja hornaa. Minä täs saan kaikki risittää ja horhata, jotta pian täs kaikki ollahan karvarin orrella.

Mitäs siinä, kerran se vaa kriipaasoo ja raapaasoo. Häjäyä tua teköö, vaikka ei muuta ku näköö.

Ei tua mikään imes oo. On käynny niinku on käynny ja tullu niin ku tullu.

On se sitten niin reiru ja jäntti kaikinpuolin. Passaa siihen luattaa. Ittiäkin minä enemmän epäilen.

Tuata kersaa on piretty hamehen alla liian kauan, ku siitä on tullu vähä säikky. Voihan siitä karaastua iän kans ja kun joutuu itte ruamia vetämähän.

Edelläolevassa on vain muutamia näytteitä vanhe-nevasta kielenkäytöstä ja sanoista. Mainitut sanat koskettavat elämistä ja olemista, sekä kanssaihmisten myönteisiä ja kielteisiä ominaisuuksia yhteisen kansan keskuudessa. Asiat on sanottu halki, joskus viisinkaavoön.

Vanhoja sanoja ja sutkauksia on vieläkin runsaasti käytössä. Niitä tulee puhekieleen monta kertaa sitä itsekään huomaamatta. Niitä piskahtaa mieleen. Esineellinen vanhojen sanojen aitta on tässä yhteydessä jäänyt kokonaan avaamatta. Siinäkin sitä olisi asiaa, jos minkäläistä. — Onnia se on sekin kun saa tämän preivin topata justihin tähän näin.

Urho Heiskala ja Ilmatar

Yläkuvassa näemme tunnetun Ilmatar lentokoneen ja sen siivellä istumassa kuortanelaisen lentomestarin Urho Heiskalan. Tämän miehen ja koneen lennättämänä moni kuortanelainen sai kokea lentämisen ihmeen jo 1920-luvun lopulla. Kuva on otettu Porissa, jossa lentomestari tovereineen huoltaa vesikellukkeilla varustettua konetta. Vuosiluku oli 1928 eli sama, jolloin Heiskalalle luovutettiin Harmon-patsas lentoansioistaan.

Alakuvassa näemme Heiskalan sisarensa Lainan seurassa Kuortaneenjärven rannassa vuonna 1933. Vuonna 1940 sai Heiskalan kone osuman Tampereen ilmatörmäyksissä ja näin päättyi Kuortanelaisen "kotkan" lento, joka oli ollut lyhyt mutta sitäkin uljaampi.

Rippikouluaikana

Nykyisen opiskelun, television, aikakauslehtien ja monenlaisten harrastuksien ajan nuori tuskin osaa kuvitella, kuinka paljon merkitsi rippikouluaika entisajan nuorelle. Se katkaisi merkittävästi tavalla tavanomaisen arkisen aheruksen 2 viikoksi syksyllä ja jatkuu keväällä. Silloin kun pappila oli vielä Haapaniemessä, huomasi kyllä ympäri Ruonanperän, että on menossa rippikoulu. Koska ainoana kulkuvälineenä oli polkupyörä, olivat kauempana asuvat kortteeria Niemis- ja Ruonankylän taloissa. Ja he ajelivat suurin joukoin täällä joka puolella. Eivätkä he unohtaneet tätä Herojanpihaakaan, aina mekin saimme ihailia heidän raikasta menoaan. Se näytti joltakin, ainakin alle rippikouluikäisestä. Tietysti tähän ajeluun osallistuivat myös "omanpaikkaiset".

Omana rippikouluaikanani, joka osui välle -36-37, oli tämä tapa vielä kunniaa. Tyttöjen koulu alkoi ensin. Juhlallisin ja hiukan jännittynen mielin kokoontuuttiin pappilan rippikoulutupa, jonka ajan patinoimia penkkejä olivat monet ikäluokat kuluttaneet, kai kokonaiset sukupolvetkin. Moni oli piirtänyt niihin nimensäkin, joista nähtävissä olivat säilyneet vain puukolla tehdyt. Ensimmäisen tunnin alkuvirren jälkeen rovasti tarkisti, että kaikki olivat paikalla ja määräsi istumajärjestyksen. Sitten päästiinkin aloittamaan varsinainen koulu. Rovasti otti tehtävänsä erittäin tunnollisesti ja vakavasti ja kuulaisuus hänen tunneillaan oli ehdoton. Välitunneilla kyllä uskallettiin riehaantuakin. Mm. yritettiin ottaa selvää, onko perää jutussa, jonka mukaan pappilan eräissä lutissa kummittelee, siten, että sen ovi ei pysy kiinnin lukitsemallakaan. Kun sieltä mentiin ensikertaa kokeilemaan ei kestänyt kauaakaan, kun sieltä juostiin hirmuisesti kiljuen pois. Ovi näet aukesi! Pettymykseksi muille kuitenkin eräs tyttö tunnusti työntäneensä sen auki. Mutta joku tiesi sanoa, että se olikin väärä ovi. Vie-

reinen ovi oli se "oikea", mutta se oli irti saranoiltaan. Suurella tavalla sitä yritettiin paikoilleen. Täysin siinä ei onnistuttu, siksi se laitettiin jotenkin köysillä kiinni. Ja nuo köydet uhmasivat kummistakin; ovi pysyi kiinni, vastoin toivomustamme.

Näillä välitunneilla tutustuttiin pappilan pihapiiriin sen verran kuin se tuntui sopivalta. Navetassakin käytiin, jotkut alkoivat "asioidakin" siellä, mutta karjako Hanna ei suvainnut sitä alkuunkaan: "Ei tämä oo mikään hyysikkä", sanoi hän pontevasti. Hän oli henkeen ja vereen lehmiensä puolesta. Kerrankin hän oli joutunut kiistaan rovestin kanssa siitä, kummat päästetään ensin äpäreeseen (heinänkorjuun jälkeinen odelmikko), lehmät vai hevoset. Rovasti miesten tapaan vaati, että hevoset ensin, Hannan mielestä tämä oikeus kuului lehmille. Kumpi voitti, eli kummat pääsivät parhaille paloille, lehmät vai hevoset, ei ole tiedossa, mutta aivan ilman muuta ei yhteisymmärrystä syntynyt, siitä päätellen, että Hanna oli neuvottelun kestäessä, vai päätteeksi, käyttänyt tällaisenkin puheenvuoron: "Herra kutua, rovasti o' hullu!" Rovasti oli kovin kunnianarvoisa, joten tuntui omituiselta, että joku uskalti puhua hänelle näin, "melkein kuin oikealle ihmiselle".

Kanttori tuli pyörällä kirkolta pitämään omia tuntejaan. Näillä tunneilla oli tunnelma hieman vapaampi. Silloin oli muotia pitkät kaulahuivit ja eräällä tunnilla jotkut tytöt olivat sitoneet edessään istuvan tytön penkin selkänokkaan tällaisella huivilla, niin että kun kanttori kehoitti asianomaista tyttöä lukemaan virrenvärsyn kirjasta, kuuluikin tuolta paikalta kaikkien ällitykseksi tuon värsyn sijaan närkästyneellä äänellä: "En minä saa noustuksi, kun tytöt on piruulleet ja köyttäneet mun penkkiin kiinni". Sehän on selvä, että tytöt saivat äkinäisen käskyn vapauttaa hänet. Kanttori oli taitava

tehtävässään, kaiken oli mentävä kirjaimellisesti nuottien mukaan. Niin kauan kerrattiin yhtä lausetakin, että varmasti sujui. Ja koamesti kaikuinkin virsi monien hyvä-äänisten tyttöjen laulamana. Erityisesti muistan tässä suhteessa takanani istuvan Länsirannan tytön Valman, jonka ääntä oli nautinto kuulla.

Kanttorin vaativuudesta oli kokeuksia muillakin. Hän kävi pitämässä veisuuharjoituksia kouluilla. Tällaisissa kertoi myös Syrjämaen huumorintajuinen vanhaishäntä Eljas olleensa ja vaikka ei pitänyt kukaan ääntään kovin hyvänä, yritti parhaansa muiden mukana. Kanttori oli yhtäkkiä kesken virttä jähkunut: "Mikä, mikä merkittävä ääni sieltä kuuluu!" Eljas-isäntä oli ajatellut, että se oli vissihin hänen äänensä, eikä uskaltanut enää avata suutaan. Liekö sitten ollut hänen äänensä, koska huomautuksia ei enää tullut, vai oliko muitakin jotka ajattelivat samoin omasta äänestään.

Me olimme muuten viimeiset rippikoululaiset, joita kanttori Pekuri opetti. Hän kuoli parhaassa iässään, lyhyen aikaa sairastettuaan, juuri, kun seuraava koulu oli alkamassa. Hautausmaalla kirkontäyteinen seurakuntaisten joukko tunsi syvää kaipuuta. Paitsi, että pidetty ihminen oli poissa, oli särkynyt kokonaisuus: pappi, lukkar, väärti; Soini Pekuri, Vesti, joka niin ollenaisena kuului kirkkoomme. Ainaakin niiden ikäluokkien mielissä, jotka lapsuudestaan lähtien olivat tuon kolmikon tehtävissä nähneet.

Rippikoulutuntien päätyttyä lähdettiin kotiin tai kortteeripaikkaan syömään. Sitten lähdettiin ajamaan. Saatettiin ajella pitkiäkin matkoja, mutta oli myös paikkoja, joissa poikettiin, kuten leipurin tupa, Kokkilaan kauppa vastapäätä. Sieltä ostettiin munnukkeja niillä perin vähillä taskurahoilla, mitä silloin saatiin. Lieneeköhän missään

ollut niin hyviä munkkeja, kuin Syrjän Sannan leipomat olivat.

Valokuvassa käytiin Saarimaan Kustaan luona. Siellä poikettiin kylä mielellään muutnenkin, sillä Kustaa oli valoisa ja leikkisä, eikä koskaan osoittanut, että olisimme olleet tiellä hänen pienessä tuvasaan. Hän kävi myös ottamassa pappilassa ryhmäkuvat. Uuden-Ruonan kahvilassa käytiin joskus kuuntelemassa äänilevyjä ja radion lastentuntia. Oli myös eräs paikka, jossa olisi ollut hauska käydä, mutta, jota vanhemmat ei hyväksynyt, rovastista puhumattakaan. Hankasen tienrasteissa mentiin joskus iltaisin piirileikkiä. Sinä iltana, jolloin mekin sinne menimme, ei ehditty kuin päästä hyvään alkuun, kun jotkut miehet tulivat ajamaan pois. Syntyi suoranainen pakokauhun pelähtäminen, että he ehtivät tuntea ja ilmoittavat rovastille, jolloin olisi pelättävissä "pyöräyttämisen" koulusta. Vapisten tultiin kotiin, otettiin läksykirja käteen ja yritettiin syventyä siihen. Jokainen puhelinsoitto sai säpsähtämään, pelättiin että tiedusteltaisiin, olemmeko kotona ja siten myös kotona arvaisivat missä olimme olleet. Seuraavana aamuna kokoontuimme nöyrinä tyttöinä pappilaan. Rovastista näki heti, että hänelle oli kanneltu. Pelolla odotettiin mitä seuraa. Mutta hän olikin odotettua lempeämpi. Piti vakavan nuhdesaarnan ja sen jälkeen tiedusteli, missä kukin asuu. Erällä kirkonkylän tytölle hän tämän yhteydessä sanoi: "Sinä olit siellä." Tuota tyttöä oli nähty hänen toverinsa huutanut nimeltään siinä pois lähdön myllykässä ja sen kuulivat poisajajat ja ilmoittivat rovastille. Sen pahempaa siitä ei sitten tullutkaan. Syyskoulu päättyi "kunnialla".

Talven mittaan käytiin melkein joka pyhä kirkossa ja istuttiin aina etummaisissa penkeissä ajan tavan mukaan. Kevätkoulua pidettiin vuorotellen tytöille ja pojille viikko kerrallaan. Viimeisellä viikolla kerättiin rahalahja rovastille ja kanttorille. Ne rahat vietiin vain irrallaan välittämällä heidän pöydälleen, ilman mitään luovutuspuheita. Tietenkään he eivät voineet niitä sieltä niin vain ottaa. Tunnin lopussa joku sitten huomautti, että rahat ovat heille. Seurasi kaunis kiitos ja leikkilinen huomautus niiden muka suuresta määrästä, jo-

tenkin siihen tyyliin, että miten nämä jaksan kotiin kantaa jne.

Eräänä viimeisistä päivistä kutsui rovasti kahville pappilan kaulan salin. Tarjoilusta huolehti sisäköö Anna, ja ruustinna tuli pitämään seuraa. Hän tuli kutimensa kanssa herttaisesti hymyillen ja yritti ystävällisesti saada keskustelua aikaan, rohkeimmat sitten yrittivät vastaila. Kovin vilkkaiksi seurusteluhetkeiksi nämä kahvittelut eivät tainneet koskaan muodostua, mutta toivottavasti yleensä sentään hiukan vilkkaammiksi kuin oli se kerta, jossa nuorempi veljeni ja serkkuni olivat mukana. He näet kertoivat, että kun ruustinna tuli pitämään seuraa, kukaan ei puhunut mitään, "Lantelan Heikki vähän örähti", sanoi Ahti-serkku. Ei voi olla tuntematta jonkinlaista kiitollisuutta Heikkiä kohtaan, että hän yritti edes sen verran. Kuvittellaanpa vain kuinka paljon ikävämpi tunne ruustinnalle olisi jäänyt tästä tilaisuudesta ilman tuota ainuttakin "örähdystä", jonka hyvän tarkoituksen hän varmasti ymmärsi.

Koulu päättyi ennen vappua ja vappuna tytöt määrättiin pesemään rippikoulutupa. Helatorstaina oli konfirmaatipäivä ja sen edellisessä päivänä kokoontuivat tytöt vielä kerran tutussa rippikoulutuvassa. Tunnelma oli haikaa ja herkkä. Rovasti puhui ja veisattiin vielä kerran viime viikkoina usein veisattu virsi: Oi Jeesus aut et aina muistan, mä suurta ehtoollistasi... Täältä mentiin kirkkoon koristamaan. Metsässä sidottiin pitkiä köynnöksiä alttarin ja saarnatuolin ympärille. Niidan kiinnittämässä avusti aina leppoisasti hymyilevä suntio Vesti. Yliselä kävi ottamassa valokuvia, samoin kuin itse juhlapäivän aamuna. Päivä oli aurinkoinen ja lämmin, niinkuin oli koko se kesä. Konfirmation juhla rajoittui kirkkoon. Kotiin ei kutsuttu vieraita. Ei myöskään saatu kukkia eikä lahjojen antokaan ollut yleistynt, vaikka niitä jotkut taisivat saadakin.

Tilaisuus sisällöittään ei paljon poikennut nykyisestä, joihin joitakin eroavaisuuksia oli. Esim. kuorolaulu puuttui ja jossain vaiheessa keräännettiin kuoriin vielä kerran kristinopista kuulusteltavaksi. Tunnelma oli vakava ja juhlava niinkuin aina näissä tilaisuuksissa. Tuntee, että elämä on varsinaisesti

alkamassa ja että se on tuova taiteluita ja kiusauksia, joskin myös onnen hetkiä, mutta pelkkään onneen ei ketään ole luotu.

Viimeisen virren tauottua astuivat rovasti ja kanttori penkkirivien eteen hyvästelemään. Jokainen vuorollaan käy puristamassa heidän kättään ja poistuu sitä mukaa ulos. Tytöistä tuskin on ainoatakaan, jonka silmät eivät olisi kyyneltyneet. Hiljaisina lähtee kukin omalle taholleen. Mielestä soi vielä päätteeksi veisatun virren säkeistöt, jotka tuntuvat sisältävän kaiken tärkeimmän elämässä ja sen päätyessä: Ah jospahan tällä aina voisimme, me täyttää käskyjä Herran. Ah omaksi jos armonsa saisimme, et sanoa voisi Hän kerran: sä palvelija hyvä, ja uskollinen, käy läiseen tähän riemuun.

Ja kun kotimaallemme matkustaen me pääsemme kurjuudestamme niin huomahan Herramme armollisen, me henkemme uskoa saamme. Oi Jumala, Jeesuksen nimessä suo, Sä matkalle autuas loppu.

Alli Pesonen

OLIN MINÄ KOULUS KOTONA

Nämä otsikon sanat on lausunut akateemikko Martti Haavio kulttuuripäivillä Helsingissä. Panen ne nyt tähän kun ne niin sopii tähän kirjoitukseeni. — Pellavan piti aina kylvää Kustaanpäivänä 6 p:nä kesäkuuta. Sitten se menestyi hyvin. Se perattiin heinäkuun alkupäivinä. Jos ei ollut roskaa sen piti muuten lahmata. Se antoi sille kasvuvauhtia. Kun pellavia loukutettiin ja lihrattiin ei sormehista saanut jättää loukun tai lihran väliin. Jos jätti, viipyi kauan lapsensaunassa. Pellavaletti piti tehdä korian ja pienen nukaran toiseenpäähän. Sitten sai kovasti pienipäisiä tenavia. Kun pikkutyttö opeteli kehräämään sanottiin sille: "Pitää kehrätä hyvää lankaa ei saat tulla lumppuusta eikä niin kiirää notta rullalla on nukampoltamia (=nikaroita). Jos ei tule hyvää pannaha kynnet takkakivelle ja lyärähä vasaralla päälle." "Moi pikkutyttö näki kun hänen ensimmäinen lankavyyhtinsä nakattiin uuniin kun siellä oli tuli. En tiedä oliko tässä jotain taikaa vai oliko se opetus, että kehrää parempaa. Juhulaha piti tulla kymmenen vyhtiä keherätyksi, sitte pääsi juhulapöytähä. Jos ei tullut piti juhulana syvärä ruuhulla umpeloosia silakan kans. Juhula-akkaa ei saanut jäärä juhulanpyhiksi rukkiin, (juhula-akka oli jos luutaan jäi keheruupualiin). Juhulapukki tuli ja kusi siihen. Laskiaasehe piti tulla pellavat keherätyksi, sillä vanha toteamus oli, että "Laskiaasena langat likoho vaikka saunakiulu." "

Kun tyttö loi kangasta ja teki housut, jahkaastihi jotta eihän siltä minkäänlaista emäntää tuu kul laureski housut tekö. Kun kangas tuli poomille väänetyksi piti kiireesti hyppyyttää pasmankaires pois, sitten kangas tuli äkkiä kurotuksi. Kun kangas tuli illalla sirotuksi, mutta ei yhtään lankaa kurotuksi, joutui seuraavan yön makaamaan vähäinviäres. Mutta kun kutoi kolme lankaa pääsi pois vähäinviärestä ja joutui lukkarin viäre. Kun kutoi yhyren ympärystän lukkarille, sai lukkari pairan ja kutoja pääsi pois lukkarin viärestä. Sitten sitä sai ruveta keskimaata kemputtamaha. Joku kankuri oli kerran torennut: "Ois joka kankahan alottaas ja lopettaas kyllä minä keskimaan kemputtaasi." Kun vieras tuli kankaan aluulle sanottiin sille: "Kyllä sinä vielä kaun elät kun tulit kankaha aluulle." Kun tyttö kutoi kangasta katsoivat vanhemmat naiset sitä, onko hulupio (=reuna) hyvää, vai onko siinä kukkarolankoja (=länkkiä, onko siinä piittämiä, lapaasia, vaartenlaskuja, vahinkoraitoja ja menökö toimi oikialle. Jos se oli virheetöntä sanottiin: "Kyllä on hyvä käsistänsä, kyllä se miähensä ja tenavansa verhas pitää." Kun kutoessa sukkula putoi sanottiin: "Se meni kuretta hakemaha." Kun kutoi kankaan harvaa sanottiin: "Sinä otat kaltehesta kuretta." Sittenhän sitä jo oltiin lopulla kohta tutkamet käsis. Kun viaras sitten sattui tulemaan sanoi se: "Kyllä minä nyt pian kuulen kun tulin kankaan lopulle." Kun kankaan leikkasi poikki piti kiireesti ottaa kaires pois luvajen välistä. Sitten ei ollut kauan lapsenkivus.

Kun teki valakian takkaan piti vahvempi pää puusta panna edellä takkaan, sitten elukat ja lapset synnyivät oikeinpäin. Mäntää ja kauhaa ei saanut koskaan jättää yhtäaikaa pataan, jos jätti tuli isännälle ja emännälle paha väli. Saunavettä ei saanut kiahutaa siitä tuli syytystä. Vesipataa ei saanut turhaan kiahuttaa, sulhaset meni sivuute. Lattian piti lakaas-

ta puhtaaksi ei saanut jättää roskaa ravoista irstelemähän, jos jätti sai karvaase miähen. Jos laastua jätti purut nurkkaan sai partasuu miähe. Loukon piti siivota hyvin, sitten ei sinny sonsaria. Kurinvarrasta ei saanu jättää kutomapualihi, jäi miäs ottopualihi. Kun lanka kutoessa tai neuloessa meni solomuun, ettei saanut auki, meni se onnensolomuhu. Kun suuta syytti sanottiin: "Viaras käkiä," (=aikoo tulla) Kun silimiä syytti sanottiin: "Oikia onnia kovaa, vasin vasta-alakua hyvää." Kun kuranpohjia syytti tiesi vasen tulua, oikea meno, sanottiin: "Joka vasimella ottaa ja oikialla antaa se siunauksen kantaa."

Helmi Mäkelä

Koulunäytelmä v. 1920, 1980 ja 2000

I OSA: KOULU V. 1920

Koulu (Sanelma ja Jooseppi tulevat lämmittämään koulua).

Sanelma: Kello on vasta kuusi, ja koulukin pitää lämmittää.

Jooseppi: Eihän siitä laiskottelemalla mitään tule. Mene hakemaan puita ja vähän läikkiä!

(Puut on haettu ja Jooseppi panee ne hyrällen pesään.)

Jooseppi: Pitää panna puita pesään, että opettaja tukehtuisi.

Sanelma: Pyyhitään pölyt ja mennään sitten pihalle.

(Opettaja tulee ja soittaa kelloa, ja menee hakemaan oppilaansa.)

Opettaja: Jono suoraksi ja äkkiä, muuten saatte vitkaa. Kirjat oikealle puolelle! Tulkaa sisään. (Oppilaat tulevat sisään.)

Opettaja: No niin, osaatteko te ne aakkoset ulkoa? Sano sinä, Aadolf. Ja muut olkaa hiljaa.

Aadolf: Aa, be, se, de.

Opettaja: Ei niin lujaa, vähän hitaammin!

Aadolf: Aaa, beee, deee, eee.

Opettaja: Nyt sinä saat vitkaa!

Aadolf: Auh, auh, auh, auh.

Opettaja: Nurkkaan siitä! (Adolf menee nurkkaan.)

Opettaja: No, luepas sinä, Juuso, siitä kirjasta!

Juuso: Lapuan taisto taattoon jäi, mies liki lippua sinne jäi.

Opettaja: Mitä sinä poika luet?

Juuso: Lapuan taisto taattoon jäi, mies liki lippua sinne jäi.

Opettaja: Katsos Juusoota, nyt sinäkin saat vitkaa.

Juuso: Uih, aih.

Opettaja: Ala painua nurkkaan siitä!

Opettaja: Luepas sinäkin, Sofia. (Sofia lukee nuotilleen.)

Opettaja: Kylläpä Sofia osaa hyvin lukea.

Opettaja: No, luepas sinä, Sanelma! (Sanelma lukee nuotilleen.)

Opettaja: Kyllä te työtöt ootta paljon siistimpiä kuin nuo pojat. No, luepas sinä, Jooseppi, meidän ainoa istumassa oleva poika. (Jooseppi lukee historiaa.)

Opettaja: Mitä sinä luet? Historiaako? Lue toisesta paikasta, minä en ole kiinnostunut historiasta.

(Jooseppi lukee toisesta paikasta.)

Opettaja: No, tulkaa tekin sieltä nurkasta pois, sillä tunti loppuu kohta. (Juuso ja Aadolf tulevat nurkasta pois.)

Opettaja: Huomiseksi tulee läksyksi runo, jonka nimi on Lakeus: Lakeus tuolta katsoo ikkunasta meitä... Ja nyt marssin tahdissa ulos.

II OSA: KOULU V. 1980

(Järjestäjät soittavat kelloa ja hakevat oppilaat sisään. Opettaja tulee luokkaan.)

Opettaja: No niin, oppilaani, oletko lukeen läksyt?

Kaikki yhteen ääneen: Ei.

Opettaja: No, ei se mitään. Mitäs me töistä ja raatamisesta. Mitäs te muuten teitte? Sano sinä, Pentti!

Pentti: Mä kattoon telkkarista Lännen safaria ja luin eristä jännittävää kirjaa.

Opettaja: Mitäs sinä teit, Keijo?

Keijo: Minä olin avaruuskorhos ja menin sen jälkeen leffaan.

Opettaja: Minäkin olin siellä leffassa, sinä taisit istua minun vierekseni.

Keijo: Joo.

Opettaja: Mitäs sinä teit, Kristian?

Kristian: Minä kattoon telkkaria ja kävin omenavarkkaissa.

Opettaja: Vai niin. Oliko mukavaa?

Kristian: Oli niin mukavaa, että hätinä nauru riitti.

Opettaja: Mitäs sinä teit, Kukka-Maaria?

Kukka-Maaria: Luin lehtiä.

Opettaja: Vai niin, oliko hauskoa sarjakuvia?

Kukka-Maaria: Ei, älä kysy niin tylsiä.

Opettaja: Mitäs Kristiina teki?

Kristiina: Olin heittelemässä kiviä naapurin ikkunaan.

Opettaja: Oliko mukavaa? Osuko?

Kristiina: Kyllä.

Opettaja: Nyt tämä tunti päättyykin. Saatte läksykset hankkia lentävien laustusten kuvia.

Kaikki yhteen ääneen: Hip hei, hip hei!

III OSA: KOULU V. 2000

(Opettaja soittaa kelloa opettajainhuoneesta nappia painamalla ja oppilaat tulevat sisään.)

Mars: Nyt täytyy hakea opettaja panemaan tämä toosa käyntiin.

Merkuurius: Haetaan yhteisvoil-

min. Se ope on aika läskinen. Tulkaa tekin, Venus ja Tellus!

Venus: Kyllä tullaan. (Opettaja raahataan luokkaan.)

Opettaja: Notta teleskoopipiko pitää panna käyntiin?

Pluto: Joo. (Opettaja panee toosan käyntiin.)

Opettaja: Nyt minä lähdän jatkaamaan päiväuniäni.

Merkuurius: No, ala painua jo!

Opettaja: Joo, joo. (Toosa alkaa lukea historiaa.)

Mars: Eihän tämä lue kuin historiaa. Mennään vaatimaan, että opettaja kääntää tämän oikealle kanavalle.

Pluto: Mennään vaan.

Pluto: Herää, ope, ja käännä toosa avaruuskanavalle!

Opettaja: Syötäkää koneelle avaruuskirjoja, niin eiköhän ala toimia. (Kun koneelle on syötetty kirja, se alkaa puhua avaruudesta, ja kaikki menevät nukkumaan.)

Merkuurius: Nukkuessa oppii paremmin.

Tellus: Kyllä vain. (Toosa lopettaa pian lukemisen ja kaikki heräävät.)

Pluto: Muistattekko te mitään, mitä tuo toosa opetti?

Kaikki yhteen ääneen: Ei.

Mars: No, mitäs siitä, lähdetään kesälomalle vai mitä?

Kaikki: Joo.

Mars: Meidän isä on tehnyt taikinan raketin, ja me lähemme Saturnukseen ajamaan kilpaa sitä ympäröivälle renkaalle.

Venus: Joo ja minä olen tehnyt kuusen risuista raketin ja lähdän Marsiin marssimaan.

Pluto: Minä lähdän Plutoon hakemaan Mikki-Hiiren koiran pois, jonka nimi on Pluto.

Tellus: Minä lähdän Jupiteriin tutkimaan, onko se aurinkokuntamme suurin planeetta.

Merkuurius: Minä otan levon kannalta ja menen aurinkoon ottamaan aurinkoa ja loikoilemaan.

Opettaja: (huutaa opettajainhuoneesta) Minä lekottelen täällä.

Jorma Hietamäki, I lk

Sikermä ekaluokkalasten pikkurunoja

Joulu

On joulu juhla verraton,
sen tiedätte kai ennestään.
Se juhla kääretorttujen
ei ole ensinkään.
Vaan juhla tää niin verraton
on lapsen pienen, sulaisen.
Tää lapsi pieni, suloinen
on Jeesus-lapsi kaikkien.

Eija

Aaton ilta

Ilta hämärtää.
Pian tontut, joulupukit saa
tulla taivaltaa.
Pian tunnelma on suurin, kun
kuuluu kilinää,
ikkunasta häämöttää,
joulupukin pää.

Sisko

Joulualmisteluja

Äiti joulun alla piparkakkuja paistaa.
Lasten tekisi niitä mieli maistaa.

Tontut ikkunoista kurkkaa,
kaikki silloin ryntää kohti nurkkaa.

Joulukynttilät ovat kiinni kuusen haarassa
silloin ne eivät ole vaarassa.

Jouluaattona lahjoista nimet tavataan,
sitten lahjat avataan.

Joulupukki toivottaa: Hyvää Joulua
ja onnellista uutta vuotta.

Ulla ja Heli

Joulu

Tontut häärii,
lahjat käärii.
Tonttumuori
puuroa keittää.
Tonttutyöt
kuperkeikkaa heittää.
Lahjat viedään rekeen.
Poro pannaan eteen.
Sitten alkaa
matka tuo
Suomessa.

Taina

Maijan Joulu

Maija pieni jännitti:
— Mitä saisin lahjaksi?
Toivon paljon nukkeja,
autoja ja nalleja.
Joulukuusi tuotu on,
kohta se on koristettu,
lahjat valmiiks asetettu.
Maija ompi onnellinen:
lahjoja on korillinen.

Minna ja Pirkko

LUPURIIHELLÄ

Oikeen tosi vanhaa lajia riihellä olost, kuinka se justiti oli, ei pysty kertomaha muu kui sellaanen, joka on sitä ikänsä tehny. Mutta tuskinpa heitä huvittaa sitä paljo muistellakkaa, siksi kovaa touhua se o ollu.

Mutta joka on keriinny teherä sitä vaan muutaman kerra, niin on siitä jääny jonkullaaset tuntehelliset muistot. Ja joskus viäläkit tuloo miälehen minkäläa-sena sitä itte koki ja näki.

Siitä se sitte alakoo, kun rukihiä pelloita ajaa kolisteltihin elolavalla pitkin kivistä mäkiä riiehe etehe. Sen kuorman pitiki osata teherä sellaae jotta pysyy koos ku ajomiäs vaa istu päällimmäsen kolomaase päälle. Eikä siinä sitte lujaa köyttä tarvinnu.

Siitä matalasta riiehe ovesta sitte puriittihiin kuarmat ja jonkun piti olla riiehes nakkelemas lyhtehiä peremmäs.

Yhteen riihelliseen meni nuan kolomekymmentä jalakaa elikkä kuhilasta ja jalaas oli aina kolome-toista lyhyrestä.

Sitte seuraavana tyänä oli riiehen pistäminen. Päivämiäs-Matti tavallisesti istuu hajareisin riiehen par-silla, eikä siältä muuta näkynykkää kuk kaksi jala-kaa kiikkumas orsien alapualella. Siälä yläpualella ei näkynyt muuta ku mustaa ja pimiää. Mutta kum me kersat kurkootimma sinne lyhtehiä, nii aina siältä ilimestyy mustat kareet niitä ottamaha. Tuli siinä miä-lehe ja jotakim mörkömäästäki, mutta kut tiäsi, jotta Matti siälä vaa on nii ei tiänny pelätäkää.

Viimeeksi täyttihi rikkoovarret jotka oli kiuka-han kohoralla ja muita lyhempiä. Niitä oli jo vai-kiampi täyttää ku ei tahtonut tiätä mistä ravosta lyhtehiä antaa. Viime kumminki Matti huikkas, jotta piisaa, ja purotti ittensä parsilta kiukahan kaut-ta alaha.

Sitte illalla alakoo riiehen lämmittämine. Sinne kiuka-ha alle sai pistää yäksi isoonki valakia kun ne elot veti märiäksi aina alakuhu jotta vesi vaan tippuu, eikä mitää tulipalon vaaraa ollu, jottei tarvinnu koko yätä vaharata. Sitte seuraavana päivänä ku elot jo alakoo kuivaa, pirettihi piänempää tulta ja yäksi us-kallettu jättää palio muuta ku hiilustaa.

Se oli meistä kersoosta jollaki lailla mukavaa tua riiehe lämmittäminen ku yhtä mittaa siälä piti hy-pätä vaharaten ku savun täyteesestä riiehe yläosasta tippuu laattialle hämähäkkiä ja kaikellaasta piäntä elävää. Sai niitä joskus siälä niskahansakki.

Itte se riiehipäivä sattuu useen maanantaiksi. Isä herätteli väkiä jo neliältä ylähä, puhellej jotta nous-kaa pojat ylähä, ylihuamisen peristä ei oo ku kaksi päivää ku ol lauantai. No lohorutushan se oli seki vaikka oli tiaras kova riiehipäivä.

Siälä riiehes alakoo sitte ensiksi puristaminen. Par-sia siirrettihi aina sev verra jotta siältä putos sopi-vasti lyhtehiä. Niitä sitte kuki hutkii seinähä nurkas-nansa, jotta jyvät irtos. Ja aina sitä mukaa kut tuli puristetuksi nakattihi lyhteheet piänestä pään korkeu-rella olovasta luukusta riiehen viäres olovaha luuva-ha. Tämä samaanen luukku oli tenaviille mialuune kaahimapaikka ku oltihi riiehimarkilla vinkkiiriillä taikka karttuusiilla.

Siälä luuvaa oli sitte yks joka katkoo siteet ja levitti ollet ohkaasehen kerroksehe pitkil luuvan lat-tiaa. Kun se tuli täytöhö lyätihi niitä lapuulla, jotta lähtis lopukki jyvät oliista. Näillä lupuulla elikkä varstoolla lyäjiä oli usiampiki lyämäs samalle kohtaa jotta ollet olis koko aija liikkehes. Ei siinä alootte-loova oikeen tahtonu rytmis pysyä.

Sitte ne olit viälä käsin kouhittihi ja sirottihi isook-si lyhtehiiksi, jotka nakeltihi olokilatoho.

Tälläsestä lyhtehestä olis tullu komia pääsiäisva-lakia kun niitä vaa olis uskaltanu hakia.

Se riiehellä olo oli sitte samallaasta kiartua niin kauan kun riiehi oli lyhtehistä tyhyjä. Jyvät vaa oli laattialla ja niitä sitte puulapiolla viskattihi nurkasta nurkkaha jotta enimmät moskat putuaas siihe väli-maille. Jos oli tähä asti pöläännny, niin nyt vasta ol-keen tomaji ja kur riiehi oli viälä tavallista lämpöö-see, niin kyllä siälä hikos ja haisi. Sitte loppuviim-meeksi ne jyvät viälä viskuroottihi käsin pyäritettä-vällä viskurilla. Ja kut tämä oli tehty, näkiki jo kuin-ka rukihiä on karttunu. Mutta näki kans jotta riiehellä o oltu ku kaikki oli aiva samannäköösiä noki-ottia ennen saunaanmenua.

Se vaa oli imes kun niitä rukihiä piti aina vaan vanhaan laihin riiehitä, vaikka ryskyki jo kuluki ta-loosta taloohi.

E. M.—H.

KIITÄMME

NIITÄ, JOTKA ILMOITTAMALLA TÄSSÄ JULKAI-SUSSA OVAT TUKENEET SEURAMME TOIMIN-TAA. SAMALLA PYYDÄMME LUKIJAKUNTAA SUOSIMAAN ILMOITTANEITA.

Kuurtanes - Seura

Arvalla valittiin parahat pojat

Elettiin Venäjän vallan aikaa vuoden 1897 paik-
keilla. Nuoret miehet olivat olleet kutsunnassa eli
syynissä Alavudella. Sinä päivänä syynissä kelvolli-
siksi katsotut olivat menossa Ahtäriin nostamaan ar-
paa siitä kuka joutui sotaväkeen Venäjälle. Pienenä
pahaisena pojannaskalina katselin silloin kaikkea ym-
päriällä olevaa maailman menoa. Ja miten toisenlaista
se olikaan. Hevoset kulkivat tietä niinkuin autot ny-
kyisin, mutta hyvän hevosen kyyti oli silloin komeaa
— kuuluisampaa kuin nyt parhaan auton.

Hevosia oli alkanut vaeltaa kohti Alavuden asemaa.
Sieltä matka jatkui junalla Ahtäriin. Matkaeväiksi
oli otettu äidin laittamien lisäksi myös itse hankittua.
Niinpä ala-kuurtanelaiten ajo näillä main oli jo ko-
vin mahtipontista — toiset kyllä jo nuokahtelivatkin
hoijakan takaisluimella. Olimme käyneet aukaise-
massa tieltä veräjät, sillä läpihän niistä olisi ajettu.
Niin oli railakasta meno. Pojankloppille se kaikki oli
kuin elokuvan katselemista. Komeasti mentiin ja ko-
measti kajahti raitilta laulu:

Arvalla valittiin parahat pojat,
hippala, hippala, hippan pilapila;
parahat pojat joka pitäjältä.
Eikä se tiennyt Venäjän keisari,
hippala, hippala, hippan pilapila;
Venäjän keisari, poikien ikävistä.

Rantalan pihasta oli silloin lähdössä Alamäen Mat-
ti ja Vähä-Rantalan Elias. He olivat saaneet erästä
naapurista lupaan hevosen asemalle menoa varten.
Kun hevonen ei oikein miellyttänyt, rupe si Matti pu-
humaan isältä hevosta, jonka tiesi hyväksi menijäksi.
Mitä lieneekään isän mielessä liikunut. Hän lupasi
hevosen, vaikka Matti tunnettiin reippaista otteistaan.
Lupauksen päälle isä vielä sanoi: "Kun kerran me-
nette, niin muistakaa, että kukaan ei saa ajaa edelle.
Hevosen mainetta ei saa menettää!" Hyvä oli siis
nuorten miesten laskettaa nuorella raisulla hevosel-
la kohti asemaa.

Hevonen jätettiin Rajalan kestikievarin talliin. Mat-
ti huolehti sille eteen hyviä heiniä, vettä ja kaurajoja.
Niin saattoi matka junalla alkaa. Matilla ja Eliaksel-
la oli hyvä onni myötä: kumpikaan ei nostonut lähtö-
arpaa, mutta aikaa meni perillä paljon odotettua
kauemman. Niinpä he joutuivatkin yöpymään. Hevo-
nen oli yksinään vieraassa tallissa. Ikävissään se oli
kuopiessaan kaatanut veden ja kaurat. Heinät oli
syöty, ja nälkä oli kova, kun miehet palasivat arvan-
nostosta. Niin oli hepo rapeassa kunnossa ja kotiin-
lähdön touhussa, etteivät miehet tahtoneet valjaita
sen selkään saada. Mutta kotimatka ei alkanutkaan
vielä. Muiden tapaan ajoivat Matti ja Eliaskin aseman
lähelle, sitoivat hevosen puomiin ja menivät pinojen
väliin, minne olivat kätkenneet miestä väkevämpään-

sä. Siellä otettiin oikein tosi tervetuliaisryppy.
Sen voimasta Mattin mieleen ailahti huima ajatus. —
Rajalan pihalla pidettiin nostosta tulleiden miesten
kunniaksi tanssit. Karkelot olivat jo täydessä käyn-
nissä. Sitä katsellessaan Matti sanoi: "Nyt ajetaan
hevosella ringiin!" Elias hätäntyi ja koetti estellä:
"Ruumiitahan siinä tulee. Jos ei tule ruumiita niin
ainakin meille roimasti selkiään." Eivät siinä estelyt
auttaneet. Kun oli kerran yhdessä tultu, niin yhdessä
myös mentiin. Elias kiipesi hoijakalle. Hevonen oli
sellaisella menopäällä, että vaikka seinää päin olisi
kääntynyt, niin mennyt se olisi. Matti irroitti hevosen
puomista ja hyppäsi kyytiin. Siinä samassa jo men-
tiin täyttä lentoa kohti pihaa ja tanssijoita. Voi sitä
hällinää. Joku kirkui, toinen kirosi. Kaikki juoksivat
sinne tänne, mutta Matti ajoi portista pihan perille,
takaisin portille ja kiersi vielä ringin. Ketään ei on-
neksi jäänyt alle. Mutta kiireen vilkkaan Matti taas
karautti portista pois ja pakoon. Miehet sieppoivat
kättä pidemmäksään halkoja, ahdaksia ja muuta mitä
irti saivat ja syöksyivät kuka perästä kuka oikean
tielle vastaan, jotta hurjia tai ainakin heidän hevos-
taan saisi pehmittää. Muutamat olivat pääsemässä
lyöntiasemiin. Kirkouksien lisäksi sinkoil jo ilmassa
keppejä ja muuta irti saatua, kun hevonen suhahti
täyttä laukkaa ohi — turvaan.

Murronnevoilla saavuttivat miehet kotiinpalaavia
salmelaisia. Eräällä oli hyvä hevonen. Niinpä hän
joukkoon liittyneille muistuttikin suuren ääneen,
että täällä on Kuurtanehen paras hevonen. Matti
muisti isäni varoitukset ja päätti pitää niistä kiinni.
Syntyi hetkessä kova kilpa-ajo. Matti ajaa kohahti
ohi, ja valmiiksi lämmennyt hevonen piti pintansa.
Tapana oli poiketa Sarvikkaan pihaan. Sinne ajoi
Mattikin. Tovin päästä tulivat myös häviöstään si-
suuntuneet salmelaiset. Syntyi alkamoinen riita ja
rähinä siitä, että Matti niin räkkäsi hevosta, joka
vielä oli toisen. Liki piti ettei siinä ruvettu oikein
joukolla opettamaan ajotapoja. Matti ei ajanutkaan
tappelua välttääkseen muiden mukana Kärppään,
vaan pyösi Palomien kautta kotiinpäin. Niin pala-
sivat sekä hevonen että miehet ehjinä takaisin.

Monta pahantapaista puhetta tästä ajasta tuli Ma-
tin niskoille. Isällekin kerrottiin Mattin hevosen räkkä-
käämisestä. Matti itse jutteli tyytyväisenä miten he
henivät arvan nostoon: "Mennessä oltiin arvokkaita,
hiljaisia kuin kirkkoon menossa, mutta tullessa jo
vähän riemuittiin." Vielä vanhanakin hän monet ker-
rat tätä kertoi ja nuortui joka kerta muistelleensa
kuinka oli hyvä ajaa, kun oli hyvä lupa — eikä he-
vosenkaan maine mennyt. Siitä oli tyytyväinen isä-
nikin. — Elias Yli-Rantala/ohari.

Yhteiskunnallinen muutos maaseudun näkökulmasta

Olemme tällä 1960-luvulla saaneet todeta, miten yhteiskunnallinen muutosprosessi on ikäänkuin kiihtynyt ja saanut myös joitakin uusia piirteitä. Kehitys on tähän asti ollut verrattain tasaista – onpa eräissä yhteyksissä haluttu nähdä asia niinkin, että olisimme eläneet suorastaan paikallaan polkeneessa, staattisessa, yhteiskunnassa. Tälle ajattelutavalle on ominaista kaiken menneisyyden kieltäminen ja halveksiminen ja sellainen käsitys, että jo kenties ensi vuosikymmenellä elämme yhteiskunnassa, joka on täysin irrallinen ja vapaa kaikesta perinteiden rasituksesta. Tällainen ajattelutapa on kuitenkin varsin vierasta maaseudulla asuville. Tämän päivän ilmiöissä on nähtävissä laidasta laitaan heittelevää radikalismia, mikä onkin ominaista kaikelle murrosvaiheelle. Varmaa kuitenkin on, että kehitys ei tälläkään kerralla pääse rystäyty-mään kovin pitkälle epävarmaan tuntemattomaan, siitä pitää maaseutuväestö huolen. Tällä hetkellä asuu Suomessa maaseudulla vielä lähes puolet väestöstä, ja juuri tämä väestönosa toimii tehokkaana ankkurina siten, että tulevaa yhteiskuntaa rakennetaan menneisyyden koetelluille perustuksille.

On kyllä totta, että eräillä aloilla kehitys on ikäänkuin antanut odottaa itseään. Tällaisia esimerkkejä voitaisiin löytää vaikkapa koululaitoksesta, jossa eräissä suhteissa on näihin asti eletty vielä "topeliaanista aikaa". Niinikään kunnat ovat olleet velvollisia asettamaan museolautakuntia, mutta tulevaisuuteen tähtäviä suunnitteluelimiä on vain eräissä kunnissa. Tämän tapaisista vähäisistä puutteista on ollut helppo tehdä yleistyksiä, joita tehokkaalla propagandalla on syövytetty ihmisten mieliin. Tällä hetkellä näyttää kuitenkin siltä, että ihmiset ovat vähitellen turtumassa yleisten tiedotusvälineiden tarjoamaan kannanottoon, mikä puolestaan taas on omiaan johtamaan yhteiskunnallisen ajattelutavan selkiintymiseen ja tasaantumiseen.

Voidaan sanoa, että 1960-luku viedään aikakirjoihin monessa suhteessa illuusioiden vuosikymmenenä. Kaikelle kehitykselle on ominaista asteittaisuus. Vain harvoin on mahdollista, että nämä välivaiheet voidaan sivuuttaa ja edetä "suoran toiminnan" avulla päämäärään.

Kaiken kehityksen taustana on kuitenkin pidettävä yhteiskunnan kaupunkilaistumista kaikine sivuilmiöineen ja sen mukana yleistä pyrkimystä tehokkuuden lisäämiseen. Tämä ilmenee

ennen kaikkea väestön siirtymisenä maaseudulta kaupunkeihin ja muihin asutustaajamiin. Muuttovoiton seurauksena taajamat vaurastuvat asteittain. Maaseudulla sen sijaan työikäisen väestön osuus pienenee, väestön ikärakenne vanhenee, kalliit investoinnit kuten koulu, urheilukenttä ja samalla myös asuinrakennukset jäävät vaille tehokasta käyttöä, arvokkaita voimavaroja, jotka ovat antaneet toimeentulon väestölle kenties vuosisatoja, jää käyttämättä. On ilmeistä, että muutaneiden mukana siirtyä samalla huomattavia pääomia perintöosuusien muodossa maaseudulta asutuskeskuksiin. Väestön liikkuvuudella on näin ollen varsin suuri väestöllinen ja taloudellinen merkitys. Sitä voidaanankin pitää eräänä keskeisimmistä taloudellista laajentumista ja supistumista välittävänä mekanismina. Perinteistä johduvalle, staattiselle yhteiskunnalle oli ominaista väestön paikallaan pysyminen.

Edellä kuvattu kehitysuunta on selvästi havaittavissa myös Kuortaneen kunnassa, joskin Seinäjoen läheisyys on huomattavasti tasapainottanut muutoksen nopeutta. Viimeisen 25 vuoden aikana on autioitunut tai kääntynyt tämän hetken mittapuun mukaan elinkelvottomiksi yli 100 taloutta. Näissä on kuitenkin kasvatettu tämän päivän yhteiskunnalle useita satoja tuottavia jäseniä. Lähtövalaisuutta ajatellen näyttää ilmeiseltä, että tehokkuus ja kilpailukyky edellyttävät vieläkin radikaalimpaa muutosta. Elinkelpoisuuden parantaminen tiloilla edellyttää joko tuotantosuunnan rationalisointia tai tilakoon suurentamista tai mahdollisesti näitä molempia. Ilahduttavia esimerkkejä onkin jo havaittavissa, ja mikä positiivisinta, näiden uudistajien joukossa on myöskin vanhemman polven isäntiä. On selvää, että parhaiten tulevat menestymään ne, jotka valppaimmin seuraavat aikaansa.

Perinteet yhtyneenä terveeseen maaseutuhengkeen ovat kuitenkin asioita, joita kaupunkilaiset yhä enemmän tulevat kaipaamaan. Saattaa olla niin, että aika ei ole kovinkaan kaukana, jolloin kaupunkilaiset 4-päiväiseen työviikkoon siirryttyään viettävät 4 yötä maaseudun varsinaisessa asunnossa ja vuokraavat loppuja kolmea yötä varten vain pienen boksinkin kaupungin melusta ja saasteesta.

Juhani Hakala:

Aurinko laskee Fräntin taa

Kaunis elokuun samu joskus 1928. — Nyt se Toisentua Eila jo taas tulee. Nouskaa nyt tenavat jo äkkiä ylhä, kello on jo kahdeksan. Pankaa itte mai-to pullohon että kerkiätte sinne kouluhun. Saatte mennä sitten kun tuutta koulusta puolukkahun, eikä-hän taa kaura jo tuosta tuu leikattua vaikka meette-kin. Saattehan vähän rahaa ittelennä kun viette ne Arvolaan, sillä jo ainakin ostetaan puolukkaa. Näin äitee toimitti meille tenaville sinä aamuna. Noustiin-han me siitä vaikka vielä haukotellen, kun aina pitää niin varahin nousta. Samassa tuli Eila ovesta tou-hukkaana: Nykkö te vasta nousetta, minä oon jo ollut aikaa ylhällä. Pankaa nyt äkkiä pukeehin et-temme myhästy koulusta. Verettiin siinä siskon kanssa piaksut jalkahan ja pantiin eväs laukkuun, mutta kaati meinas jäärä. No sekin tuli vyölle ja niin sitä lähärettihin kolmisiin juoksujalakaa. Jokohan Vittingin tenavat on menny, joku sanoi, ka tuollahan ne menöö, juostahan kiinni, Helmi ja Maria. Tulukaa nopiaa elikkä me myhästyimme, kello on jo pian yhdeksän.

Niin sitä juasta kaplitettiin jo hyvin tutuksi käy-nyttä koulutietä Anttilan sillan ylitse. Ei ollut oikeen aikaa toimitella ennenkö vasta koulukujalla, kun me näimme ettei koulu ollut alkanut. Martta-sisko veti syvään henkeä ja sanoi, että lähtekää tekin puoluk-kaan kun päästään koulusta, Arvolas jo ostetaan puo-lukkaa ja äitee sanoo, että me saamme ainakin men-nä. Jyränpuros on kuulemma aivan punaasena mar-joja, mennähän sinne, kyllä me osatahan. Toisentuan pikkukyrön läpите sitä kariapolokua pitkin. Joo men-nähän vaan, tuli monesta suusta. Minkälaisia astioita te otatte. Minä otan ainakin sangon ja napon, että saa aina käydä kaatamassa, sanoi Helmi. Meillä on isän tekemä koppia, sain minäkin sanotuksi, me otamme niitä. Minä otan vaikka jauhovakan, tuumas Eila. Ja niin päätös tehtiin, me muistakaa kysyä Arvolan Rauhalta, palioko kilosta maksetaan, joku sanoi.

Päättyihän sekin koulupäivä vihdoin. Rukous-ten jälkeen rynnättiin eteiseen ja laukku kaulaan ja meillä oli kiirus päästä äkkiä ulos ja kotia kohden. Tulikohan siinä Viivillekin sanottua, että me menem-me mariaan, tuletko sinä. Joo kyllä minä tulen, orot-takaa kun minä vähän syän ja otan astian. No äkkiä sitten, sanoi aina touhukas Eila. Tulukaa mennähän me jo juoskohon Viivi meidät kiinni. Äläkää menkö lujaa, huusi Viivi. No tuu Vittingin tyttöjen kanssa, me erotetaan emme me jätä. Niin siinä tultiin ja suunniteltiin mitä ostetaan, kun saaraan rahaa.

Kotia päästyämme vähän syötiin ja vaihdettiin huo-nompia verhoja päälle ja kengätkin piti vaihtaa, ei-

hän nyt parhaissa kengissä saanut marjaan mennä. Mulla kyllä jäi sama kaati vyölle siinä kiireessä. Haimme siskon kanssa puorista kopat ja tuokkoset ja mentiin tiälle orottamaan. Samassa ne toisentuan tenavat jo tulivat. Eila sanoi, että panin äiteen piak-sut kun ei muita löytänyt. Mennään jo tuala ne ty-tööt tulovot. Ja tulihan sieltä. Ja kaikkiaan meitä kerääntyi toistakymmentä tenavaa, ja niin sitä läh-rettihin innokkaana metsää kohden. Kippasia, kappas-ia marja astiat täytehen, sanoi yksi ja toinen sekä paiskasi pikkuaastian eteenpäin ja jos jäi pystyasen-toon, niin silloin tiesi täysinäistä astiaa. Mutta jos jäi kyljelleen niin sai puali astiaa ja joskus meni aivan kumolleen, niin se tiesi että ei saanut mitään. Nyt olimmekin jo kujansuussa, mistä metsä alkoi. Men-nään tästä pikkukyrön läpите ja muistakaa tulla pe-rässä alkääkää jääkö sakista, ettei tartte orotella. Näin isommat puhui meille pienimmille. Niin siinä tepas-teltiin kaunistaa karjapolkua ja välillä katseltiin eikä marjoja ala näkyä. Sieltä jostain kuului karjankellon kalkatus, taitaa olla Vähänsaaren Sannan lehmä joka sieltä tulee kotiinpäin, sanoi joku. Kuulkaas, jos se Katajamäen vihainen sonni nyt tulisi, niin mitä teh-täis, muisti taas joku. Se kun on kuulemma ollut täälläpäin. Toiset lupas kivuta puuhun, toiset ison kiven päälle, ja pienemmät jo alkoi itkeä pihuuttaa että mennään kotia. Äläkää nyt aina kohta olko itku silimäs, eihän meillä oo vielä yhtään marjojakaan, eikä se tänne nyt osaa tullakaan, koitti isommat loh-duttaa. Voi kattokaa täällä on aivan mättäät punai-sena, nyt aletaan noukkia, tulkaa vain tännepäin. Ja niin sitä poimittiin ahkerasti ja mentiin eteenpäin aina jyrälle saakka. Jokainen halusi saara paljon marjoja ja astiat täyteen. Eihän siinä poimies ehtinyt kukaan ilmansuuntaa katsomaan, mentiin vain eteen-päin missä marjoja näkyi. Joko sulla on palio, mulla on jo puolellaan. Minä ainakin noukin astian täyteen, niin minäkin, kaikki olivat samaa mieltä. Vähän ai-kaa meni, niin yksi ja toinen sanoi, että mulla on jo astia täynnä, niin on mullakin, eikä jo käännäytä ko-tia päin. Kotia, niin tosiaankin. Mutta kuulkaas, kuka tietää mihinä päin on koto, tästä suoraan tuola se on. Ei ole kun tuala päin, vaikka tuala. Ja niin torettiin, että jokaisella oli eri taholla. Nyt alettiin jo tosis-saan aprikoida, missä piin koto mahtoi olla. Etsittiin polkua ja kuljettiin sinne ja tänne ja kaikki tuntui niin oudolta ja tuntemattomalta. Mitäs nyt tehään, mihinkä päin lähretään. Mennään kotia, alkoivat pie-nemmät itkemään. Suu kiinni, mitenäs mennään kun ei osata. Mulla lähretään tuata polkua pitkin jos se vaikka veis kotia, koitti vanhemmat lohduttaa. Oli siinä mieli matalalla ja vähän jokaisella. Sitten joku

Kanadansuomalainen muistelee lapsuusajan tapahtumia

Ensimmäinen kinkerireissuni on jäänyt mieleeni. Olin silloin 5 vuotias — äitteeni niin sanoi, enhän itse sitä muista — kun olin ensi kerran kinkerillä oikein lukemassa ja vieläpä itse kirkkoherra Johanssonin edessä. Minä olin nimittäin oppinut lukemaan sanomalehdistä, joilla oli paperoitu kamarin seinät. Isot tenavat, jotka jo osasivat lukea sanoivat, että etsi nyt se ja se sana sieltä seinältä. Silloin minä tietysti kiipesin milloin penkille tai pöydälle, että yletyisin etsimään oikean sanan. Siitä lähtien se opintie alkoi ja melkein loppuikin, tosin sain käydä jonkun viikon kiertokoulua. — Mutta nyt asiaan. Kun olimme kinkerillä, siellä kysyttiin siihen aikaan 70 vuotta sitten, että onko se ja se täällä. Niin kysyttiin minunkin kotiväkeä, mutta eihän minua vielä kysytty. Silloin minä, joka olen aina ollut rohkea, niin muistan vieläkin hyvin, kun itse sanoin, että minä kanssa olen ja osaan lukea. Kirkkoherra Johansson sanoi, että tulepas nyt minun eteeni lukemaan. Mielihyvillä menin ja luin kanssa. Johanson antoi minulle pienen vihkosien ja otti minut polvelleen ja silitti vielä päätänikin ja antoi plakkaristaan jotain makeisia. Mutta sitten en tiedä, otko sen asian sieltä kannalta, että kirkkoherra pitää minua kuin oikein pientä tyttöä ja minä kun olen jo näin iso. Silloin hyppäsin lattialle ja itkien läksin juosten kotiin. Äiti juoksi jälessä, kun matka oli pitkä, sillä ne kinkerit oli silloin Jussi Ala-Mäyrin talossa.

Seuraava muisto. Olin silloin seitsemän vuotias, kun äiti jätti minut pikkusiskoja hoitamaan. Hän itse meni leikkuupellolle taksvärkkiä leikkaamaan. Äiti sanoi, että sitten kun vauva herää, niin tuo hänet sinne pellolle, että saan syöttää. Sitten vauva heräsi, mutta enhän minä voinut märkää käärröä viedä. Minä nostin vauvan lattialle kehdosta ja muutin kapaluksat kuten silloin tehtiin, että kädet ja jalat köytettiin pitkällä kapalarihmalla. Niin tein ja siitä tuli sellainen pötky, että pää näkyi ja myssy päähän. Sitten nostin sen sylini, niin koluus vaan kuului, kun vauva putosi päälleen lattiaan ja kapaluksat jäi sylini. Vauvalle jäi vaan myssy päähän. Voi hirveää miten se itki. Mitäs minä nyt tein, että se lakkaisi itkemästä? Pistin liinaseen vastekapaleeseen kosteaa sokeria, jota se sitten imi. Taas alkoi sama kapaloiminen. Mutta niin lujalle köytiin, että ei enää luistanut kapaloita pois. Putoamisesta oli vauvan päähän tullut suuri kuhu huusrajaan, peitin sen myssyllä, kun vedin sen ihan silmille, ettei äiti näkisi. Vaan kun äiti antoi rintaa, niin se silitti tietysti lasta ja sanoi, että voi hyvät ihmiset, mikä tämän vauvan päähän on tullut. Minä pelkäsin, mutta täytyi minun asia selittää. Äidin suu meni nauruun ja sanoi, että kyllä se siitä paranee. Niin se paraniikin, kun se "vauva" elää täällä Kanadassa ja nauttii vanhuseläkettä, kuten vauvan lapsuusajan hoitajakin.

Johanna

J.K. Näin kertoilee lapsuudestaan Kanadassa asuva mrs Johanna Kantola.

ehdotti, että huuretaan kaikki yhtä aikaa että me olemme eksyneet. Ja niin tehtiinkin, mutta ketään ei kuulunut, ainoastaan kaiku vastasi huutoomme samalla tavalla. Aurinko alkoi laskemaan, mutta silloin joku ehdotti, että mennään kohti aurinkoa, kun se kerran laskee Fräntin taa, niin kyllä me sieltä sitten pois osataan. Joo niin onkin, mennään aurinkoa kohden, kuului monesta suusta. Ja niin sitä mentiin. Ei siinä enää marjoja haluttu noukkia, vaikka kuinka olisi ollutkin. Aikamme kuljettua tuli taas poiku vastaan ja alkoi vähän lakiaakin hämmöttää ja aita tuli vastaan. Kattokaa tuolla on Paston uusi riihi, nyt me ollaan kohta kotona, huusi joku. Siinä riemussa mentiin eteenpäin ja tultiin metsän reunaan ja eteemme aukes lakeus, taloja ja peltoa. Ei tämä ole Paston perä, missähän me nyt olemme. Kukaan ei tuntenut paikkoja, mitä nyt tehdään. Siinä aprikoituaamme päätettiin, että pitää mennä kysymään tuosta talosta, joka on likempänä, että missä me olemme. Ja niin valittiin joukosta minut ja Vilvin, meillä kun oli puhuttammat kaatit vyöllä ja niin me menimme taloa kohden, jossa emäntä ja tyttäret seisovalt rapuilla ihmetellen, että mikä erinomainen tenavalauma tuonne metsänrantaan ilmestyi. Ja selkishän se, missä olimme. Me olimme Kuljun pihassa ja Lampinen se talo, missä me kävimme kysymässä. Olimme siinä silmät vyöreänä pitkälti toistakymmentä tenavaa. Meidät vietiin Kuljuun, missä siihen aikaan oli keskus ja se olikin ihmeellinen nähdä, sieltä soitettiin Leppälän osuuskappaan, että tulkaa hakemaan karanneet lampaat pois Kuljunpihasta ja siellä olikin sattumalta Niemen isäntä, joka vei sanan kotia ja pani hakumiehet hevosella hakemaan meitä. Niin meitä marjamiehiä tuotiin pienillä sontakärryillä, mihin juuri sovimme astioinemme, läpi kirkonkylän. Se olikin minulle ja monelle muulle ensimmäinen reissu pois kotikylästä. Uskon, että jokainen meistä risti kätensä kotiin päästyään ja lähetti kiitoksen huokauksen taivaalliselle isälle. Kun saimme sentään nukkua omassa vuoteessa, eikä metsässä puun juurella.

Eila Saari

Havaintoja parantolasta ja elämästä siellä

Huonosti sopiva aihe joulujulkaisuun, mutta yrittän kuitenkin löytää asiaa tuon aiheen ympärille. Kuortanelaisille ei keuhkotauti ja tuberkuloosi nykyäänkään ole läheskään tuntematon, sillä varmaan jokaisen tuttavapiiriin kuuluu henkilöitä, jotka ovat joutuneet tästä sairaudesta kärsimään.

Erikoiset olivat näkymät pitäjässämme niihin aikoihin kun Aholankankaalta varattiin tonttialue rakennettavaa parantolaa varten. Tämän vuosisadan kaksikymmenluvulla, silloin menehtyi tuohon vaikeaan ruttoon vuosittain kymmeniä nuoria ihmisiä. Lääketiede ja hoitomenetelmät ovat kehittyneet viimeisten vuosien kuluessa niin, että kuolleisuus tuberkuloosiin on laskenut jyrkästi. Ikävä uutinen se silti nykyäänkin on kun tällainen sairaus todetaan. Merkitseähän se sitä, että työkyky on poissa pitämäksi aikaa ja kenties heikentynyt loppuiksi.

Kerronpa miellaloista saapumisesta Härmän parantolaan (joka jäi Aholankankaalle rakentamatta tonttivarauksesta huolimatta).

Linjavaunu pysähtyy pitkän rakennuksen eteen. Kun astelee sydän pamppailen sisälle leveästä ovesta, on vieriseissä puhelinkeskuksessa päivystäjä, joka ohjaa uutta tulijaa ilmoittautumaan tutkimuksiin. Etei isossa talossa tarvitsisi olla pitkään ilman suuhunpantavaa, työntää röntgenhoitaja aika lusi-kallisen puuroa suuhun, ja sen jälkeen seuraa kuvaus. Seuraavana tuleekin nätti tyttö ja ottaa mukaansa johonkin kaappiin. Oven mentyä kiinni, alkaa koko kaappi liikkua ylöspäin. Moni varmaan tällöin huomaa olevansa ensikertaa hississä.

Taas alkaa kyselytuokio: koska syntynyt ja missä kirjoilla, osoite, kuka kaipa, onko yöllä mitä tehty ja kaikkea sellaista. Tämän jälkeen ohjataan uusi potilas vuoteeseen ja tuodaan aika kasa purkkeja, joihin pitäisi saada näytteitä kehon eri puolilta. Verenotto alkaa olla myös paikallaan, ollaanhan Härmässä, jossa sitä ei ainakaan viime vuosisadalla huhujen mukaan säilyttynyt. Näistä alkuseremonioista selvittyään uutta potilasta ruokitaan petille, olkoonkin kuinka hyväkuntoinen tahansa, viikon päivät. Jos kunto antaa myöten pari kertaa päivässä pääsen tulokkaana syömään ruokasaliin ja vähitellen teke-mään pieniä ulkoilulenkejä. Lääkäri tutkii tulokkaan ensi päivinä ja tekee suunnitelman, jonka mukaan aletaan potilasta hoitaa. Tähän hoitopuoleen kuuluu ruiskeita, kapseleita, tabletteja ja pulvereita jos minkä näköisiä, maun vaihdellessa myös melko lailla.

Osaston lääkäri kiertää parikertaa viikossa ja aina tarvittaessa. Ylilääkärin kierros on vähintään kerran kuukaudessa. Lepo on edelleen hyvin tärkeä hoito-

menetelmä. Sitä sisältyy päiväohjelmaan noin viisi tuntia. Yölevon (22.00-7.30) lisäksi jokaisella potilalla on ulottuville kuulokkeet, joista saa kuunnella radio-ohjelmaa taikka talon tarjoamaa ohjelmaa. Televisio on jokaisella osastolla. Sitä saavat katsella sellaiset potilaat, joiden terveys ei vaadi olemaan vuoteessa. Talossa on iso kirjasto, joka on auki kolme kertaa viikossa lainausta varten. Ihan pieni ei ole myöskään potilasyhdistyksen äänilevyvarasto, johon saa esittää toivomuksiaan. Uskonnollista puolta edustaa sairaalapastorin käynnit ruokasalissa kerran viikossa ja vuorotellen eri osastoilla suoritettavat hartaustilaisuudet. Hiippakunnan seurakuntien papisto vierailee vuorotellen parantolassa, tavallisesti keski-viikkoisin. Lisäksi vierailee potilaita viihdyttämässä surakuntien kirkkokuoroja esittäen ohjelmaa.

Potilasyhdistys järjestää viikottain elokuvaesityksiä, bingoiltoja ja muita illanviettoja. Ihan tuntematon ei ole myöskään sellainen kujeileva veitikka, jonka tuntomerkinä on totuttu pitämään jousta. Monet ovat ne entiset potilaat, joitten yhteiset lumphutusmatkat ovat muodostuneet loppulain kestäväksi liitoksi.

Tämän tuntuiset näkymät sai alle kirjoittanut viettäessään kuukauden parantolassa. Kuukausi on lyhimpiä aikoja, jolla siitä talosta selviää. Jokainen siellä olija odottaa hartaasti sitä päivää, että pääsisi yllilääkärille lähtöpäivän hakuun. Hän on se herra ja ylhäisyys, joka piirtää kuumetaulukoon päiväyksen kotiin pääsystä. Nykyään on hoitoaika lyhentynyt alle puolen vuoden, vaikka on vielä potilaita, jotka ovat olleet hoidettavana useita vuosia. Toivotavasti vielä tulee sekin aika, että tämä kansaamme paljon rasittanut sairaus saadaan lopullisesti voitetuksi.

P. N.

Vuosalmen taistelut

Loppuvuoden perääntymisvaihe

Kun Neuvostoliiton armeija löi Saksan rintaman hajalle, niin alkoi niin sanottu perääntymisvaihe. Yllättäen koki Suomen armeija saman asian. Vihollinen oli saanut myös suomalaiset joukko-osastot perääntymään. Tuimia taisteluja käytiin myös Vuosalmella Äyräpään sillanpää-asemissa.

Kun meidän ikäluokka, 06 syntyneet, otettiin täydennysmiehinä 22. 6. 1944, kokoontumisaikaa Lappeenranta R.H.T.K./6, niin suurin osa määrättiin ev. Laguksen porukkaan, mutta osa 7. 7. 44 R.12/J.R.49, johon minäkin kuului.

Heinäkuun 8 päivänä meitä vietin täydennyskeskän etulinjaan. Vihollinen ampuu sukkutulta sille tielle, mistä kuljimme. Lentokoneita liiteli ilmassa pudotellen pommeja lähimaastoon. Kymmeniä haavoittuneita tuotiin vastaan. Ei tämä mitään, sanoo porukamme vetäjä, sillä toistatuhatta haavoittunutta on eniten päivässä tuotu. Onko tämä vain peljättelyä, se vain jäi kysymysmerkiksi. Vihollinen käytti ns. urkupyssyjä, rapnellit ja kranaattiräjähdyttävät ja piiskatykit lähetivät ammuksia, jotka käyvät vihasta ohi... Tämä heti alkuun todisti, että sota on kovaa. Kuinka tässä vielä käy?

Sillä tämä kaikki kuoloa, kauhua ennustaa. Mitä on näkevä kansa. Ja taistelun temmellyksessä, joka täällä hengissä pysyy?

Sotam. Haarakärven kanssa näimme miten kaksi sotilasta ampuu käteensä. Tuo on jo heikkohermoisuutta, sitä me kummastelimme. Ei ollut aikaa ihmetteilyyn. Eteenpäin, takoi alivoissa ajatus. Pois sukkutulesta etulinjaan, missä apua tarvitaan. Kranaatteja putoaa uhaavaan lähelle. Sotamiehet Pouttu ja Mäkinen haavoittuvat, mutta pian me olemmekin tavoitteessa.

Näin päivänä kaikki käytti kovia taisteluja. Valtavalla ylivoimalla oli vihollinen saanut joukko-osastome perääntymään yli Vuoksenjoen. Kun moottoriveneissä ei ollut tilaa, niin antautui moni virran vieväksi, eikä uimataitokkaan auttanut. Oli ollut järkyttävää — päättyi mainen matka, minne lie virta kuljuttanut?

Komppaniamme joutuu vastaiskulle 9 päivänä heinäkuuta. Kapt. Pajula komentaa noin 500 m eteenpäin ja karkoittamaan vihollista lähimaastosta. Vihollisen etuvartiostot vetäytyy pois. Käy kova pauke ja rysä ja menetyksiä tulee puolin ja toisin. Akkiryssäköllä on tavoite pian saavutettuna. Minä sain viholliselta konepistoolin, mitä jo kaipailin. Yllättäen tulee 3 hyök-

käysvaunua asemiamme kohti, mutta kaksi ajuria näkee viisaammaksi pyörittää takaisin, mutta yksi ampuu vimmatusti linjojamme kohti. Mitä ihmettä, kun hyökkäysvaunun kuljettaja aukaisee oven. Sotam. Haarakärven kanssa ammuimme juuri kun ovi on sulkeutumassa. Nyt me saimme sukkutulta niskaamme. Minä jo siunasin itseni kuolemaan, kuulin sotam. Haarakärven äänen, kun tuli helpotti. Kasapanos sotilaiden suorittamana teki romukasan pian tuosta hyökkäysvaunusta. Tuli vaihto ja luovutimme asemat. Mutta saman päivän iltana jouduimme avuksi pataljoonan miehille.

Sitten heinäkn. 10 päivänä yritti vihollinen läpimurtoja meidän komppaniamme lohkoilla. Kaksi konekivääriä määrättiin etulinjaan vartiointiin. Kun saimme konekiväärit paikalle, näyttää rauhalliselta. Niinpä lähetän kaksi ryhmäni miestä hakemaan lisää patruunoita, joita ei ole tarpeeksi. Huomaan liikkeä etumaastossa. Ja oikealla oleva konekivääri ampuu sarjojaan. Niin minäkin. Nauha tyhjenee äkkiä, myös vihollinen asettuu paikalleen. Lähetän 2 ryhmäni miestä taas hakemaan patruunia ja sotilaita. Kun läpimurtoyrityksiä ei tule, lähetän viimeisenkin miehen matkaan ja ajatuksissani ihmettelen, että minulle on annettu ryhmäni pinnarityypit, 4-5 vuotta olleita sotilaita.

Entä jos vihollinen yrittää uudelleen. Pelkoni ei ollut turhaa. Urahuudot alkoivat kuulua. Toinen konekivääri ampuu vimmatusti, mutta kohdallani on noin 80 m:n aukko kummallakin puolella, jossa ei ole ketään. Konepistoolilla yritän ampuu, joka ei vielä oikein kannu. Äkkiä nostin vaipan konekivääristä ja peräännyin noin 30 m tiehen metsikköön ja ammuin vihollista, joka tuli jo uhaavaan lähelle. Nyt kerrankin tuli apu oikeaan aikaan. Vasemmalta sivustalta pataljoonamme porukka lähtee vastahyökkäykseen ja vihollinen perääntyy. Vien vaipan paikalle ja odottelen ryhmäni poikia ja vaihtoa, joka tulee.

Kun pääsen huoltoportaaseen, on komppanian miehet soppajonossa. Sanon ryhmäni pojille, te ette tarvitse enää ryhmänjohtajaa. Olkaa täydennysmiehinä komppaniassa. Minä kerron tämän tapahtuman komppanian päällikölle. Etihän sinä vain ole sotahullu, tuli vastaus. Pian löysinkin kapt. Pajulan ja kerroin ryhmäni poikien möhläykset. Toiset ovat päältä valinneet ja uutena miehenä jättäneet sinulle heikot. Alik. Hakola rupeaa minun

taistelulähetikseni. Tänään kaatui lähetti. Kahden viikon aikana on mennyt neljä lähettiä. Minäkö sitten olen se viides. Mieluummin rupean taistelulähetikseni, ennenkuin tuollaisten sotilaiden ryhmänjohtajaksi. Saman päivän iltana 11. 7. 1944 kapt. Pajulan kanssa otamme yhteyttä etulinjaan. Vihollinen ampuu sukkutulta aukeaan maastoon, mutta sen yli on päästävä. Kapteeni sanoo: "Nyt sitten tästä maanitten ojaaj pitkin niin kovaa kun päästään".

Lähdimme kyyryasennossa ja kranaatit ilkeästi valittua. Putoi eteen, sivulle ja taakse. Heittäydin maahan. Korvani humajaa ja silmäni sumenee myös päästäni huimaa. Sain pommitärähdyksen ja olen muutakseen peitossa, kun kuulen kapteenin huudon: "Sattuiko sinuun?" Ei sattunut, mutta läheltä piti ja niin ryntäsin koko voimallani metsän reunaan. Luulin, että Siinä todella olit se viides. Tässä paikassa on minulta mennyt yksi lähetti. Kapt. Pajula sitten järjesteli vartiopaikat ja niin takaisin huoltoportaaseen.

Suoraan päivän, 12. 7. aamun sarastuksessa sain tehtäväkseni viedä sanaa etulinjaan, että vaihto tulee klo 11. Edellisen päivän tie on tuttu. On ihmeen rauhallista ja niin pääsen kommelluksitta vartiopaikkaan. Mutta missä ovat vartiomiehet. Olen huolissani. Viimeinen vartiopaikka pitäisi juuri olla 10 m tuossa vasemmalla. Enkä tajua huutaa, vaan menen rohkeasti eteenpäin ei kenenkään maalle. Kaatuneita sotilaita. Huomaan, että ne ovat vihollissotilaita edellispäivien taistelun jäljiltä ja vanhempaakin koska haju, joka nenään ottaa, on kalman haju.

Jatkan vaellustani, nyt tarkkaavaisena ja konepistooli ampuma-valmiina. Pyörräkö pois? Mutta päätin etsiä omia miehiä. Suuntaakin oli mennä sekaisin, sillä huomaan kiertäväni ympäryä. Yllättäen törmään vihollispartioon, mutta itäsesäilytysvaistoni toimii. Samanaikaisesti, kun aamun sarastuksessa kuuluu kova karjaisu "ruuki verr", konepistoolini päästä pitkiä sarjoja ja juoksen vastakkaiseen suuntaan.

Nyt kuulen valitusta, varmaan tullut sattui viholliseen. Noin 10 vihollisen sotilasta lähtee takaa-ajoon mutta kun taas päästän sarjan, luopuu he ajosta, joskin lyön vähäksi aikaa matalaksi kovan ampumisen takia.

Kun tulin 100 m omille linjoille päin, eikä mun etulinjan sotilaita löytynyt. Tunnussana ja kiväärin piippu oli suunnattuna minua kohti 10 m:n päästä. Miksi ei äskettäin ollut ketään paikalla ja nyt te olette valmiit ampumaan minut, joka tuon teille sanaa, että vaihto tulee klo 11. Yksi vartiomiestäni sanoi: "Kyllä minä näin, kun äskä meni tästä sotilas ohitseni, mutta olin pensaan suojassa, enkä näyttäytynyt." Kyllä minä nyt olen vähällä ampuu.

En tiedä, montako sotilasta minua tähtäsi. Sanoin: "Tämä on minunkin syytäni kun menin liiaksi vasemmalle ja en kysynyt, että missä te olette. Sentähden törmäsin viholliseen."

Palattuani kerroin komppanian päällikölle kapt. Pajulalle tapahtuman. Hän kysyy äkkiä: "Kuinka monta lasta on?" Vastasin, että niitä on kertynyt kuusi. Ja minä pidän suurperheistä isää taistelussa hetkinä. Kyllä minä nyt hommaan sinut rintaman taa ja se on varma asia, oli kapteenin vastaus.

Olin tullut mies kapt. Pajulalle, sillä olimme asevelvollisuutemme suorittamassa Kaarjalan Kaartissa 3 kk. komppaniassa v. 1926-27. Tapa- sin saman aikaisesti sotam. Hyvä- risen. Häinkin oli ollut Viipurissa yhdessä meidän kanssamme.

Maailmansota lähenei loppuvaiheita. Saksan rintama oli luhistumisen partaalla. Niinpä 15. 7. 44 Neuvostoliitto veti joukkojaan pois. Sen huomasi heti Suomenkin rintamalla. Neuvostoliitto oli päättänyt käydä ratkaisevan taisteluun Saksan rintaman nujertamiseksi. Ja se rauhoitti sotatoimet Suomessa, muuttuen yhtä-äkkiä asemasodaksi.

16. 7. yllättäen sitten minut määrättiin toiseen tehtävään. Sitten myöhemmin syysk. 4 päivänä siirrettiin 23 E. L. Kompp. kapt. Pajula oli lupauksensa täyttänyt ja niin siirryin rintaman taa. Sen huomasi heti kun tuli yksikköön, että "natsa- sota" oli siellä käynnissä. Niinpä toinen toistaan lupasi ehdottaa ylennettäväksi. Jouti tämänkin nähdä millaista on elämä rintaman takana.

Sota lähenei loppuvaihetta. Tuli syysk. 5 päivä. Tuli rauha, mutta millainen rauha. Miten käy Suomen kansan? Masennus valtasi kovaa kokeneet sotilaatkin. Miten sotakorvaukset pystytään maksamaan. Se jäi kysymysmerkiksi sillä hetkellä.

Tulkoon lopuksi mainituksi: Ken on ollut Vuosalmella Äyräpään silanpääasemissa taistelun melskees- sä, on kokenut järkyttäviä ja jän- nittäviä taistelun hetkiä, joita ei heti unohda. Ja ne jääkin sotamme loppuvaiheen ankarien mutta kun- niakkaiden taistelujen muistopai- koiksi.

Näin jälletpäin ajatellen, yksi asia on varmaa ja se on: Korkein on varjellut Suomen kansaa, antaen voimaa kestämiään sodan koet- telemukset. Voikin sanoa: Isän- maamme vapauden kaipuu on omi- naista Suomen kansalle. Siksi tä- mä kansa koven, mutta kunniak- kaiden taistelujen kautta on pysty- nyt säilyttämään itsenäisyytensä.

Juho Hakola

Lehti-ilmoitus vuonna 1896

Kuortaneella ilmoitetaan täten haettavaksi johtokunnalta ennen toukok. 15 p., mutta lopullinen vaali tapahtuu vasta kesäk. 1 p. Koko vuoden palkka on: valtiolta 800 mk, kunnalta 16,48 hl jyvää (rukiita ja ohria) ja 100 mk rahaa. Lehmän elosta 120 mk, puihin ja valoon (koulua ja opet- tajan varten) 140 mk, sekä puo- let sisäänkirjoitusrahoista. Neljä kamaria ja kyökki kuuluu opet- tajalle sekä puutarha ja 2 tnr. alaa viljelysmaata. Opettajan on hoidettava koululla oleva laina- kirjasto. Palkkio alkaa 1 p. syysk jolloin myös virka on vastaan- otettava. Kuortaneella 9 p. huh- tikuuta 1896.

Vilhelm Johansson
Kirkkoherra ja Johtok. esimies

Kansakoulunopet- tajan virka

Opettajan palkka koostui viime vuosisadalla monista hyödykkeistä, jotka selviävät alla olevasta sen- aikaisesta lehti-ilmoituksesta hyvin. Tämän 73 vuotta vanhan ilmoituk- sen on opettaja Hilma Isotalo tal- lettanut pari vuotta sitten, kun hän kylämatkallaan mv. Heikki Yli- Mäenpäällä sai käsiinsä palasen vanhaa lehteä. Opettajahenkilönä häntä kiinnosti tuo ilmoitus ja hän liimasi sen muovikalvon väliin tal- lettaen kokoelmiinsa. Ja näin kuu- lui ilmoituksen sisältö:

Pöykärit, kummajaaset, aarnivalkeat

Niinä entisaikoina oli talossa vä- keä. Oli isäntää, emäntää, tyttäriä, poikaa, miniää, piikaa, renkiä ja kulkumiestä. Oli iltpuhteita, jol- loin ei suinkaan katsottu TV:ta, vaan tehtiin puhdetöitä — ja jut- tua riitti. Kaikenlaista täytti totta olevaa kummajaisjuttua kuultiin, oli pimeällä pihalla hiippailevaa pöykäriä, ettei tenavat uskaltaneet asialla käyrä, ilman aikuisten mu- kanaoloa.

Ja jos nähtiin aarnivalkeita, kan- natti sinne mennä kävelemään, saattaa tulla hyvinkin rikkaaksi. — Minnekkä onkaan hävinnyt tä- mä entisaikainen maailma?

T. Y.-H.

Vuoden -39 juhannuskisojen 800 metrin juoksua johtaa Taisto Mäki, Väinö Kainulan ollessa toisena ja Jalmarin Rantasen ollessa tiukassa tuntumassa kolmantena. Oikealla seilin KuKu:n silloinen puheenjohtaja Toivo Keski-Mäenpää, joka kaatui myöhemmin Ukrainassa.

Muistikuvia KuKu:n arvokilpailuista 1930-luvulta

Tarkoituksenani on muistella hieman ketä kultamitalimiehiä ja muitakin tunnettuja urheilijoita kävi Kuortaneen Kunnan kilpailuissa 1930-luvulla. Alkutahtumien tarkastelu on ehkä paikallaan, sillä monelle ne ovat tuntematonta menneisyyttä.

Vuoden 1933 kesällä aloitettiin uuden kentän rakennustyöt, jotka saatiinkin elokuun 12—13 päivään mennessä siihen vaiheeseen, että tällöin voitiin pitää kansalliset viikkikilpailut. Silloisten lehtiartikkelien mukaan kilpailut onnistuivat kaikin puolin hyvin. Samaten kiittivät urheilijat rataa, heitto- ja hypypaikkoja.

Ylituomarina oli Onni Maaperä Alavudelta, ylisihiteerinä A. Luoma, kuuluttajana E. Sysilampi ja ylituomitsijana Jussi Karas. Osanottajia oli 51. Minä saavuin lauantaina polkupyörällä näihin kilpailuihin piikkarit jopparilla ja kun tulin pukukopista kentälle jäi mieleeni sellainen kuva, että tämä on Euroopan komein kenttä. Olihan siinä kolme kiertävää savirataa ja neljä 100 metrin suoralla, jossa vielä oikein kalkkiviivatkin.

Mitä tuloksiin sitten tulee juoksi Pekuri heti 1500 metrillä uuden piiriennätyksen, aika 4.08. Tästä juoksusta luotiin Kuortaneelle se voimakas innostus urheiluun, mikä kytee vielä tänäkin päivänä. T. Suomela juoksi 100 metriä aikaan 11,2, Pekuri 3000 metriä 8.57,9 ja O. Teiler 800 metriä 1.59,2. Renko heitti keihästä 60,51.

Sitten mennään vuoteen 1934 ja ensimmäisenä oli Juhannuskisat, joista myöhemmin käytettiin sanontaa "tavanmukaiset". Mukana oli juoksulajeissa mm. kultamitalimies Toivo Loukola. Seuraavana vuonna oli mukana Tampereen Pyrintön miehiä Aki Järvisen johdolla linja-autolastillinen. — Akin satuin nä-

kemään -41 kesällä armeijan kampsseissa ja partaisena juoksemassa ratapolulla Tuulosjoella. Hänen elämänsä päätyi lento-onnettomuudessa pääsiäisenä 1943 Tampereella.

Vuoden 1936 kisoissa oli mukana tuleva kultamitalimies Höckkert, joka kaatui helmikuussa -40 Summan kovissa taisteluissa pelottomana soturina. Seuraavana vuonna näimme Kuortaneella kultamies Volmari Iso-Hollon. Tunnetuimmat nimet -38 vuonna olivat Sarkama ja Pekuri, jonka ansioksi saamme lukea tällaisten nimimiesten tulon Kuortaneelle kilpailemaan. Jälleen seuraavana vuonna nähtiin kultamiehiä, nimittäin Lauri Lehtinen, joka 800 metrillä sai kovan vastuksen Mäen ja Kainulan ansiosta.

Yhteenvetona todettakoon, että näinä seitsemänä vuonna oli kilpailuissa paljon osanottajia ja yleisöä. Monet KuKulaiset muistavat L. M. Kaupin lennokasta askelta, Hirviniemen vähän raskasta menoa, Uiton karkeaa askelta ja Nikkolan hiipivää tyyliä. Kenttälajeissa nähtiin Reinikan ja Perälän veljessarjan jäseniä sekä monia muita.

Totean lopuksi vielä tunnetun urheilumiehen Kosti Rasinperän lausuman Juhannuskisoista minulle. Näin hän sanoi: "Ei nämä Juhannuskisat vedä vertoja niille entisaikojen kisoille, joissa yksi monista mielenkiintoisista kohteista oli Rantasen Jalmarin ja Nurmen Eliaksen kova yhteenotto juoksussa". Näissä muutamissa sanoissa kuvastuu meille se, mitä lapsuus oli ja mitä vanhuus on. Onhan sitä lukuja muitakin mielenkiintoisia kilpailuja jäänyt mieleen etenkin noilta viimeisiltä rauhanvuosilta ennen toista maailmansotaa, mutta jääkööt ne toiseen kertaan.

L. R.

Kuurtanes-Seuran toimintaa v. 1968

Tarkasteltaessa Kuurtanes-Seuran toimintaa vuodelta 1968, todettakoon, ettei mitään mullistavaa ole tapahtunut, vaan toiminta on vakiintunut tavanomaisiin uumiinsa.

Velat tulivat maksetuiksi, mikä on varsin kunioitettava saavutus. Velaton museo, ja vielä näinkin suuri, lieene harvinaisuus koko Suomessa. Tuhansien markkojen velka on vuosien kuluessa vähitellen pienentynyt, saavuttaen viimein tänä vuonna nollapisteen.

Jo tavaksi tulleet siivoustalkoot aloittivat toimintamme kevätkesällä. Talkooillaksi sattui erikoisen kaunis ilma, joten olosuhteet olivat mitä suotuisimmat. Kökkäväki sai palkkioksi juustokahvit.

Kesäkuussa laitettiin savupirttiin tuohi- eli malakatto. Tuohet ostettiin Kaaranganrannan Rantamäestä ja puut tuohien päälle Matti Honkolalta. Katto saatiin valmiiksi yhdessä päivässä neljän miehen tekemänä. Tämän malakaton ansiosta on savupirtti nyt lopullisesti valmis.

Vanhan tavan mukaan pidettiin seurat talomuseolla. Puhujina olivat kouluneuvos Reino Ala-Kulju ja professori Aulis J. Alanen sekä seuran omat papit. Jykevänä kaikui virrenveisuus museon tuvassa ja tunnelma oli harras. Seurojen lopuksi ei kahvitarjoilu.

Vierailijoitten määrä talo- ja Klemettimuseolla oli edellisen vuoden luokkaa; noin 3000 kävijää. Huomattavin retkikunta oli Pohjoismaiden yliopistojen professoreiden yhteinen kaarti, joka tutustui molempiin museoihin. Länsi-Saksan rautatieläisten nuoret ovat myös jokavuotisia museoon tutustujia oppaanaan Martti Laaksonen. Lisäksi on käynyt monia maakunnallisia retkikuntia ja luonnollisesti yksityisiä henkilöitä.

Museot olivat tänä vuonna avoinna myös lauantaisin. Edellisinä vuosinahan päivystys oli aina astaan sunnuntaisin. Lauantaipäivinä ei vielä saavutettu odotettua kävijämäärää, mutta hyvä näinkin.

Seuramme kunniajäsen kouluneuvos Reino Ala-Kulju täytti 25. 4. -68 70 vuotta, jolloin Kuurtanes-Seura lahjoitti hänelle täkänän.

Kuurtanes-Seuran joululehti ilmestyi v. 1968 perinteelliseen tapaan ja menekki oli hyvä aina Amerikkaa myöten.

Kuurtanes-Seuran kokouksia on ollut 1, johtokunnan kokouksia 3 sekä erilaisia neuvotteluja. Suurimman neuvottelujen aiheen on antanut

Kuurtaneen kirja, joka ilmestyi marraskuussa. Toimintavuoden aikana olemme maksaneet Etelä-Pohjalaiselle osakunnalle 12.400 mk:n laskun kirjan toimittamisesta. Kirjaa on myyty yli 300 kpl.

Johtokuntaan ovat kuuluneet seuraavat henkilöt: Puh. joht. Heikki Mäki-Hallila, varapj. Iivari Honkola, rahastonhoit. Arvo Laaja, muina jäseninä Matti Honkola, Toivo Saari, Reino Lepistö, Eeva Peltola, Jussi Kukkola, Anton Rasinperä, Sirkka Kantola, Sakari Keski-Hynnä ja Paavo Nurmi. Sihteerinä on toiminut Paavo Vainiotalo.

Talo- ja Klemetti-museotoimikuntiin ovat kuuluneet seuraavat henkilöt: Eeva Virtaniemi, Antti Yli-Leppälä, Reino Yli-Heroja, Emil Ala-Myllymäki, Eino Kantola, Helmi Korttesmaa, Heikki Sarvikas, Kauko Kokkila, Maija Timoharju, Olli Saari, Kerttu Kokkila, Saima Keski-Kulju, Helmi Ala-Honkola, Teuvo Harju, Sakari Ylinen, Jussi Viitamäki, Matti Mikkilä, Mikko Yli-Kaatiala, Pekka Korpela, Reino Sippola, Paavo Viinikka, Harri Rasinperä, Ville Rasinperä, Sulo Honkola, Lauri Rannikko, Ilmari Korpi-Hallila, Vihtori Nokua, Matti Viitanen, Emil Laaja, Heikki Inkeri, Rauno Myllymäki, Leino Pennanen, Jalmari Rantanen, Viola ja Martti Kivi-Porkkunen.

Ilolla on todettava, että kaikki seuramme toimihenkilöt jaksavat vuodesta toiseen vapaaehtoisesti uurastaa Kuurtanes-Seuran hyväksi ja lisäksi vielä ilmestyy uusiakin kasvoja kotiseututyön rintamalle.

TÄHDENVÄLEJÄ

Näin joulukuulla voidaan hyvällä syyllä palauttaa mielin lämmin viime kesä. Se oli todellinen hellekesä, jollaista ei varmasti nykyinen polvi ole ennen hikoillut. Tuohon korkeaan keskilämpöön liittyi mukaan tietysti melkoinen kuivuus, josta kärsimme todennäköisesti talvikuukausina oikein tuntuvasti.

Ei kannata ihmetellä, että kaivot kuivuivat kuin saunapata. Tarvitsi vain käväistä kauniin Kuortaneenjärven rannalla, esimerkiksi ns. kirkkorannassa lokakuun alussa ja ihmeekseen todeta, että näinkin iso järvi on aivan vesikadon partaalla. Kyllä siinä sanattomana katseli kasvaneita heikkarantoja, joita paennut vesi oli paljastanut hehtaari-kaupalla.

Kuulin erään henkilön kertovan, että vain kerran aikaisemmin tiedetään Kuortaneenjärven vesipinnan laskeneen näin alas. Tämän muistitiedon kertoja ei tiennyt vuosilukua jolloinkaan vesi olisi näin järvestä kadonnut. Uskaltaisinkin kuitenkin väittää, että ihme on, jos vähemmällä vesi on tässä järvellä ollut! — No pääasia on kuitenkin se, että jokai-

nen muistaa vuoden 1969 kesän aurinkoisena sekä lämpöisenä heinä-miehen ja lomailijan kesänä.

★ ★ ★

Yksi vuoden uutuuksista on peltojen paketoiti. Kuortaneella löytyi halukkaita paketoitsijoita nelisenkymmentä ja heidän peltohehtaariensa lukumäärä pyöri jossain kahdensadan paremmalla puolella. Lisäksi paketoiti ulottui navetan puolelle saakka ja sieltä katosi teurastamoihin lähemmäs neljäkymmentä lypsylehmää.

Varsinkin vanhemmalle väestölle on tällainen pakettiviljely suorastaan käsittämätöntä kahdestakin syystä. Ensinnäkin autetaanko tällä maataloustuotteiden liikatuotantoa ja kannattaako se valtiolle niinkuin on laskettu. (Joka tapauksessa nykyaikainen toimenpide ja toivotavasti kannattavampi yritys maalemme kuin sen rautatielaitos.)

★ ★ ★

Kesäkuussa kokoontui yli 500 uunkunieläistä pitäjäjuhlaansa Kuortaneelle. Juhlan alussa ko-

koonnuttiin jumalanpalvelukseen Kuortaneen kirkkoon, jossa saarnasi rovasti Veikko Suutarinen. Ennen kirkkomaalta poistumista oli kunniakäynti sankarihaudoilla Uunkuniemi-seuran seppelaskuineen.

Pitäjäjuhla pidettiin monipuolisen ohjelman kera yhteiskoululla. Sielä voitiin iloita tapaamisesta pitkien aikojen jälkeen, mutta samalla todettiin, että nuorisoa ei ollut mukana kovinkaan paljon. Näin helittiävät vanhat siteet hajoitettun Karjalan kansan keskuudesta siittäkin huolimatta, että yhteenkuuluvaisuutta vaalitaan näin esimerkiksi sellä tavalla, omalla pitäjäjuhalla.

★ ★ ★

Varsin merkittävä on keväällä aloitettu keskusampumaradan valmistustyö Mustapään takana Ruonan ja kirkonkylän välimailla. Hankkeen takana ovat Kuortaneen Kunto ja Kuortaneen Riistanhoitoyhdistys, joiden yhteisomistukseen rata tulee.

Vuoden 1969 rakennusvaiheeseen kuului varsinaiset maansiirtotyöt kaikkien ratojen sekä tien osalta. Lisäksi alueelle vedettiin sähkö Mustapään muuntajasta ja asennettiin ajanmukainen hirviratalaitteisto toimintakuntoon. Syksyllä työt päättyivät sopivasti ja hirvikoe saatiinkin ampua liikkuvaan hirveen. Vaikeusasteen lisääntyessä osoittautui kuortanelaiset kuitenkin keski-

tason ampujiksi, sillä tietävästi yksikään hirvenmetsästyksen mukaan alkanut ei jäänyt ilman paikallista suorituskorttia.

Radan kustannuksista peittää melkoisen osan veikkausvoittovaroista saadut avustukset. Kuluvalle kesälle tuli 11.000 markan määräraha, jollainen on luvassa tietävästi

myöskin tuleville rakennuskausille -70 ja -71. Koko pitäjää koskeneet talkootyötunnit ovat erittäin runsaat, joten kaikki menee näin hyvässä yhteistyöhengessä esimerkiksi eteenpäin. — Kuvamme taustavallien tuesta.

★ ★ ★

EP:n kesäyliopiston monista seminaareista yksi pidettiin heinäkuussa Kuortaneella. Kyseessä oli kuntourheiluseminaari ja se vietiin läpi yhteistoiminnassa Suomen Kuntourheiluliiton ja Pohjanmaan Urheiluopiston kanssa viimeksimainitun laitoksen tiloissa.

★ ★ ★

Pohjanmaan Urheiluopistolla on käynnissä uimahallin rakennustyöt, jotka päättyvät toukokuun tienoilta. Rakennuksesta tulee varsin nykyaikainen ja sen teknisiä ratkaisuja toteutettaessa on otettu huomioon kehityksen viimeisin sana.

Vielä tänä talvena ei avantouinnista päästä eroon, mutta toisin on asianlaita vuoden kuluttua. Tällaisen sisähallin saanti urheiluopistolle on ensiarvoisen tärkeä. Samalla kun sen toiminta laajenee, muuttuu paikkakunta vilkkaammaksi ja tietenkin myös elinvoimaisemmaksi. — Kuvassa perustuksen kaivu alkamassa. Taustalla maapohjahallii.

★ ★ ★

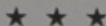
"Koti on saatu valmiiksi. Sitä suunniteltiin, sitä rakennettiin ja se valmistui. Asukkaat muuttivat kotiin. Kaikki hohti uutuuttaan ja ajanmukaisuuttaan. Uudet kalusteet ja joukossa joku vanha perintöesine vanhasta kodista. Me iloitsemme jälleen tästä kaikesta."

Näillä sanoilla aloitti rovasti Kalevi Vihma Kuortaneen vanhainkodin vihkiäispuheen. Uusi aika oli

koittanut ja 50 vuotta Mäyryssä Koskelan tilalla seissyt kunnalliskoti jäi ilman asukkaita, jotka oli-

vat vuoden 1968 lopussa muuttaneet tähän ajanmukaiseen ja viihtyisään rakennukseen. Sen tilavuus on 5.500 m³ ollen osastoja kaksi, 12 hoitopaikkainen sairasosasto sekä 18 paikkainen yleinen osasto. Näiden lisäksi on asuntoja neljä ja tarpeelliset laitoksen huoltotilat. — Kuvassa rovasti Vihma vihkimässä vanhainkotiä tarkoitukseensa.

Yhä tärkeämmäksi muodostuu lasten uimaopetus, jota Kuortaneella kyllä esimerkiksi annetaan. Viime kesä oli oikea uimakoulukesi helteineen ja niinpä täällä pi-

dettiin viisi eri kurssia. Kaksi niistä pidettiin kirkolla, ja Ruonalla. Län-sirannalla sekä Löyällä kussakin yksi. Oppilaita oli mukana 174 ja heidän ikänsä vaihteli etupäässä 7-10 vuoden välillä. Uimaopetuksesta ovat huolehtineet opiskelija Tuulikki Westerback ja sair. hoit. opp. Marketta Ala-Mäenpää.

Kalakanta Kuortaneenjärvenssä tuntuu väliaikaisesti vähentyneen, koska verkossa tapaa varsin harvoin hopeakylkistä kuhaa. Oletetta-

vaa on, että tässä joitakin vuosia sitten on kutu epäonnistunut taikka muuten jokin "rutto" sotkenut paimat niin ettei tällaista arvokalaä sieltä löydy.

Tuoreen kalan suhteen ei kuitenkaan tarvitse olla peloissaan, sillä Kuortaneella on varsin monia kirjolohen kasvatusaltaita, joista voi sunnuntaisin käydä onkimassa keittokalaa nopeasti. Lisäksi voi nauttia tämän temperamentikkaan kalan raisuista vedoista kuin kuhan konsanaan. — Kuvamme eräästä tällaisesta lammikosta Herojankylässä.

Löyän koulukiinteistö on vaihtanut omistajaa. Löyän Nuorisoseura sekä Kaakkoisen alueen maamiesseura ostivat yhteisomistukseen Löyän koulun.

Mutta vaikka näin jouduttiin menettelemään koulukiinteistön kohdalla, ei pidä lannistua. Sitä ei kunnamme kyllä teekkään, vaan sille on valmistumassa teollisuustalo kunnan omistamalle tontille Rasinperässä. Varsin näyttävä hallimainen rakennus sisäittää 1918 m² pohja pinta-alaa ja jo ensi vuoden alkupuolella uskotaan talossa tehtävän erilaisia neuletöitä.

Junnu

*Joulutervehdys
Kuortaneelta*

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

KUORTANEEN PALOVAKUUTUSYHDISTYS

Toim. joht. A. Timoharju
Puh. Kuortane 103

AINO HAUTA-AHON KAMPAAMO-PARTURI

Mäyry, puh. 3

VELJEKSET ALA-MUTKA Om. Väinö Ala-Mutka

Leppälä, puh. Leppälä 22

KORPELAN LIIKENNE

Kuortane kk, puh. 133

PARTURI JA KAMPAAMO RAUHA MÄKINEN

Kuortane kk, puh. 126

KUORTANEEN ELÄINVAKUUTUSYHDISTYS

Toimitusjohtaja A. Peltokangas
Kuortane kk, puh. 9

KUORTANEEN MUOTI-ASU LIISA HEIKKILÄ

Kuortane, puh. 157

SEKATAVARAKAUPPA A. KAJANDER

Kuortane, puh. 46

HUVILAVEISTÄMÖ PENTTI HARJU

Kuortane

HUVILAVEISTÄMÖ JUHO TAKANEN

Ruona 57

KUORTANEEN METSÄNHOITOYHDISTYS

Kuortane kk

T:MI RANTA-SILTA SEKATAVARAKAUPPA Om. J. Rantala

Puh. Lentilä 60

ALAVUDEN TEHDAS OY

Alavus as, puh. 20 451

KAMPAAMO-PARTURI RIITTA BJÖRLIN

Kuortane kk, puh. 140

TOIMIMME SEITSEMÄLLÄ ETELÄ-POHJANMAAN PAIKKAKUNNALLA.

**NÄISSÄ TIKLAS-TEHTAISSA VALMISTETAAN PAITOJA, PUKUJA,
ULKOILUPUSEROITA, PÄÄLLYSTAKKEJA JA LENINKEJÄ.**

UUSI TEHDASHALLI KUORTANEELLA ON JUURI VALMISTUMASSA.

**TOIVOMME YHTEISTYÖMME KUORTANELAISTEN KANSSA ENTISES-
TÄÄNKIN VOIMISTUVAN.**

LASSILA & TIKANOJA
OSAKEYHTIÖ
TIKLAS-TEHTAAT

VAATETUSLIIKE
VELJEKSET SILTALA

Tuuri - Puh. 23 105

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

TOIVOTTAVAT SEURAAVAT

VUOKRA-AUTOILIJAT

AARO NIEMI

Kuortane, puh. 166

MARTTI LAITILA

Salmi, puh. 16

VALTO PIHLAJAMÄKI

Puh. Leppälä 15

ARMAS LASSILA

Kuortane, puh. 88

VÄINÖ KOKKILA

Puh. Ruona 96

VILHO VÄLIMAA

Leppälä, puh. Leppälä 25

LAURI VIITANEN

Lentilä, puh. 17

LIISA LAINE

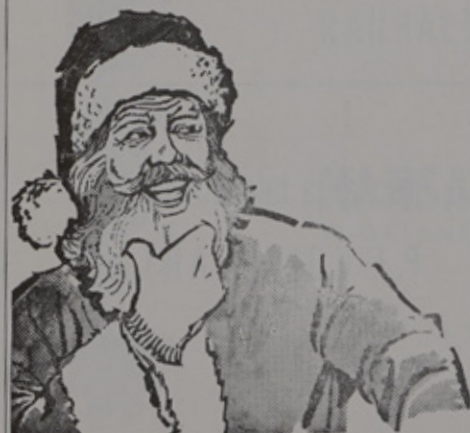
Puh. Kaaranka 10

TAUNO YLI-HONKOLA

Kuortane, puh. 75

ARVO KOKKILA

Puh. Ruona 10

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

TOIVOTTAA

RUUSKI-UNION
P. Rinta-Ruona

KIITÄMME KULUNEESTA VUODESTA

MAKSAKAA
JOULULAHJAOSTOKSENNE
SÄÄSTÖPANKIN
KÄYTTÖSHEKILLÄ!

Kiittäen
kuluneesta
vuodesta
toivotamme

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta

Kuortaneen Säästöpankki

KANNATTAA SUUNNATA OSTOSMATKA MEILLE!

- Myymme maamme parhaiten suurvalmistajien PUKIMIA edullisesti!
- Housubaaristamme housut jokaiselle vartalotyypille

VESALAN PUKIMO
KUORTANE, puh. 30.

KUORTANEEN APTEEKKI

KUORTANE

A. ALA-SALMI

KUORTANE KK, PUH. 93

Ruoka- ja taloustavara
P.J. KOIVULAHTI

Kuortane - Puh. 50

TOIVOTAMME JÄSENILLEMME JA
ASIAKKAILLEMME

Rauhallista Joulua
ja
menestystä vuodelle 1970

KUORTANEEN OSUUSKAUPPA

KUORTANE

ARVOISAT KUORTANELAISET

Kiitämme Teitä kuluneesta vuodesta sekä
toivotamme Onnea ja Menestystä vuodelle 1970.

RAUHALLISTA JOULUA!

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI

KUORTANE

J.K. Vanhemmat, mieluisa ja sopiva joululahja
on nuorisotalletustilin lahjakortti. - Sen
saatte tietysti meiltä.

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta

TOIVOTTAAN JÄSENILLEEN JA
ASIAKKAILLEEN

KUORTANEEN OSUUSMEIJERI

**Jouluna
makkaraa
mahan täydeltä**

- BALKANIN JUHLAMAKKARA
- GOTLER
- MAKSAMAKKARAT
- KIELIMAKKARA
- LAUANTAIMAKKARA
- SIPULIMAKKARA
- ATRIA NAKKI
- KYTÖSAVU-METWURSTI
- TOHTORIN ERIKOINEN

itikan valmistamaa

**KUORTANEEN
SEMENTTIVALIMO OY**

Puh. Mäyry 13

**KUORTANEEN
SORA JA KULJETUS**

Puh. Salmi 116
Ruona 110

Toimittaa luonnonsoraa ja mursketta
paikalle ajettuna.

Kiitos kuluneesta vuodesta.

Toivotamme HYVÄÄ JOULUA ja
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

Kuortaneen Herkku

Kuortane, puh. 199

ALAVUDEN AUTO

Om. OSSI TAKALA
Alavus kk - Puh. 1088

HUSQVARNA-tuotteet:

moottorisahat, lämpöautomaatit,
ompelukoneet, ruohonleikkurit ym.

Alavuden kautta metsästä markkinoille

VALMISTAMME:

- ikkunoita
- ovia
- palo-ovia
- raakapuutarastoilta myös
lahokyllästettyä

Alavuden Puunjalostustehdas Oy

Alavus as - Puh. vaihte 20 461

KESOIL-huoltoasema

on varautunut palvelemaan Teitä kaikissa alan asioissa.

Toivotamme asiakkaillemme

HYVÄÄ JOULUA ja
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

JASKARI & POJAT

Mäyry - Puh. 156

Kotimainen öljy-yhtiö

KESOIL

KONE- JA URHEILULIIKE

MATTI SEPPONEN

MÄYRY 26

KUORTANEEN SÄHKÖ OY

Kuortane kk

VALOA - VOIMAA

● MYYMME VALAISIMIA ●

Ajanmukaista palvelua
paikkakunnalle

VIISLEIPÄ OY

Keski-Nisulan

HUVILAVEISTÄMÖ

LÄNSIRANTA 10

TOIVOTAMME

Joulurauhaa ja
menestyksellistä Uutta Vuotta

KAIKILLE KUORTANELAISILLE

KUORTANEEN OSUUSKASSA

KIITÄEN HYVÄSTÄ YHTEISTYÖSTÄ
PAIKKAKUNTALAISTEN KANSSA TOIVOTAMME

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta

POHJANMAAN
URHEILUOPISTO
KUORTANE

KAIKENLAISTA VALOKUVAUSTA

suorittaa tavallisina- ja värikuvin.
Myös suurennukset edullisesti.
Saatavana mustavalko- ja väri-
filmejä, kameroita, salamalaitteita,
valokuva-albumeja, kehyksiä ym.
Känavatöiden ym. kehystyksiä, uusia
listamalleja.

Kuortaneen Valokuvaamo

P. VALKAMA, Kuortane - Puh. 132

Hyvä varasto
joulu kirjallisuutta

KUORTANEEN KIRJAKAUPPA

Kuortane kk - Puh. 59

Kuortaneen Polttoturve Oy

Tausneva Oy

Kuortane - Puh. Alavus 1847

PAKKASET LÄHESTYVÄT -
TURVE LÄMMITTÄÄ
TEHOKKAASTI JA TALOUDELLISESTI

LEIPOMO

ARMU HUHTAMÄKI

Kuortane - Puh. 56

EDULLISESTI ERIKOISLIIKKEESTÄ

Ala-Honkola & Kump.

Kuortane - Puh. 4.

Kellot - korut - palkinnot

edullisesti

L. I. PÄÄKKÖSELTÄ

Kuortane kk - Puh. 128

Sekatavarakauppa

Eino Salminen

Ruona - Puh. 45

KARJAKUNTA Lapuan konttori

kiittää kuluneesta vuodesta ja toivot-
taa onnea ja menestystä tulevalle
vuodelle!

KUORTANEEN PUUSEPÄNLIKE

Lentilä - Puh. Lentilä 13

HUONEKALULIIKE MIKKILÄ

Kuortane - Puh. 154

Sekatavarakauppa HEIKKI LUOMA

MÄYRY 46

AIMO HAAPAMÄKI SEKATAVARAKAUPPA

Salmi

HAUTAUSTOIMISTO LAURILA

Saatavana myös kukkia.

Kuortane - Puh. 178

PIHLAJAMÄEN HUOLTOKORJAAMO

Suoritamme korjaukset ja maalaukset

Puh. Mäyry 103.

YLI-HALLILA

KUKKA-, PAPERI- ja KEMI-KALI

Kuortane, puh. 119

ALAVUDEN LEIPOMO ja KONDIITTORI M. ISOKANGAS

Kuortanes-Seura vastaanottaa
edelleen vanhaa esineistöä

TALOMUSEON

kokoelmiin.

Asiasta pyydetään ottamaan
yhteys museotoimikunnan jä-
seniin.

Kuortanes-Seura

Nyt markkinoilla uusi

KUORTANEEN KIRJA

joka on sopiva jokaisen kuortanelai-
sen kodin kirjahyllyyn. Arvokas lah-
jaksi.

Kirjan artikkeleiden enemmistö pe-
rustuu EP:n Osakunnan kotiseudun-
tutkimusretkikunnan v. 1965 Kuorta-
neelle tekemän retken tutkimusaineis-
toon. Lisänä muita kirjoituksia.

Kirjaa on saatavana paikallisesta kir-
jakaupasta sekä kaikista rahalaitok-
sista ja niiden konttoreista.

Tue Kuortanes-Seuran toimintaa hank-
kimalla Kuortaneen kirja!

KUORTANES-SEURA

Vanhat tekstiilit

TALOMUSEON!

KUORTANES-SEURA

Toimitamme ryijyjä, raanuja, täkänöitä,
pellavaliinoja, lepotuolimattoja ym.

Kuortaneen Kotikutomo

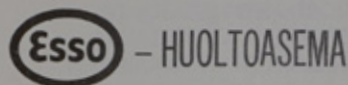
Lentilä, puh. 40

Kuortaneen Ruoka-Puoti Kuortaneen Villa

Om. REINO ALA-SALMI
Kuortane - Puh. 36

KIITTÄEN kuluneen vuoden aikana
saamastamme luottamuksesta toivo-
tamme asiakkaillemme

RAUHALLISTA JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

HUOLTOA JA TARVIKKEITA

P. VESTI, Kuortane kk - Puh. 117

Mäntytukkeja ostetaan erikoishinnalla
Kysymykseen tulevat erikoisesti vähä-
oksaiset pienemmät mäntymetsät.

Rakennamme hirsihuviloita - saunoja
ym. alaen kuuluvaa. - Huviloista lä-
hetetään maksuton esittelylehtinen
pyydettyessä.

Huvilaveistämö K. SAARI

Puh. Kuortane 11 tai Ruona 6

Ravintola

NOKIOTTA

Matkakoti - Baari

Kuortane - Puh. 177

OSTAMME TUKKEJA
SUORITAMME JAUHATUSTA

LEPPÄLÄN SAHA JA MYLLY

KUORTANE - Puh. Leppälä 30

Luhtasaaren Autokorjaamo

Alavus kk - Puh. 1856

MORRIS, HONDA, ROVER, SIMCA,
TRIUMPH ja VALIANT PIIRIMYYNTI

J. MYLLYNIEMEN

LEIPOMO JA BAARI

Kuortane kk - Puh. 63

KUORTANEEN KELLO

P. Tienhaara

Kuortane, puh. 180

Saatavana kaikkea alan tavaraa.

Kellojen korjaukset suoritetaan ammattitaidolla ja takauksella.

Tekstiili- ja Kenkäkauppa

T:mi KESKI-KULJU

Kuortane - Puh. 85

LIKENNÖITSIJÄ

VILJO MYLLYMÄKI

Alavus as - Puh. 20 130

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

toivottaa kaikille asiakkaille

ALAVUS - LAPUA - VIRRAT

RUONAN

OSUUSMEIJERI

RUONA, PUH. 49

Liittykää jäseneksi

KUORTANEEN SISÄJOHTO-
ASENTAJAT TOIVOTTAVAT
ITSELLEEN JA ASIAKKAILLEEN

Valoisaa Joulua ja Hyvää Uutta Vuotta

EERO RANTA-RUONA
VILLE RANTA-RUONA
EINO FRÄNTILÄ

Hakalan Hirsisauna- ja

Huvilaveistämö

Ruona - Puh. 101, työmaa puh. 103.

Kiittäen luottamuksestanne ja kitkat-
tomasta yhteistoiminnasta

HYVÄÄ JOULUA toivoen Kuortaneen Laatumetalli Oy

Metallituotteiden ja alaan liittyvien
töiden erikoisvalmistaja.

Kuurtanes-Seuran Joulukuori

***toivottaa lukijoilleen Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta***